อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณแม่ติ้ด ศรีอรุณ

เป็นกรณีพิเศษ

ณ ฌาปนสถานกรมตำรวจ วัดตรีทศเทพวรวิหาร

กรุงเทพมหานคร

ทิตย์ ที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๒

เวลา ๑๘.๓๐ น.

ห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพ วัดบวรนิเวศวิหาร
๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณแม่เจ้ติด ศรีอรุณ

เป็นกรณีพิเศษ

ณ ฌาปนสถานกรมตำรวจ วัดตรีทศเทพวรวิหาร

กรุงเทพมหานคร

วันอาทิตย์ ที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๒

เวลา ๑๘.๓๐ น.

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๖๒๕๙

สำนักพระราชวัง

๕ เมษายน ๒๕๓๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเพลิงศพ นางติ้ด ศรีอรุณ เป็นกรณีพิเศษ ณ เมรุวัดตรีทศเทพวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันอาทิตย์ ที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๒ เวลา ๑๘.๓๐ น. พระราชทานเพลิง.

วิม/พิมพ์/ทาน

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นางติ้ด ศรีอรุณ เพื่อทราบ เครื่องพระราชทานเพลิง และเจ้าพนักงานผู้เชิญมานี้ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเพลิงศพ นางติ๊ด ศรีอรุณ เป็นกรณีพิเศษ ณ เมรุวัดตรีทศเทพวรวิหาร ในวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๒ เวลา ๑๘.๓๐ น.

พระมหากรุณาธิคุณของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท หาก นางติ๊ด ศรีอรุณ จะทราบได้ด้วยญาณวิถีใด ๆ ก็ตาม คงจะมีความปลื้มปีติโสมนัส และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม อย่างหาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้า และครอบครัว ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และจะขอเทิดทูนพระบารมีไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เป็นสรรพสิริมงคลแก่ข้าพระพุทธเจ้า และวงศ์ตระกูลตลอดไป.

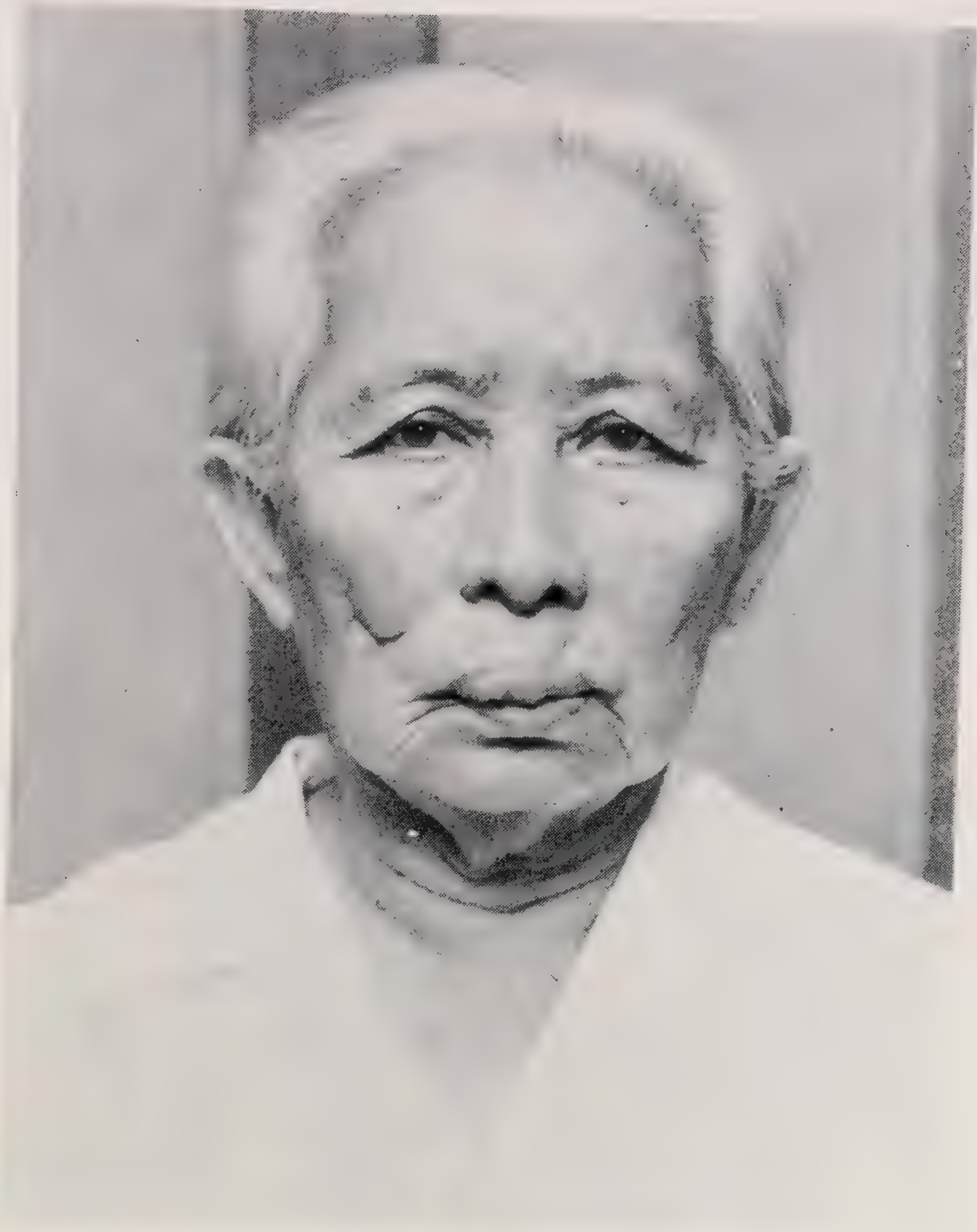
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พลตำรวจโท นายแพทย์อุทัย ศรีอรุณ

นางประพันธ์ ศรีอรุณ

นายเกริกเกียรติ ศรีอรุณ

แพทย์หญิง บุบผา ศรีอรุณ

นางตั้ด ศรีอรุณ

ชาตะ ๑ สิงหาคม ๒๔๓๖

มรณะ ๒ มีนาคม ๒๕๓๒

บุตร และหลาน ครอบครัว “ศรีอรุณ”

ญาติ รุ่นลูก – หลาน – เหลน

ญาติ และเพื่อนของลูก และหลาน

ญาติสนิท มิตรสหาย

เมื่ออายุประมาณ ๕๐ ปี

ทำขนมจากปากน้ำขาย เมื่ออายุประมาณ ๖๐ ปี

คุณแม่ติ้ด ศรีอรุณ ในพิธีทำบุญฉลองอายุครบ ๗ รอบ คุณพ่อประพัฒน์ ศรีอรุณ
ขณะอายุประมาณ ๗๔ ปี ที่วัดกลาง ปากน้ำ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๐

พิธีไหว้ศพคุณพ่อประพัฒน์ ศรีอรุณ แบบจีน
ที่วัดกลาง ปากน้ำ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

คุณแม่ประกอบบำเพ็ญกุศล ๕๐ วันให้คุณพ่อ
ที่ร้านวัฒนพานิช ปากน้ำ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๗

ทอดผ้าบังสุกุล หลังพิธีสวดพระอภิธรรมศพ
คุณแม่ติด ศรีอรุณ ๓ มีนาคม ๒๕๓๒

พระสิริวัฒนวิสุทธิ์ และญาติมิตร ร่วมฟังสวดพระอภิธรรม

ญาติ และเพื่อนลูก ถวายไทยธรรมแด่พระภิกษุที่สวดพระอภิธรรม

เพื่อนของบุตรร่วมฟังสวดพระอภิธรรม

เพื่อนของบุตรีร่วมฟังสวดพระอภิธรรม

คุณเจริญ ศิริมงคลเกษม ประธานกรรมการเครือบริษัท
ป. เจริญพันธ์อาหารสัตว์ เป็นเจ้าภาพ สวดพระอภิธรรม

นายกสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสมุทรปราการ และผู้แทน
สมาคมศิษย์เก่าสวนกุหลาบ ร่วมฟังสวดพระอภิธรรม

สมาคมศิษย์เก่าสวนกุหลาบ โรงเรียนสวนกุหลาบ
สำนักงานแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจ เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

นายกสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสมุทรปราการ และผู้อำนวยการ
โรงเรียนสมุทรปราการ ครู – อาจารย์ เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

คุณวิโรจน์ เลาหะพันธุ์ และครอบครัว คุณอาพจน์ ศรีสนั่น เป็นเจ้าภาพ

เพื่อนนักเรียนสวนกุหลาบ ๒๔๘๐

ข้าราชการสำนักงานแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจ

สมาชิกชมรมมิตรมวลชน – มิตรสงเคราะห์

ผู้มีเกียรติ ญาติ มิตร ร่วมพิธีบรรจุศพ

๗ มีนาคม ๒๕๓๒ เวลา ๒๑.๐๐ น.

ประวัติ
คุณแม่ติ๊ด ศรีอรุณ

คุณแม่ เกิดที่บ้านตำบลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทร จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ ตรงกับวันอังคาร แรม ๔ ค่ำ เดือน ๘ หลัง ปีมะเส็ง เป็นบุตรี ของ นายกิ๊กขู่ นางกิมฉาย แซ่ตั้ง มีพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน ๕ คน คือ

๑. นางหลี อินทรัมพรรย์ (ภริยา พระอภัยพลรบ - ชลอ) (ถึงแก่กรรมแล้ว)
๒. นางติ๊ด ศรีอรุณ (ภริยา นายประพัฒน์ - กิมอิ๊ด)
๓. นางน้อม (ปุ๊ย) ไกรประยูร (ภริยา นายปรุง) (ถึงแก่กรรมแล้ว)
๔. นายปิยะ (เปี๊ยะ) ตัณฑโอภาส (สามีนางสอาด) (ถึงแก่กรรมแล้ว)
๕. พ.ต. ประเสริฐ (ยั้ง) ตัณฑโอภาส (สามีนางสมสนิท - ลั้ง) (ถึงแก่กรรมแล้ว)

(ประวัติเครือญาติของ นายประพัฒน์ - นางติ๊ด ศรีอรุณ ได้บันทึกไว้ในหนังสืออนุสรณ์งานศพของ นายประพัฒน์

ศรีอรุณ เมื่อวันอาทิตย์ ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๘ ณ วัดกลางสมุทรปราการแล้ว)

คุณแม่ได้แต่งงานอยู่กินกับคุณพ่อประพัฒน์ (กิมอี๊ด) ศรีอรุณ และเปิดร้านเฮ้งย่งกี่ – วัฒนพานิช ตรงข้ามตลาดพระยาราชายสาธก (ตลาดปากน้ำเก่า) ถนนศรีสมุทร ตำบลปากน้ำ ทำการค้าขายสิ่งของเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เช่น ผ้าขาวม้าและผ้าพื้นเมืองอ่างหิน ผ้าลาย ผ้าแพร มุ้ง หมอน เสื่อ กางเกงชาวนา ธูป เทียน น้ำอบไทย กุ้งแห้ง กะปิ เครื่องเขียนต่าง ๆ ดินสอพอง ยาเส้น ยาฉุน บุหรี่ใบจาก ฯลฯ จึงต้องขึ้นล่องระหว่างปากน้ำ และกรุงเทพ ฯ โดยทางรถไฟสายปากน้ำ เพื่อไปซื้อของต่าง ๆ จากสำเพ็ง สะพานหัน พาหุรัด ฯลฯ มาใส่ร้าน โดยผลัดกันระหว่างคุณพ่อ คุณแม่ เมื่อซื้อของแล้วก็บรรทุกรถลาก (รถเจ๊ก) มาที่หัวลำโพง กลับมาปากน้ำ ส่วนผ้าจากอ่างหิน (อ่างศิลา) จะมีผู้นำมาส่งโดยทางเรืออยู่เสมอ ๆ (ยังไม่มีทางรถ) เมื่อมีบุตรชายคนแรก (อุทัย) ก็พยายามหารายได้เพิ่มมากขึ้นทุกทาง หน้าผลไม้ก็ขายผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียนนอก มังคุด ฯลฯ ซึ่งผลไม้เหล่านี้ส่งมาทางเรือกลไฟ จากจังหวัดจันทบุรี โดยแม่ค้าที่รู้จักคุ้นเคยกันนำมาส่ง คุณแม่จึงมีมิตรสนิทที่รู้จักคุ้นเคยกันทั้งใน

ปากน้ำ และต่างจังหวัดมากมาย รายได้และผลกำไรก็พยายามเก็บไว้เพื่อส่งให้บุตรได้ศึกษาเล่าเรียนเมื่อเติบใหญ่ ในเวลา ๕ ปีต่อมาจากที่มีบุตรคนแรกก็มีบุตรสาวเป็นคนที่ ๒ (บุบผา) ทั้ง ๒ ท่าน ก็พยายามหารายได้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วยความเหนื่อยยาก และยังต้องดูแลเลี้ยงดูบุตรทั้ง ๒ อีกด้วย บุตรชาย ตอนเล็ก ๆ อ่อนแอ เจ็บออด ๆ แอด ๆ ได้อาศัยคุณลุงชื้น สมุทรเปาระยะ ซึ่งเป็นแพทย์แผนโบราณ ตั้งร้านอยู่ข้างบ้าน และคุณหลวงวิเชียรแพทยาคม และท่านขุนฉันทศาสตร์โกศล แพทย์แผนปัจจุบันชั้น ๑ ช่วยดูแลรักษาพยาบาลตลอดมาจนเติบใหญ่ ก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา คุณแม่ก็สอนให้หัดอ่าน หัดเขียนอยู่ที่บ้าน และเมื่อเติบโตจนเรียนชั้นมัธยม สมัครเข้าเป็นลูกเสือ-ตรี ต้องสอบว่ายน้ำ คุณแม่ก็นำไปหัดว่ายน้ำในคลองปากน้ำจนเป็น นำไปหัดขึ้นต้นไม้ เมื่อจะสอบวิชาลูกเสือโท รวมทั้งการหุงข้าวต้มแกง ฯลฯ บังคับให้รู้จักรับประทานทุเรียน จนตอนหลังบ่นว่าไม่ควรหัดเลย เพราะกลับชอบรับประทานเป็นอย่างมาก กำไรจากการขาย กลายมาเป็นอาหารการกินของลูกหมด แต่ก็ปลื้มใจและยินดีที่บุตรแข็งแรงขึ้นทั้ง ๒ คน

ในระยะต่อมาเมื่ออายุประมาณ ๔๐ ปี คุณยายเฮียะ ที่โรงรับจำนำกรัยวิเชียร ซึ่งทำขนมจากขายเป็นประจำมานาน ได้

เลิกทำ คุณแม่จึงรับงานมาทำขายต่อไป จนมีชื่อได้รับรางวัลขนมจากปากน้ำ ในงานพระสมุทรเจดีย์ หลายครั้ง คุณแม่ต้องเหนื่อยยากในการโม่แป้ง นวดแป้ง และปิ้งขนมจากขาย เพื่อหารายได้เพิ่มเติมมาส่งเสียให้บุตรทั้ง ๒ ศึกษาเล่าเรียนจนจบเป็นแพทย์ทั้ง ๒ คน นับเป็นพระคุณอย่างสูงยิ่ง ในขณะที่บุตรชายศึกษาอยู่ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ก็ได้ไปอาศัยพักพิงอยู่กับคุณอาพจน์ ศรีสนั่น ที่ร้านศรีการค้า ข้างศาลาเฉลิมกรุง เป็นเวลาประมาณ ๖ ปี เมื่อหยุดเทอมก็กลับมาปากน้ำและได้มีโอกาสช่วยคุณแม่โม่แป้งทำขนมจาก รวมทั้งช่วยทำใบจากห่อขนมด้วย ส่วนบุตรสาวไปเรียนที่กรุงเทพ ฯ ที่โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม ซึ่งอยู่บริเวณใกล้หัวลำโพง จึงพักอยู่ที่ปากน้ำ เช้าไปเย็นกลับ โดยทางรถไฟ สายปากน้ำ พอทำให้คุณพ่อคุณแม่ไม่ว้าเหว่มากนัก

เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้เกิดไฟไหม้ตลาดปากน้ำและท้ายบ้านครั้งใหญ่ เป็นบริเวณกว้างมาก ที่ร้านก็ถูกไหม้ไปหมด ขนของไม่ทัน ต้องอพยพไปอาศัยบ้านคุณปู่เอื้อน ศรีสนั่น บิดาของคุณอาพจน์ที่หลังวัดกลาง ทั้งคุณพ่อคุณแม่ต้องขนของมาวางขายบริเวณร้านที่ถูกไฟไหม้ แล้วขนกลับไปบ้านหลังวัดกลางทุกวัน เพื่อให้มีรายได้มาใช้จ่าย จนเมื่อ

สร้างร้านใหม่เสร็จแล้วจึงย้ายมาอยู่เช่นเดิม ทั้งคุณพ่อคุณแม่คงแข็งแรงดี สุขภาพสมบูรณ์

จนกระทั่งในปี ๒๕๑๗ คุณพ่อได้ป่วยและถึงแก่กรรมเมื่อ ๖ พฤษภาคม ๒๕๑๗ (ตรงกับวันวิสาขบูชา) คุณแม่มีความเสียใจมาก และคิดมากจนในระยะประมาณ ๒ ปีต่อมาก็มีอาการทางหัวใจ ได้เชิญนายแพทย์นุกูล เจียมอนุกูลกิจจากโรงพยาบาลตำรวจ มาช่วยตรวจรักษาจนอาการดีขึ้น ต่อมาอีกประมาณ ๓ ปี เริ่มป่วยมีอาการทางปัสสาวะ ได้ให้ยารักษาก็ทุเลาลง

ปลายปี ๒๕๒๒ น้าหนู ซึ่งเป็นเหมือนแม่บ้าน ช่วยดูแลบ้าน เป็นเพื่อน และทำครัวให้ ได้ถึงแก่กรรมไปอีกคนหนึ่ง จึงเหลือคุณแม่กับบุตรสาว ๒ คนเท่านั้น บุตรสาวก็ต้องไปทำราชการที่กรุงเทพ ฯ ต้องขอร้องให้คุณพี่จินดา เสริมสุข มาช่วยเป็นเพื่อนดูแลตอนกลางวัน ตอนกลางคืนบุตรสาวดูแล ส่วนบุตรชาย มีภาระหน้าที่ทางราชการอยู่มาก นาน ๆ จึงจะมาเยี่ยมเยียนได้ครั้งหนึ่ง จึงขอร้องให้คุณแม่ย้ายไปอยู่บ้านบุตรชายที่กรุงเทพ ฯ ต้องอ้อนวอนกันอยู่หลายปี เพราะคุณแม่เกรงความเหงา ห่างเพื่อนฝูงลูกค้าและญาติมิตร แต่ในที่สุดก็ยินยอมย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพ ฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ บุตร

ชายและบุตรสะใภ้จึงได้มีโอกาสดูแลรับใช้ได้มากขึ้น เมื่อไปอยู่ที่บ้านกรุงเทพ ฯ แล้วก็มีความสุขมากขึ้น เพราะสงบเงียบ อากาศดี ถึงกับปรารภว่า น่าจะมาอยู่เสียนานแล้ว ถ้ารู้ว่าสบายอย่างนี้ แต่ก็ยังคิดถึงคนรู้จักและญาติทางปากน้ำ จึงต้องให้หลานขับรถพาไปปากน้ำเสมอ ๆ เพื่อพบปะพูดคุยกับคนรู้จัก รู้สึกว่าคุณแม่มีความสุขมากขึ้น

ประมาณกลางปี ๒๕๒๗ อายุได้ ๙๑ ปี ร่างกายอ่อนแอลง เวียนศีรษะหน้ามืดบ่อย ๆ อยากนอน ไม่ยอมเดินอย่างเคย และชักมีอาการตามัว หูตึงมากขึ้น สมองเสื่อม มีอาการหลงเลอะเลือนมากขึ้นโดยลำดับ ต้องนอนและป้อนข้าว ป้อนน้ำกันเรื่อยมา แต่ยังพอรับประทานอาหารได้มากพอควร ยังพอพลิกตัวไปมาได้บ้าง แต่ในระยะหลังก่อนที่จะจากไป พลิกตัวเองไม่ได้ นอนตะแคงข้างเดียวเกือบ ๒ เดือน จนเกิดแผลนอนทับขึ้น บุตรสาวก็พยายามรักษาพยาบาลจนทุเลา แต่ต่อมามีอาการบวมตามตัว จากการขาดอาหารโปรตีน เพราะรับประทานได้น้อยลง บุตรทั้ง ๒ ไม่อยากที่จะให้อาหารทางหลอดโลหิต เพราะรู้สึกว่าจะเป็นการทรมานคุณแม่มากขึ้นอีก แม้ทางสายยางใส่กระเพาะอาหารก็เช่นกัน ในที่สุดคุณแม่ไม่ยอมรับประทานอาหารเลยสัก ๓ วัน ก็ถึงแก่กรรมโดยสงบ

ในขณะที่มีชีวิตอยู่ คุณแม่เป็นผู้ที่รักษาศีลอย่างเคร่งครัด ไม่ยอมซื้อสิ่งที่ยังมีชีวิตมาประกอบอาหารเลย แม้มีผู้เอามาให้ก็นำไปปล่อยหรือคืนไป เช่น ปูทะเล ปลา ฯลฯ และคอยอบรมสั่งสอนบุตรหลานตลอดเวลา มีความสุจริต ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น มีแต่บริจาคทรัพย์สิ่งของให้กับโรงพยาบาล โรงเรียน วัดวาอารามเป็นประจำตลอดมา ดังรายการเท่าที่สามารถหามารวบรวมได้ ซึ่งมีมากกว่านี้ ในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ฯลฯ เมื่อยังแข็งแรงอยู่ ก็จัดอาหารหวานคาวไปร่วมบำเพ็ญกุศลเลี้ยงพระที่วัดกลางบ้าง วัดในบ้าง วัดนอกบ้าง ทำอยู่เป็นประจำ และได้พาบุตรชายบุตรสาวไปร่วมด้วยทุกครั้ง เพื่อฝึกฝนให้มีจิตใจเป็นกุศลและตั้งมั่นในศีลธรรมต่อไป ในระยะหลัง ๆ ร่างกายอ่อนแอลง ก็จัดอาหารใส่บาตรพระภิกษุที่หน้าร้านเป็นประจำ บางครั้งก็ให้บุตรหลานนำไปถวายพระที่วัด เป็นครั้งคราว

ต่อไปนี้ เป็นรายการที่คุณแม่ได้บริจาคช่วยการกุศลต่าง ๆ เท่าที่หาเอกสารได้.....

๑๐ พ.ย. ๒๕๐๘ โรงพยาบาลสมุทรปราการ

ซื้อครุภัณฑ์ห้องเอกซ์เรย์ ๑,๐๕๐.– บาท

๑๔ พ.ย. ๒๕๐๘	โรงพยาบาลสมุทรปราการ ตู้ยาห้องพยาบาลภิกษุอาพาธ	๑,๑๕๐.– บาท
๒๔ ก.พ. ๒๕๑๘	ศาลากลาง จ. สมุทรปราการ ประตูเหล็ก, ลูกกรงเหล็ก ฯ	๖,๕๐๐.– ,,
๑๒ มิ.ย. ๒๕๑๙	มูลนิธิฮั่วเคียวบ่อเต็กเซี่ยงตึ๊ง	๒๐๐.– ,,
๑๒ ก.ย. ๒๕๑๙	ไทยช่วยไทย – สถานีโทรทัศน์สี ช่อง ๙	๕๐๐.– ,,
๘ พ.ย. ๒๕๑๙	สโมสรไลออนส์สมุทรปราการ	๔๐๐.– ,,
๔ ก.ค. ๒๕๒๐	สมาคมและมูลนิธิส่งเสริมการศึกษา ในถิ่นกันดาร ฯ	๕๐๐.– ,,
๒๘ ก.ค. ๒๕๒๑	วชิรพยาบาล ตั้งทุน "นายประพัฒน์ – นางติ้ด ศรีอรุณ"	๒๐,๐๐๐.– ,,
๑๖ ส.ค. ๒๕๒๑	ศิริราชมูลนิธิ ตั้งทุน "นายประพัฒน์ – นางติ้ด ศรีอรุณ"	๒๐,๐๐๐.– ,,

๔ ส.ค. ๒๕๒๑	โรงพยาบาลตำรวจ ตั้งทุน "นายประพัฒน์ – นางติ๊ด ศรีอรุณ"	๒๐,๐๐๐.– บาท
๑๕ พ.ย. ๒๕๒๑	โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตั้งทุน "นายประพัฒน์ – นางติ๊ด ศรีอรุณ"	๒๐,๐๐๐.– ,,
๖ ส.ค. ๒๕๑๗	วัดจอมสุทธาวาส เมืองสุรินทร์	๑๐๐.– ,,
๒๖ ส.ค. ๒๕๑๗	วัดจอมสุทธาวาส เมืองสุรินทร์	๑๐๐.– ,,
๑๙ ต.ค. ๒๕๑๗	วัดพระธาตุช่อแฮ จ. แพร่	๒๐๐.– ,,
๑๘ ต.ค. ๒๕๑๗	วัดตอนิมิต สูงเม่น จ. แพร่	๕๐๐.– ,,
๓๐ มี.ค. ๒๕๑๘	วัดอมรินทราราม อ. เมือง จ. ราชบุรี	๑๐๐.– ,,
๑๕ ก.พ. ๒๕๒๒	วัดกลางคลองบางปิ้ง อ. เมือง จ. สมุทรปราการ	๑,๕๐๐.– ,,
๕ ก.พ. ๒๕๒๒	โรงเรียนวัดบ้านระกาศ บางบ่อ สมุทรปราการ – โต๊ะหมู่บูชา ฯลฯ	๒,๐๐๐.– ,,

๒๗ เม.ย. ๒๕๒๒ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช
ตั้งทุน "นายประพัฒน์ –
นางติ๊ด ศรีอรุณ" ๒๐,๐๐๐.– บาท

๓ ม.ค. ๒๕๒๒ โรงพยาบาลกลาง
ตั้งทุน "นายประพัฒน์ –
นางติ๊ด ศรีอรุณ" ๒๐,๐๐๐.– ,,

๑๙ ก.พ. ๒๕๒๒ โรงพยาบาลราชวิถี
ตั้งทุน "นายประพัฒน์ –
นางติ๊ด ศรีอรุณ" ๒๐,๐๐๐.– ,,

๒๘ มิ.ย. ๒๕๒๒ โรงพยาบาลสงฆ์
ตั้งทุน "นายประพัฒน์ –
นางติ๊ด ศรีอรุณ" ๒๐,๐๐๐.– ,,

๒๘ มิ.ย. ๒๕๒๒ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
ตั้งทุน "นายประพัฒน์ –
นางติ๊ด ศรีอรุณ" ๒๐,๐๐๐.– ,,

๒๗ เม.ย. ๒๕๒๒ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า
ตั้งทุน "นายประพัฒน์ –
นางติ๊ด ศรีอรุณ" ๒๐,๐๐๐.– ,,

๑๕ พ.ย. ๒๕๒๒	โรงพยาบาลเด็ก ตั้งทุน "นายประพัฒน์ – นางติ้ด ศรีอรุณ"	๒๐,๐๐๐.– บาท
๓ ก.พ. ๒๕๒๓	วัดระกาศ บางบ่อ จ. สมุทรปราการ สร้างระฆัง	๒,๘๐๐.– ,,
๑๐ พ.ค. ๒๕๒๓	วัดกลางคลองบางปิ้ง – สมทบทุนสร้างอุโบสถ	๕,๐๐๐.– ,,
๕ เม.ย. ๒๕๒๓	วัดเขื่องกลาง จ. อุบลราชธานี สมทบทุนสร้างฌาปนสถาน	๑,๐๐๐.– ,,
๑๗ พ.ย. ๒๕๒๓	ศิริราชมูลนิธิ สมทบทุน "นายประพัฒน์ – นางติ้ด ศรีอรุณ"	๒๐,๐๐๐.– ,,
๗ ธ.ค. ๒๕๒๔	โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ) อ. นครหลวง อยุธยา	๑๐,๐๐๐.– ,,
๒๒ พ.ย. ๒๕๒๕	โครงการถวายพระราชกุศล วันเฉลิม – พุทธมณฑล	๓๐๐.– ,,

๒๐ ต.ค. ๒๕๒๖	วัดไทรม้าใต้ อ. เมือง จ. นนทบุรี ทอดผ้าป่า	๕๐๐.– บาท
๒๗ พ.ค. ๒๕๒๖	สมทบทุนช่วยเหลือผู้ปฏิบัติการ เพื่อความมั่นคง ของชาติ ทบ.	๕,๐๐๐.– ,,
๗ มี.ค. ๒๕๒๗	มูลนิธิโรงพยาบาลเด็ก ซื้ออุปกรณ์การแพทย์ ตา หู คอ จมูก	๕๓,๖๔๐.– ,,
๕ พ.ค. ๒๕๒๙	โรงเรียนบ้านเดื่อศรีคันไชย วานรนิวาส สกลนคร พระพุทธรูป ๙ นิ้ว ๑ องค์	
๖ ก.ค. ๒๕๒๙	วัดอรุณราชวราราม ซ่อมพระวิหารหลวง	๑,๐๐๐.– ,,
๑๖ ก.พ. ๒๕๓๐	โรงพยาบาลศิริราช สร้างตึกสยามินทร์ ฉลอง ๑๐๐ ปีศิริราช	๒๐,๐๐๐.– ,,

" อาลัยแม่ "

ปกติ แม่มีสุขภาพสมบูรณ์ดี ไม่ค่อยจะเจ็บป่วย นอกจากป่วยเล็กน้อย เป็นไข้หวัดบ้างนาน ๆ ครั้ง พ่อถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๑๗ หลังจากนั้นประมาณ ๑ – ๒ ปี แม่เริ่มป่วย มีอาการหัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอ เมื่อลูกเล่าอาการของแม่ให้พี่ทัยฟัง พี่ทัยก็พาแพทย์แผนกโรคหัวใจ ร. พ. ตำรวจมาตรวจแม่ และให้การรักษา อาการของแม่ดีขึ้น แต่ยังต้องรับประทานยาบำรุงหัวใจอยู่เป็นประจำ

เมื่อประมาณ พ. ศ. ๒๕๒๐ แม่เริ่มป่วยอีก เป็นโรคกรวยไตอักเสบ ลูกได้เล่าอาการให้พี่ทัยทราบ พี่ก็สั่งการรักษามาให้ อาการของแม่ทุเลาลงจนหายเป็นปกติ

วันที่ ๒๐ ธันวาคม พ. ศ. ๒๕๒๒ น้าซึ่งอยู่กับเรามาตั้งแต่ลูกเกิด ก็ถึงแก่กรรมอย่างกะทันหันอีกคนหนึ่ง ครอบ-ครัวของเราซึ่งมีคนน้อยอยู่แล้ว ยิ่งน้อยลงไปใหญ่ ปกติเวลาที่ลูกไปทำงาน ก็ได้น้าและพี่จินดาอยู่เป็นเพื่อนแม่ ตั้งแต่ไม่มีน้าตอนกลางวันก็อาศัยพี่จินดาอยู่เป็นเพื่อน บางวันพี่จินดาติดธุระของครอบครัว มาอยู่เป็นเพื่อนแม่ไม่ได้ ลูกต้องลาหยุดราชการมาอยู่เป็นเพื่อนแม่ ตอนกลางคืนเราก็อยู่กัน ๒ คนแม่ลูก ลูกเริ่มคิดว่าทางที่ดีที่สุด เรา ๒ คนแม่ลูกควรจะมาอยู่ใกล้ ๆ

พี่ทัย เพื่อว่าเวลาแม่เจ็บป่วยจะได้มีคนหลาย ๆ คนช่วยกันดูแลแม่ มีพี่ทัย พี่พันธ์ ช่วยดูแลแม่ด้วย เพราะทุกครั้งที่แม่ป่วยลูกก็ต้องโทรศัพท์จากบ้านปากน้ำ รายงานให้พี่ทัยทราบทุกครั้งและพี่ก็สั่งการรักษาให้ ส่วนมากแม่จะเริ่มป่วยตอนกลางคืนเสมอ

ลูกจึงได้นำเรื่องนี้ปรึกษากับแม่ พี่ทัยและญาติ ซึ่งญาติและพี่ทัยก็เห็นด้วย ตอนแรกแม่ไม่ค่อยเต็มใจจะย้ายมาอยู่กรุงเทพ ฯ เพราะแม่เกิดที่ปากน้ำ ก็อยากจะอยู่ที่ปากน้ำตลอดไป แต่แม่ทนอ้อนวอนของลูกและญาติคนอื่น ๆ ไม่ได้คุณอาศรีก็สนับสนุนความคิดของลูก และช่วยอ้อนวอนแม่อีกคนหนึ่ง ลูกจึงได้มาปลูกบ้านอยู่กับพี่ทัย และย้ายพาแม่มาอยู่ตั้งแต่วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๔ เมื่อมาอยู่กรุงเทพ ฯ แล้วทุกเดือน ลูกและหลานจะพาแม่ไปเยี่ยมบ้านเก่าที่ปากน้ำ แม่มีความสุขมากทุกครั้งที่ได้กลับมาปากน้ำ พอญาติและเพื่อน ๆ ของแม่ทราบว่าแม่มา ก็จะพากันมาเยี่ยมแม่ทุกครั้ง เมื่อแม่อยู่บ้านที่กรุงเทพ ฯ แม่ก็เดินไปเดินมาอยู่ในบ้านได้ โดยใช้เก้าอี้ช่วยพยุงตัว ในระยะนี้นัยน์ตาของแม่เริ่มมัว มองไม่ค่อยชัดเนื่องจากเป็นต้อกระจก ลูกชวนแม่ไปทำผ่าตัด แม่ก็ไม่ยอมไป นัยน์ตาของแม่เริ่มมัวมากขึ้น

เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ แม่เดินเข้าห้องน้ำ และหกล้มในห้องน้ำ เดชะบุญที่แขนขาของแม่ และร่างกายส่วนอื่นไม่หักหรือเป็นอันตรายเลย มีแต่อาการเวียนศีรษะเล็กน้อย เมื่อรักษาอาการเวียนศีรษะหายแล้ว แม่ก็ไม่ยอมเดินอีก บอกว่าขี้เกียจเดิน อยากจะนอน แม่เลยต้องนอนตั้งแต่ตอนนั้นเรื่อยมา ต้องป้อนข้าว น้ำ และเวลาขับถ่ายก็ต้องใช้หม้อนอน เมื่อแม่นอนนาน ๆ เข้า ข้อเข่าทั้ง ๒ ข้างก็เริ่มยึดเข้าหากัน เหยียดออกไม่ได้และเจ็บมาก ข้อเข่างอพับมากเข้า ๆ ทุกที ลูกพยายามช่วยบีบนวดและค่อย ๆ ดึงออก แม่ก็ไม่ยอมให้ทำ ระหว่างที่แม่ต้องนอนอยู่ แม่พลิกกลับตัวเองได้ตลอดเวลา จึงไม่มีแผลถูกกด

ระหว่างที่แม่ย้ายมาอยู่กรุงเทพ ฯ ทุกปีใหม่และสงกรานต์จะมีญาติและมิตรมาเยี่ยมแม่ทุกปี แม่ยังมีสติดี คุยกับทุกคนได้ ในระยะหลัง ๆ สายตาของแม่มัวมากขึ้น มองเห็นไม่ชัด แต่สติของแม่ยังดี หูของแม่เริ่มตึงมากขึ้น ฟังไม่ค่อยได้ยิน ต้องพูดใกล้ ๆ และดัง ๆ เมื่อมีญาติมาเยี่ยม ก็ต้องบอกกับแม่ใกล้ที่หูว่าเป็นผู้ใด แม่ก็ดีใจและพูดคุยกับเขาได้

ในระยะหลัง สายตาของแม่เห็นเพียงราง ๆ แต่หูเริ่มตึงมากขึ้น พูดไม่ได้ยิน แม่เริ่มหลง พูดกันไม่รู้เรื่อง แม่ก็พูดเรื่องเก่า ๆ ของแม่ไปคนเดียว แม่จำใคร ๆ ไม่ได้เลย

ประมาณ ๑ – ๒ เดือน ก่อนที่แม่จะจากไป แม่เริ่มพลิกตัวเองไม่ได้ ต้องมีคนคอยช่วยพลิกตลอดเวลา จึงเริ่มมีแผลถูกกดเกิดขึ้น ซึ่งก็ลามได้ง่าย ลูกพยายามรักษา จนแผลเริ่มเล็กลง แต่ก็ไปมีแผลกดตรงที่ส่วนอื่นเพิ่มขึ้นอีก แม่เริ่มบวม ตามแขนและขา และมีแผลปริเกิดขึ้นมากแห่ง แม่เริ่มรับประทานอาหารได้น้อยลง ๆ ซึ่งตามปกติแม่รับประทานได้มาก จนในที่สุดแม่ไม่ยอมรับประทานอะไรเลย ลูกไม่อยากที่จะใช้เทคนิคทางการแพทย์ช่วยแม่ เป็นต้นว่าให้น้ำเกลือ ใส่สายยางให้อาหาร เพราะคิดว่าเป็นการทรมานแม่ให้เจ็บมากกว่า ในที่สุดแม่ก็สิ้นใจ ในคืนวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ เวลา ๔ ทุ่มเศษ

แม่เป็นคนที่ขยัน อดทน หมั่นเพียร ประกอบอาชีพในทางสุจริต ซื่อสัตย์ มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณทุกท่าน มีความเมตตา กรุณา ต่อผู้ยากไร้ ญาติมิตร ผู้ใดตกทุกข์ได้ยาก เมื่อแม่พอจะช่วยเหลือได้ แม่จะช่วยทันที แม่บริจาคทรัพย์บำรุงสาธารณกุศลอยู่เนือง ๆ เป็นต้นว่า บริจาคทรัพย์บำรุงโรงพยาบาลรัฐบาลในกรุงเทพ ฯ ทุกแห่ง โดยตั้งเป็นทุนสำหรับผู้ป่วยอนาถา และบริจาคทรัพย์บำรุงโรงพยาบาล จ. สมุทรปราการ อีกเป็นจำนวนมาก

เมื่อแม่ทราบว่าที่โรงเรียนวัดบ้านระกาศ อ. บางบ่อ

จ. สมุทรปราการ น้ำท่วมสูงมากในบริเวณโรงเรียน เด็กนักเรียนต้องบุกน้ำสูงถึงหัวเข่า แม่ได้บริจาคทรัพย์ให้ซื้อทราย และลูกรังมาถมทำถนนให้สูงขึ้น เพื่อให้เด็กนักเรียนเดินได้สะดวกไม่ต้องบุกน้ำ และยังได้สร้างโต๊ะหมู่บูชาและเครื่องอุปกรณ์บูชาพระครบชุดให้แก่ ร. ร. วัดบ้านระกาศด้วย

นอกจากนี้แม่ยังมีจิตเป็นกุศล ชอบบริจาคทรัพย์บำรุงกิจการศาสนาอยู่เสมอ เมื่อแม่ทราบว่าทางวัดระกาศ อ. บางบ่อ จ. สมุทรปราการ มีความต้องการระฆัง แม่ได้สร้างระฆังถวายแก่วัดระกาศ แม่ได้สั่งให้ญาติที่ไปจัดหาซื้อระฆัง ให้เลือกอย่างชนิดดี ๆ เหล็กดี ๆ เสียงดังกังวาน

แม่มีความอดทน และขยันเป็นเยี่ยม พยายามประกอบอาชีพ หาเงินมาเพื่อเป็นทุนส่งให้ลูกทั้ง ๒ คนได้มีการศึกษาสูงจนจบเป็นแพทย์ทั้ง ๒ คน

ในเรื่องความซื่อสัตย์ของแม่นั้น คุณ ท. เลียงพิบูลย์ได้ประสบด้วยตนเอง ได้นำมาเขียนไว้ในหนังสือกฎแห่งกรรม

แม่เป็นผู้ที่มีพระคุณต่อลูกอย่างเหลือล้น เมื่อแม่ต้องจากไปตามวิถีทางของโลก และตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ว่า "เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดา ที่ทุกคนต้องประสบ" ลูกยังอดอาลัยถึงแม่ไม่ได้

ลูกขอกราบน้อมจิตอธิษฐาน ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และกุศลผลบุญทั้งหลายที่แม่ได้ประกอบไว้เอง และที่ลูก ๆ หลาน ๆ ญาติและมิตรได้ตั้งใจบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ ประกอบกับคุณงามความดีที่แม่ได้สร้างสมไว้ จงเป็นผลนำทางให้ดวงวิญญาณของแม่ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ.

จากลูก

แพทย์หญิง บุบผา ศรีอรุณ

กฎแห่งกรรม
"ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"
ของ ท. เลียงพิบูลย์

เรื่องที่ ๕๑ พบคนดี

มนุษย์เราทุกวันนี้ น้อยคนที่จะคิดว่า เราเกิดมา ก็ต้องผจญความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น ควรจะคิดมุ่งหวังตั้งใจทำความดี สร้างกุศลผลบุญ เพิ่มพูนบารมี เพื่อจะได้กำจัดทุกข์ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า การสร้างความดีย่อมจะทำให้เกิดผลงอกงามขึ้นมาเป็นสิริมงคล แม้เราจะไม่หวังสิ่งตอบแทน เพียงแต่เราเห็นคนได้รับทุกข์ ถ้าสามารถช่วยได้ เราก็ช่วย เราเห็นคนมีสุขก็สบายใจ ไม่อิจฉาริษยา เพียงแต่เรารู้ว่ามีผู้ประกอบกรรมดี มีความกตัญญูกตเวที แม้จะเกิดกับท่านผู้อื่น ไม่ว่าชาติใดภาษาใด เราก็พลอยปลื้มปิติยินดี ผลเกิดจากอำนาจของความดี ทำให้จิตใจของเราสบายไปด้วย นึกนิยมยกย่องบูชาความดีของท่านผู้นั้น แม้แต่ไม่เคยรู้จักเห็นหน้ากันมาก่อน ดังมีเรื่องตัวอย่างชีวิต เกิดขึ้นเมื่ออดีตและเกิดผลในปัจจุบัน

เมื่อต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๙.....ฯลฯ....
......ฯลฯ. ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงท่านตลอดไป ไม่มีวันลืม

อีกครั้งหนึ่ง เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ครั้งแรกที่เครื่องบินทิ้งระเบิดในพระนคร ข้าพเจ้าเห็นความไม่ปลอดภัย จึงได้ขับรถพร้อมกับเด็กอีกหลายคน เตรียมหาทางที่จะอพยพหลบภัยจากเครื่องบินเข้าโจมตี วันนั้น ข้าพเจ้าไปจอดรถซื้อของที่ปากน้ำ เมืองสมุทรปราการ แต่แล้วเมื่อกลับมาถึงที่พักก็ปรากฏว่า กระเป๋าเสื่อมีของเด็ก ๆ ใส่ไว้ในรถ ได้ตกที่ไหนก็นึกไม่ออก ในกระเป๋านั้น มีสายสร้อยและต่างหู แหวน เครื่องรูปพรรณอื่น ๆ อีกหลายอย่าง พร้อมทั้งเงินสดอีกจำนวนหนึ่ง ถ้าจะพูดถึงเวลานั้นก็นับว่ามีค่าพอสมควร จะไปแจ้งความก็คงไม่เกิดผลอะไร เพราะไม่ทราบว่าตกหายที่ใด และมองไม่เห็นว่าจะได้คืน จึงพูดปลอบใจเด็กว่า

"ของนอกกาย อย่าไปเสียดายอะไรเลย ถ้าไม่ตายก็หาได้ใหม่ ถ้าหายไปไม่ได้คืนมา ก็ไม่ใช่ของเรา ของเราก็ต้องอยู่กับเรา คงไม่หาย ให้เรามองดูคนอื่นที่เขาถูกระเบิดบ้านช่องไฟไหม้ไม่มีที่จะอยู่ ญาติพี่น้องแตกแยกกระจัดกระจายไปคนละทาง ที่พ่อแม่ถูกระเบิดตายก็มีไม่น้อย เขาเหล่านั้นน่าสงสารมากกว่า ที่ได้รับเคราะห์กรรมอย่างแสนสาหัสจากภัยสงคราม เราเพียงแต่ของหายเล็กน้อยแค่นี้ก็ควรสบายใจแล้ว"

เด็กก็เชื่อฟังไม่เสียดาย เหตุการณ์ได้ผ่านไปเกือบขวบปี

วันหนึ่ง ข้าพเจ้าขับรถไปที่ปากน้ำ และไปที่ร้านที่เคยซื้อของมาก่อน ข้าพเจ้าเห็นสุภาพสตรีสูงอายุ แสดงความดีใจเข้าไปข้างในสักครู่ ก็หยิบกระเป๋าเสื่อที่ตกหายมามอบให้ข้าพเจ้าแล้วพูดว่า

"อิฉันคอยคุณมานานแล้วก็ไม่เห็นมา วันนี้มาก็ดีแล้ว อิฉัน จะขอมอบกระเป๋านี้คืนให้คุณไป อิฉันเก็บไว้นานแล้ว"

ข้าพเจ้าตกตะลึงตื้นตันใจ เพราะไม่เคยนึกฝันว่ากระเป๋าใบนี้จะกลับคืนมาอีก การที่ข้าพเจ้าตกตะลึงตื้นตันใจ มิใช่ว่าจะดีใจที่ได้กระเป๋ากลับคืนมา เพราะเรื่องกระเป๋าหาย ลืมไปนานแล้ว สิ่งที่มีค่าสูงกว่านั้นคือ ได้พบผู้ที่มีคุณธรรมสูง เป็นสิ่งที่ประทับใจอย่างซาบซึ้ง ข้าพเจ้าเป็นคนโชคดี จึงได้พบแต่คนดีมีศีลธรรมตลอดมา ข้าพเจ้ายกมือแสดงความเคารพคุณความดีของท่าน และขอบพระคุณท่านด้วยความนับถือบูชาน้ำใจอันสูงส่งของท่านอย่างจริงใจ ท่านได้เล่าให้ฟังว่า

"เมื่อครั้งหลังที่คุณขับรถมานี่หลายเดือนแล้ว เวลาขับรถออกไปรู้สึกว่าประตูหลังรถปิดยังไม่สนิท ไม่แน่น แล้วก็เห็นเปิดแย้มออกมาแล้วก็ปิดกระแทกให้แรง เพื่อประตูรถจะปิดสนิท เวลาเปิดแย้มประตู กระเป๋าเสื่อคงจะอยู่ติดประตู

จึงตกลงกลางถนน อิฉันมองเห็น จะเรียกก็ไม่ทันได้ยิน เพราะรถวิ่งออกไปไกลแล้ว แล้วมีหญิงจีนคนหนึ่งกำลังจะเก็บ อิฉันจึงออกไปบอกว่า ลื้อจะเก็บเอาไปไม่ได้ ของของคนรู้จักกัน จะต้องเก็บไว้ให้เจ้าของ เขาคงจะกลับมารับคืนภายหลัง หญิงจีนจึงยื่นกระเป๋าเสื่อส่งให้อิฉัน อิฉันจึงเก็บไว้คอยคุณมา เพื่อจะได้เอาคืนไป" ข้าพเจ้าไม่รู้จะบอกขอบคุณได้อย่างไร ให้สมกับความรู้สึกจากจริงใจ

หลังจากได้รับกระเป๋าเสื่อใบนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็มอบให้เด็กไป เมื่อเด็กได้เปิดออกดูปรากฏว่า ของทุกสิ่ง ทุกอย่างอยู่ในสภาพเดิมอย่างเรียบร้อย มิได้เคลื่อนไหว อยู่ครบตามจำนวน ข้าพเจ้าขอเทิดทูนความดีของท่านสุภาพสตรีผู้สูงอายุนี้ด้วยความเคารพ มิอาจลืมได้ ท่านผู้อ่าน คงอยากทราบว่าท่านผู้นี้อยู่ที่ไหน ข้าพเจ้าต้องขออภัย ที่ไม่ได้ขออนุญาตท่านจะเขียนเรื่องนี้ จึงขอบอกแต่เพียงว่า ท่านสุภาพสตรีใจดีผู้นี้ อยู่ที่ร้าน "**พัฒนพานิชย์**" หน้าตลาดปากน้ำ สมุทรปราการ

เมื่อพูดถึงคนดีแล้ว ....ฯลฯ..........

..........ฯลฯ

การที่ข้าพเจ้าได้นำเรื่อง "**พบคนดี**" มาเขียนยุคนี้ ก็เพราะได้พบแต่ข่าว "**พบคนชั่ว**" เป็นประจำวัน ข่าว "**พบ**

คนดี" นั้นหาเป็นข่าวได้ไม่มากนัก ทุกวันนี้ มีแต่การหลอกลวง ทุจริต ฉ้อโกง และการทำลายชีวิตกันด้วยเหตุผลเล็กน้อย ฉะนั้น เราได้รับแต่ข่าวที่เศร้าสลดใจตลอดมา หากท่านได้อ่านเรื่อง **"พบคนดี"** อาจจะเปลี่ยนบรรยากาศให้จิตใจชุ่มชื่นตามความรู้สึกที่ได้พาท่านไป **"พบคนดี"** และคงจะทำให้ท่านสบายใจขึ้น ไม่มากก็น้อย และทำให้ข้าพเจ้าพลอยรับส่วนกุศลนี้ด้วย.

หมายเหตุ .. ต่อมาภายหลัง คุณ ท. เลียงพิบูลย์ ได้พบกับข้าพเจ้าและทราบว่า สุภาพสตรีผู้นั้นคือ คุณแม่ติ๊ด มารดาของข้าพเจ้า อยู่ที่ร้านวัฒนพานิช ปากน้ำ (ไม่ใช่ "พัฒนพานิชย์").

อุทัย ศรีอรุณ

การบำเพ็ญกุศล สวดพระอภิธรรมศพ คุณแม่ตั้ด ศรีอรุณ
ศาลา ๑ วัดตรีทศเทพวรวิหาร กทม. ๑๙.๓๐ น.

วันศุกร์ ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๒

๑๖.๐๐ น. รดน้ำศพ

๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม

บุตร, หลาน, ญาติปากน้ำ เจ้าภาพ

วันเสาร์ ที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๒

คุณอาพจน์ ศรีสนั่น และครอบครัว,

นางจินดา เสริมสุข

เพื่อนพยาบาลศิริราช รุ่น ๒๔๘๗ เจ้าภาพ

วันอาทิตย์ ที่ ๕ มีนาคม ๒๕๓๒

เพื่อนนักเรียน และเพื่อนแพทย์ศิริราช

รุ่น ๕๕ และรุ่นใกล้เคียงของบุตร

ญาติ ตระกูล "ตัณฑโอภาส" เจ้าภาพ

วันจันทร์ ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๓๒

เครือ บริษัท ป. เจริญพันธ์อาหารสัตว์

สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสมุทรปราการ และ

โรงเรียนสมุทรปราการ เจ้าภาพ

วันอังคาร ที่ ๗ มีนาคม ๒๕๓๒

สมาคมศิษย์เก่าสวนกุหลาบ และโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เจ้าภาพ

๒๑.๐๐ น. บรรจุศพ

วันพุธ ที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๒

๐๙.๐๐ น. ถวายสังฆทานพระภิกษุสงฆ์ ๑๐ รูป

๑๐.๓๐ น. เคลื่อนศพไปเก็บไว้ ณ ศาลา ๘ (ชั้นบน)

ในการบำเพ็ญกุศล
สวดพระอภิธรรมศพคุณแม่ติ้ด ศรีอรุณ
ได้มีท่านที่เคารพนับถือ กรุณาส่งพวงหรีดและดอกไม้
เพื่อเคารพศพ และบางท่านก็ได้มาร่วมในงานด้วยตนเอง
เท่าที่พอจะรวบรวมได้ ดังต่อไปนี้

พล. อ. บรรจบ – คุณหญิงอรนุช บุนนาค

พล. อ. สุนทร คงสมพงษ์ นายกสมาคมศิษย์เก่าสวนกุหลาบ

พล. อ. สมควร – มาลินี สุวรรณ

พล. อ. อ. สิทธิ์ เศวตศิลา และ คุณหญิง

พล. ต. อ. เสน่ห์ – จิตต์จรุง สิทธิพันธ์

พล. ร. อ. สมโภช – วรณี ขมะสุนทร

พล. ท. สมิง ไตลังคะ และ ครอบครัว

พล. ท. สุรพงศ์ – รสสุคนธ์ ศรีสนั่น

พล. ท. โสภณ ศรีสนั่น และ ภริยา

พล. ท. อรุณ – อรุณี ปริวัติธรรม

พล. ต. ท. สมศักดิ์ – กาญจนา สืบสงวน

พล. ต. ประสาท – สมรัตน์ แทนขำ

พล. ต. ต. เทียนชัย – บงกช วีรกุล

พล.ต.ต. ปิ่ยภูมิ – อาภา ลิปิสุนทร
พล.ต.ต. อำนวย – ขจีนุช อุดมเดช
พ.ต.อ. (พิเศษ) ชาตรี สุทัศน์ ณ อยุธยา
พ.ต.อ. ลักษณ์พิจิตร โสรัต
พ.ต.อ. วิชิต แสนทวีสุข
พ.ต.อ. นพ. พิพัฒน์ – พญ. นพมาศ ชูวรเวช
พ.อ. ชูชาติ – นงนาถ สุขสงวน
บุญชู – พ.ต.อ. (หญิง) ปราณี ตันประเสริฐ
พ.ต.ต. นพ. วัชรพงษ์ – ผศ. สพญ. ทัศริน ศิวเวชช
ร.ต.อ. ชาญ มนูธรรม
ม.ร.ว. ถนัดศรี – โรจนา สวัสดิวัตน์
แจ๋ว – อู๊ด อารัมภีร์
สมัคร – คุณหญิงสุรัตน์ สุนทรเวช
สมัคร – ศรีประไพ ศิริจันทร
นพ. ประชุม – พยุง อินทรัมพรรย์
วิโรจน์ – เพ็ญศรี เลาหะพันธ์
สุวรรณ – ผาสุก ศรีสวัสดิศักดิ์
ลิขิต – นิตย์ ชุ่มสุนทร
ชัยพัฒน์ เดชะคุปต์ และธิดา

พ

บริษัท โรเตอร์ คัลเลอร์แลบ จำกัด

หาญณรงค์ – วิจิตรา คุปตัษเฐียร

สำนักงานแพทย์ใหญ่ กรมตำรวจ

วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ

สถาบันนิติเวชวิทยา กรมตำรวจ

โรงพยาบาลตำรวจ

คณะกรรมการมูลนิธิโรงพยาบาลตำรวจ

งานสงเคราะห์ โรงพยาบาลตำรวจ

งานพยาบาล ร.พ. ตำรวจ

งานเวชศาสตร์ฟื้นฟู ร.พ. ตำรวจ

สำนักงานสูตินรีเวช ร.พ. ตำรวจ

จุลนภ – วงศ์พรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

ปรีดิ์ – บี่ยา บูรณศิริ

จเด็จ – จันทรธนา อินสว่าง

สโมสรลูกเสือสมุทร

สมาคมศิษย์เก่า ร.ร. สมุทรปราการ

โรงเรียนสมุทรปราการ

ชมรมผู้ปกครองและครู ร.ร. สมุทรปราการ

ธ.กรุงไทย จำกัด สาขาสมุทรปราการ

ร. ร. สวนกุหลาบวิทยาลัย
สมาคมศิษย์เก่าสวนกุหลาบ
ชวลิต – บุญช่วย เอี่ยมโอภาส
จรูญ – อัมพร จตุรภัทร
วิทยา – ขนิษฐ์ ศิริพงษ์
ประสิทธิ ศรีไพบูลย์
เครือ บริษัท ป. เจริญพันธ์อาหารสัตว์
วิชัย – สมศิริ อิงโพธิ์ชัย
สมาคมส่งเสริมการศึกษาในถิ่นกันดาร
สมาคมปราบวัณโรค
ชมรมมิตรสงเคราะห์
ชมรมมิตรมวลชน
สุนทร วงษ์สุรไพฑูรย์
สุชน รุ่งเรืองวัฒนชัย
สรศัลย์ แพ่งสภา
ชลอ – ผ่องศรี วรกิจวิวัฒน์
สถานกามโรควชิร
งานทันตกรรม วชิรพยาบาล
เพื่อนแพทย์ รุ่น ๕๕

ครอบครัวประกาศวุฒิสาร

นพ. นินาท – ทับทิม ชินะโชติ

มาลัย ขมะสุนทร และครอบครัว

พยาบาลศิริราช รุ่น ๒๔๘๖

พยาบาลศิริราช รุ่น ๒๔๘๗

ศ. นพ. วิจิตร – วไล พานิช

ท่านเจ้าคุณพระสิริวัฒนวิสุทธิ์ วัดราชผาติการาม ผ้าไตร ๑ ไตร

เจ้าภาพ ขอกราบ ขอบพระคุณทุกท่าน ที่สละเวลาให้เกียรติมาในงานรดน้ำศพ นำหรีดและดอกไม้มาคารวะ มาร่วมฟังสวดพระอภิธรรม และเป็นเจ้าภาพในงานสวดพระอภิธรรม ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือต่าง ๆ ในการบำเพ็ญกุศล ตลอดจนมาร่วมในพิธีฌาปนกิจศพคุณแม่ติ้ด ศรีอรุณ หากการต้อนรับขาดตกบกพร่องประการใด ได้โปรดกรุณาให้อภัยด้วย.

พลตำรวจโท อุทัย – ประพันธ์ – เกริกเกียรติ ศรีอรุณ
แพทย์หญิง บุบผา ศรีอรุณ

คำนำ

เรื่องศาสนพิธี คือพิธีทำบุญในทางพระพุทธศาสนา ได้ใช้เป็นหัวข้ออบรมนวกภิกษุ วัดบวรนิเวศวิหาร (ภาคค่ำ) ที่ตำหนักเพ็ชร ภายในพรรษกาล เพื่อให้เป็นความรู้พิเศษส่วนหนึ่ง ในตอนต้นก็ไม่ได้เขียนขึ้นไว้ เพียงแต่จดหัวข้อเท่าที่นึกได้แล้วนำไปบรรยาย ต่อมามีผู้ต้องการจะพิมพ์หนังสือแจกในงาน ได้ขอให้เรียบเรียงขึ้นพิมพ์เป็นเล่ม จึงได้เลือกเขียนขึ้นเฉพาะที่เกี่ยวด้วยการจัดงานในด้านศาสนพิธี เท่าที่เห็นว่าสมควรจะรู้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของงาน ได้เรียบเรียงไปตามที่เคยพบเห็นบ้าง ได้ยินได้ฟังบ้าง และได้ถามท่านผู้ที่เคยชินกับงานด้านนี้บ้าง เพราะตำราที่ใครจะรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่หายาก แทบจะกล่าวได้ว่าไม่มี ได้แต่เพียงจำ ๆ ต่อ ๆ กันมาเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงรู้สึกว่าเป็นการยากที่จะเรียบเรียงขึ้น

ให้สมบูรณ์ได้ และงานก็มีมากอย่างซึ่งเกี่ยวแก่การมงคลบ้าง ไม่ใช่มงคลบ้าง ทั้งในถิ่นหนึ่ง ๆ ก็ยังมีประเพณีนิยมแตกต่างกันออกไปอีก ถ้าจะเรียบเรียงให้พิสดารกว้างขวาง ก็เกรงว่าจะเป็นหนังสือเล่มใหญ่เกินกำลังของผู้พิมพ์ จึงได้เลือกเรียบเรียงขึ้นแต่ที่เห็นว่าเป็นหลักไว้ พอเป็นทางกำหนดของผู้สนใจ เมื่อประสงค์จะจัดงานชนิดไหน พึงพิจารณาเทียบเคียงยักย้ายจัดไปได้ตามความประสงค์ และเหมาะสมแก่รูปของงาน เมื่อได้เรียบเรียงเสร็จแล้วจึงได้มอบให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

ครั้นต่อมา ได้มีผู้ขออนุญาตพิมพ์อีก จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมอีกตามสมควร แม้เช่นนั้นก็ยังเกรงว่าอาจมีข้อบกพร่อง หรือผิดพลาดอยู่บ้าง ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงขอถือโอกาสแจ้งไว้ในที่นี้ด้วยว่า ถ้าท่านผู้อ่านได้พบข้อบกพร่อง หรือผิดพลาด โปรดแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบด้วย จักเป็นพระคุณมาก เพื่อจักได้แก้ไขให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป.

เพื่อให้แพร่หลายทั่วถึงแก่ท่านผู้ต้องการ ข้าพเจ้าจึงมอบลิขสิทธิหนังสือนี้ให้แก่มหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นเจ้าของ เพื่อจัดพิมพ์ต่อไป.

(พระราชกวี)

วัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร

๑๕ กันยายน ๒๕๐๐

สารบาญ

คู่มือปฏิบัติงาน

ศาสนพิธี

สังเขป

ข้อความเบื้องต้น

การทำกิจการงานทุกอย่าง ถ้าทำเป็นระเบียบ ย่อมเป็นที่น่าดู และเป็นเครื่องปลุกใจให้ได้รับความแช่มชื่นเบิกบาน หมู่ชนที่เจริญแล้ว จึงมีความนิยมในเรื่องระเบียบ ระเบียบที่นิยมทำกันจนเป็นธรรมเนียมจึงได้เรียกว่า **พิธี.**

ทุก ๆ ศาสนา ต่างก็มีระเบียบที่จะพึงปฏิบัติ อันเกี่ยวแก่การบำเพ็ญกุศลในศาสนาที่ตนนับถือ เพราะฉะนั้น ระเบียบแห่งการบำเพ็ญกุศลในด้านศาสนาจึงเรียกว่า **ศาสนพิธี** และพิธีต่าง ๆ ที่ได้ประกอบขึ้นก็เป็นไปต่าง ๆ กัน เพราะเป็นไปตามความเชื่อถือ

ในด้านพระพุทธศาสนาของเรา ก็มีนิยมบำเพ็ญหรือประกอบพิธี เช่นการบำเพ็ญกุศลบางอย่าง นิมนต์พระบ้าง เชิญแขกผู้มีเกียรติมาประชุมบ้าง แล้วบำเพ็ญทาน ดังนี้เป็นต้น เมื่อปรารภเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ก็จัดประกอบพิธีบำเพ็ญกุศล เมื่อเป็นเช่นนี้ พิธีการบำเพ็ญกุศลในด้านพระพุทธศาสนาจึงมีมากอย่าง เมื่อรวมกล่าวโดยย่อคงมี ๒ คือ :–

๑. **พิธีบำเพ็ญกุศลเกี่ยวแก่การมงคล** เช่นโกนผมไฟ ตัดจุก แต่งงาน ทำบุญอายุ เป็นต้น.

๒. **พิธีบำเพ็ญกุศลเกี่ยวแก่การตาย** เช่นทำบุญ ๗ วัน, ๕๐ วัน, ๑๐๐ วัน, เผา, ทำบุญอัฐิ เป็นต้น.

ในพิธีนั้น ๆ เมื่อจะประกอบขึ้นต้องให้มีระเบียบเป็นไปตามความนิยม การงานจึงจะลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อย.

ในที่นี้ จักได้กล่าวถึงระเบียบวิธีที่จะปฏิบัติงาน

ในพิธีนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติงาน.

เมื่อจัดพิธีบำเพ็ญกุศลประเภทไหน เบื้องต้นต้องเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ และจัดกิจอื่น ๆ ให้เสร็จเรียบร้อย ตั้งต้นแต่การนิมนต์พระเป็นลำดับไป.

๑. **นิมนต์พระ** ควรเขียนเป็นฎีกา เพื่อท่านจักได้ถือไว้เป็นหลักฐานกันลืม ข้อความที่เป็นหลักนั้นต้องแจ้งสถานที่, วัน, เดือน, ปี, และเวลา พร้อมทั้งชื่อผู้นิมนต์ ถ้าเกี่ยวด้วยงานศพ ต้องแจ้งให้ชัดเจนว่าศพของใคร ใครเป็นผู้จัดทำ พร้อมทั้งบอกชื่อ ยศบรรดาศักดิ์ของผู้ตายนั้นด้วย ส่วนข้อความอื่น ๆ ก็ตามแต่ผู้นิมนต์จะพึงเขียนตามต้องการ แต่มีข้อที่ควรกำหนดจำถ้อยคำ ตามที่ได้นิยมใช้ ถ้านิมนต์เกี่ยวด้วยการมงคล พึงกล่าว "**เจริญพระพุทธมนต์**" ถ้าเกี่ยวด้วยศพ พึงกล่าว "**สวดมนต์**" อย่าให้สับสน ถ้านิมนต์ฉัน อย่าพึงใช้ถ้อยคำที่ขัดกับพระวินัยบัญญัติ เช่น ออกชื่อโภชนะว่า นิมนต์ฉันข้าวเป็นต้น การนิมนต์ออกชื่อโภชนะเช่นนั้น เมื่อพระรับนิมนต์

ในเมื่อไม่มีสมัยที่ได้รับยกเว้นก็เกิดอาบัติ จึงควรใช้คำที่ควร เช่นนิมนต์รับอาหารบิณฑบาตเช้า เพล หรือนิมนต์ฉันเช้า ฉันเพล ตามสมควร.

จำนวนพระที่นิยมในพิธีนั้น ๆ มีกำหนดไม่สู้แน่นอน โดยสามัญ ๕, ๗, ๙, ๑๐, ๑๑. ในงานทั่วไป เว้นงานมงคลสมรส มงคลสมรสนิยมคู่ เช่น ๖, ๘, ๑๐. ส่วนในพระราชพิธีตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไปเช่น ๑๐, ๒๐ เป็นต้น.

อนึ่ง การนิมนต์พระในพิธีเกี่ยวแก่การมงคล โดยมากไม่นิยมการขอสงฆ์ และไม่ถวายเป็นสังฆทาน มีอยู่บ้างแต่เป็นจำนวนน้อย เช่นบางท่านทำบุญอายุไม่ต้องการทำเป็นพิธีใหญ่ ก็ขอสงฆ์ไปถวายเป็นสังฆทาน ไม่มีการสวดมนต์เลี้ยงพระ.

๒. **จัดสถานที่** การงานที่เกี่ยวด้วยพิธี มีการเชื้อเชิญบรรดาญาติมิตรมาประชุม รวมเรียกว่าเชิญแขก เมื่อเป็นเช่นนี้ เรื่องสถานที่เป็นสิ่งสำคัญต้องจัดทำให้สะอาดหมดจดตามสมควร ถ้าสามารถจักตกแต่งด้วยเครื่องประดับตกแต่งอีกก็ได้ เมื่อไม่

สามารถ เป็นแต่เพียงปัดกวาดเช็ดถูให้ดูสะอาดตา เก็บงำสิ่งของ อย่าทิ้งไว้ให้เกะกะกีดขวาง หรือนำเข้าจัดตั้งไว้ให้เป็นระเบียบ เช่นนี้ก็ได้.

อนึ่ง ในบางแห่งมักนิยมการขึงม่านข้างฝาด้วยแท้จริง ในเรื่องการขึงม่านข้างฝานั้น พึงทราบว่าไม่จำเป็นต้องขึงเสมอไป คุณค่าของการขึงม่าน ก็ดูเหมือนเป็นเพียงบังสิ่งไม่สะอาดตามข้างฝาเท่านั้น ถ้าเมื่อฝาสะอาดดีแล้วก็ไม่จำต้องขึง เพราะการขึงม่านบังหลัง ในที่บางแห่งกลับปิดช่องลมให้อบอ้าว บางคราวปิดทางแสงสว่างที่จะเข้าให้มืด ไม่โปร่ง.

การจัดทำสถานที่ให้สะอาดงดงาม ถือกันว่าเป็นมงคล และต้อนรับสิ่งเป็นมงคล ต้อนรับแขกผู้มาในงาน.

๓. **ปูลาดพื้นสถานที่** พึงจัดปูลาดพื้นด้วยเครื่องปูลาด เช่นพรมหรือเสื่อตามสมควร เพื่อเป็นที่รับแขกที่มาในงาน การปูลาดไม่ใช่เพียงปูพอให้เต็มไปเท่านั้น ต้องมุ่งถึงความเหมาะสมและความสวย

งามด้วย ถ้าเครื่องปูลาดมีมาก สามารถปูให้เต็มสถานที่ประกอบพิธีได้ ก็ปูให้เต็ม พึงเลือกคัดดูสีสัณฐานลวดลาย และขนาดให้พอเข้ากันได้ปูลำดับกันไป แต่มีข้อที่ควรกำหนดไว้คือ การปูลาดตรงที่ต่อต้องให้ **ด้านสูงทับด้านต่ำ อย่าให้ด้านต่ำทับด้านสูง** ทางไหนสูง ทางไหนต่ำ ให้กำหนดทางด้านพระพุทธรูปและพระสงฆ์ประดิษฐานอยู่เป็นด้านสูง เพราะตามความนิยมโดยทั่วไป เกี่ยวด้วยการคารวะกัน ผู้ใหญ่นั่งสูงกว่าผู้น้อย ผู้น้อยไม่นั่งสูงกว่าผู้ใหญ่ พระก็ยังต้องนั่งตามลำดับอาวุโส คือ พรรษาที่สูงและต่ำตามลำดับกันไป และยังมีข้อห้ามอยู่อีกว่าห้ามพระผู้มีพรรษาสูง ซึ่งเรียกว่าพระเถระ นั่งห้ามอาสนะ คือนั่งเสียในลำดับที่ต่ำ พระผู้น้อยไม่อาจไปนั่งในที่สูงได้ และต่ำลงไปอีกก็ไม่ที่นั่ง ชื่อว่าเป็นการบีดกั้นที่นั่งกันอยู่ในตัว และปรับอาบัติแก่ผู้น้อยซึ่งนั่งในลำดับที่สูงกว่าพระผู้ใหญ่ เว้นไว้แต่จะได้รับอนุญาต แม้ในหมู่คฤหัสถ์ที่มีจรรยาอันดีงาม ก็ยัง

นิยมการนั่ง การเดินเป็นไปตามลำดับผู้ใหญ่ผู้น้อยเช่นเดียวกัน การปูลาดถ้าใช้ผืนต่ำซ้อนทับผืนอยู่ด้านสูง ผู้ที่นั่งในด้านต่ำก็ชื่อว่านั่งสูงกว่าผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้น การปูลาดจึงควรระวังให้มาก ถ้าเครื่องปูลาดมีน้อย จะใช้ปูเป็นแห่ง ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้.

๔. **ปูลาดอาสนะพระสงฆ์** เมื่อได้ปูลาดพื้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว พึงปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์นั่ง พระสงฆ์ที่นั่งในพิธี นิยมนั่งเรียงเป็นแถว ไม่ใช่นั่งเป็นหมู่ จึงต้องลาดอาสนะให้ยาวไปเป็นแถวตามต้องการ กะให้พอเหมาะกับพระที่จะนั่ง อย่าให้ห่างกันจนเกินไป หรือเบียดเสียดจนเกินควร ดูแต่เพียงพอเหมาะพอสบาย.

อาสนะพระสงฆ์ พึงลาดทับลงบนอาสนะของคฤหัสถ์ อย่าให้เครื่องลาดที่คฤหัสถ์นั่ง ทับอยู่ข้างบน เพราะถ้าทับอยู่ข้างบน เมื่อนั่งลง ก็ชื่อว่านั่งสูงกว่าพระสงฆ์ ขาดคารวะในพระภิกษุสงฆ์ หรืออาสนะที่ใหญ่หรือยาวผืนเดียวกัน ให้พระนั่งในเอกเทศ

ข้างหนึ่ง แม้เช่นนี้คฤหัสถ์ขึ้นนั่งร่วมอยู่ด้วยก็ไม่ควร ชื่อว่าขาดคารวะเช่นเดียวกัน ถ้าหากหญิงขึ้นนั่งอยู่บนอาสนะนั้นด้วยพระก็ต้องอาบัติ เพราะมีพระพุทธ-บัญญัติห้ามภิกษุนั่งอาสนะเดียวกับหญิง แม้ว่าเป็นผืนใหญ่หรือยาวเท่าไรและนั่งไม่ใกล้กัน ก็ยังชื่อว่านั่งอาสนะเดียวกัน เพราะฉะนั้น การจัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ จึงควรให้เป็นคนละส่วนกับคฤหสถ์ เมื่อปูอาสนะของคฤหัสถ์แล้ว ควรปูอาสนะพระสงฆ์ให้ห่างออกไปเสียอีกส่วนหนึ่ง เว้นช่องว่างเล็กน้อยอย่าให้เกี่ยวกัน ถ้าเป็นเครื่องปูลาดที่กว้างใหญ่จะทำเช่นนั้นไม่ได้ พึงใช้อาสนะอื่นปูทับลงข้างบน. ตามที่นิยมกันมักใช้ผ้าขาวหรือผ้าสีอื่น ๆ ก็ได้ ปูลาดทับลงข้างบนทำเช่นนี้ก็ชื่อว่ามีอาสนะคนละผืน ไม่ต้องร่วมกันกับคฤหัสถ์ ถ้าจัดให้งดงามตากว่านี้ เมื่อลาดผ้ายาวลงผืนหนึ่งแล้ว พึงปูอาสนะเล็ก ๆ นั่งเฉพาะองค์ทับลงอีกชั้นหนึ่ง เช่นนี้ดีและดูงามด้วย ชื่อว่าเป็นการแสดงคารวะด้วย แม้ใคร ๆ จะขึ้นไปนั่งบนอาสนะ

นอกจากที่พระสงฆ์แล้วย่อมไม่ขัดสิ้น เมื่อลาดอาสนะเสร็จแล้ว ถ้ามีหมอนอิงก็ตั้งพิงไว้ด้านหลังเฉพาะองค์ ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นการจัดรับรองพระสงฆ์และแขกนั่งกับพื้น เมื่อจัดนั่งกับพื้น ไม่ควรนำเก้าอี้นั่งรับแขกมาตั้งในบริเวณนั้น เว้นแต่ตั้งเก้าอี้ไว้ในที่ต่ำกว่า เพราะถ้าพระสงฆ์นั่งอยู่กับพื้น คฤหัสถ์ขึ้นนั่งอยู่บนเก้าอี้ ถือกันว่าเสียมารยาทที่ดีงามอย่างยิ่งขาดคารวะในพระสงฆ์ เท่ากับเป็นการหมิ่นพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ต่ำหรือเลว จึงควรระวังให้มาก.

สถานที่ทำพิธีจัดรับแขกด้วยเก้าอี้ อาสนะพระสงฆ์ก็ต้องยกเป็นอาสน์สงฆ์ขึ้น ให้มีความสูงกว่าเก้าอี้ หรือเสมอกันจึงควร แต่จะให้พระนั่งเก้าอี้ห้อยเท้าสวดมนต์ไม่ควร เพราะดูไม่งาม และเรื่องของพระนิยมนั่งราบ การยกอาสน์สงฆ์ให้พระนั่ง แม้จัดรับแขกนั่งกับพื้นก็มีนิยมกันอยู่เหมือนกัน.

๕. **จัดเครื่องรับรอง** เมื่อจัดที่ปูลาดอาสนะเสร็จแล้ว พึงจัดเครื่องรับพระรับแขกต่อไป. ตามประเพณี

นิยมของไทย เครื่องรับรองมีมากอย่าง จักกล่าวเฉพาะที่เป็นหลักใหญ่ ๆ เมื่อสามารถอย่างไร พึงจัดตามความประสงค์.

เครื่องรับรองพระหรือแขกทั่ว ๆ ไป มีกระโถน ที่น้ำเย็น ที่น้ำร้อน หมากพลูหรือบุหรี่ จัดใส่ภาชนะไว้ หรือมีน้ำดื่ม ก็ควรจัดเตรียมไว้ ในส่วนที่สำหรับรับพระ สิ่งที่ไม่ควรให้ขาด คือกระโถนและที่น้ำ แม้ในด้านพิธีกรรมของสงฆ์ ในเรื่องน้ำก็ขาดไม่ได้ เช่น ก่อนที่จะทำสังฆกรรมมีสวดปาฏิโมกข์ เป็นต้น ท่านก็ให้เตรียมตั้งน้ำใช้น้ำฉันไว้ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรให้ขาด เมื่อจัดเสร็จแล้ว พึงนำไปตั้งไว้ตามที่ จัดเฉพาะองค์ อย่ารวมกัน ถ้าไม่สามารถ เพราะภาชนะไม่พอ บางสิ่ง บางอย่าง จะใช้ ๒ องค์ต่อ ๑ ที่ก็ได้ เช่น กระโถน หมากพลูหรือบุหรี่ ส่วนน้ำ ต้องจัดจำกัดเฉพาะองค์ จะใช้รวมกันไม่ได้ เพราะมีพระพุทธบัญญัติห้ามดื่มร่วมบริโภคร่วมในภาชนะเดียวกัน ส่วนหมากพลูหรือบุหรี่ เป็นชิ้นหรือเป็นส่วนอยู่แล้ว เมื่อ

ต้องการหยิบมาเฉพาะส่วน ไม่ชื่อว่าบริโภคร่วมภาชนะเดียวกัน.

การจัดตั้งเครื่องรับรองพระสงฆ์นั้น ให้ตั้งกระโถน ที่น้ำเย็นที่หมากหรือบุหรี่ ทางด้านขวาของพระสงฆ์ ให้เรียงเป็นลำดับกัน คือตั้งกระโถนไว้ด้านใน ถัดออกมา ที่น้ำเย็น ถัดออกมา ที่หมากพลูหรือบุหรี่ ตั้งกระโถนให้เป็นหลักเสียก่อน อย่าให้ล้ำไปด้านหลังมากนัก อย่าให้ล้ำออกนอกมากนัก แนวด้านหน้าของหมอนอิงนั้นพอเหมาะ แล้วจึงวางที่น้ำเย็น หมากพลูหรือบุหรี่ถัด ๆ กันออกมา อย่าให้สับสนกัน และอย่าวางให้ห่างกันนัก ชิดกันนัก ดูระยะแต่พองาม และต้องดูแถวให้ตรงกันทั้งด้านขวางและด้านยาว อย่าให้แถวคดไปคดมา ไม่น่าดู น้ำร้อนหรือน้ำดื่ม เมื่อพระเข้านั่งที่แล้วจึงถวาย.

ส่วนเครื่องรับรองแขกคฤหัสถ์ พึงจัดตามประเพณีนิยม เช่นมีน้ำร้อนน้ำเย็นหรือน้ำดื่มตามสมควร จัดรวมตั้งไว้เป็นที่ ๆ ก็ได้ ถ้าเป็นแขกผู้ใหญ่ควร

จัดให้เฉพาะที่ ถ้าแขกมากเกรงจะไม่ทั่วถึง พึงจัดใส่ภาชนะไปให้เป็นคราว ๆ.

๖. **จัดเครื่องบูชาและตั้งพระพุทธรูป** เครื่องบูชาตามที่นิยมใช้กันอยู่นั้น มีหลายอย่างต่าง ๆ กัน เช่น ม้าหมู่ โต๊ะชั้น โต๊ะเดี่ยว จัดเครื่องสักการะมากบ้างน้อยบ้าง เป็นไปตามความเหมาะสม เป็นไปตามฐานะและพิธีใหญ่หรือเล็ก หรือตามความสามารถที่จะจัดได้ เครื่องสักการะที่เป็นหลัก มี ๓ อย่างคือ ดอกไม้ ธูป เทียน ที่ใช้ตั้งบูชาบนโต๊ะอย่างน้อย ๕ ที่ คือ ดอกไม้ ๒ ที่ เทียน ๒ ที่ ธูป ๑ ที่ ธูปปักเพียง ๓ เล่มพอ. เทียนธูปที่ปักไว้สำหรับจุดบูชา ควรชุบน้ำมันที่ไส้เทียนและที่ปลายธูปสักเล็กน้อยก่อน เพื่อจุดง่าย และน้ำมันที่ชุบนั้น น้ำมันยางเป็นดีกว่าอย่างอื่น แต่อย่าให้มากเกินไป.

สำหรับในเรื่องเครื่องบูชาหรือเครื่องสักการะนี้ ไม่สู้แน่นอน ให้พิจารณาดูตามควร ข้อสำคัญมีอยู่ก็คือให้เป็นสิ่งที่เหมาะสมแก่ความที่จะตั้งพระพุทธรูปและ

ที่บูชา ถ้าพิธีใหญ่ เชิญแขกมาก จะจัดเครื่องบูชานิดหน่อยดูไม่งาม ในเรื่องพิธีพระ สำคัญอยู่ที่เครื่องบูชา ถ้าจัดไม่น่าดู ก็ไม่เป็นที่ส่งเสริมเชิดชูเกียรติหรือสง่าราศี แม้จะจัดงานให้ใหญ่โตอย่างไร ก็ไม่น่าดู.

เครื่องบูชา ควรตั้งไว้ด้านขวาของพระสงฆ์ แต่ถ้าสถานที่ไม่อำนวย ตั้งไว้ด้านซ้ายก็ได้ การตั้งต้องพิจารณาให้เหมาะสมแก่สถานที่ อย่าให้ใกล้ชิดกับทางที่จะต้องใช้เดินผ่านไปมา อย่าให้ขัดกับที่รับแขก ควรจะตั้งผันพระพักตร์พระพุทธรูปไปทางไหน? ข้อนี้มีความนิยมต่าง ๆ กัน บางแห่งตั้งผันพระพักตร์ไปตามแถวพระสงฆ์นั่ง บางแห่งผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ เมื่อพิจารณาดูตามความเหมาะสมแล้ว ผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ดีกว่า สมมติว่าเป็นประมุข คือเป็นหัวหน้า และการตั้งพระพุทธรูปบูชา ก็เพื่อให้เจ้าของงานบูชา ผันพระพักตร์ทางเดียวกันกับพระสงฆ์ สะดวกในการจุดเทียนธูปและกราบไหว้ ถ้าตั้งเครื่อง

บูชาสกัดหัวแถว ผันพระพักตร์พระพุทธรูปไปตามแถวพระสงฆ์ไม่สะดวกแก่การจุดเทียนธูปและกราบไหว้ ถ้าสถานที่ไม่เหมาะ แม้จะตั้งเลื่อนห่างจากแถวพระสงฆ์ก็ได้ ถ้าห่างออกมาไม่เข้าลำดับแถว จักตั้งผันพระพักตร์ไปตามแถวพระสงฆ์ก็ได้ เพราะสะดวกในการจุดเทียนธูปและกราบไหว้เหมือนกัน มีข้อที่ควรกำหนดก็คือ เมื่อผู้บูชากราบพระพุทธรูป อย่าต้องให้หันหลังให้พระสงฆ์ เมื่อจัดตั้งโต๊ะเครื่องบูชาเสร็จแล้ว ควรมีพรมเล็ก ๆ หรือผ้าก็ได้ ปูไว้หน้าโต๊ะผืนหนึ่ง ไม่ใช่สี่เหลี่ยม ชนิดสี่เหลี่ยมผืนผ้า ปูด้านยาวพุ่งตรงออกมาจากโต๊ะเครื่องบูชา ไม่ใช่วางหน้าโต๊ะ เป็นที่สำหรับกราบ (ถ้าเจ้าของงานเป็นชั้นเจ้า ต้องมีผ้าขาวสี่เหลี่ยม หรือสี่เหลี่ยมรีขนาดผ้าเช็ดหน้า ปูทับไว้อีกผืนหนึ่ง) ผ้าปูสำหรับกราบหน้าโต๊ะนี้ ถ้าชั้นสูงชั้นผู้ใหญ่ไม่ควรให้ขาด.

พระพุทธรูปที่นำมาประดิษฐานบนที่บูชา ในงานพิธีทั่วไปมักนิยมใช้พระพุทธรูปปางสมาธิหรือมารวิชัย

ไม่สู้จะนิยมพระยืน ถ้าเป็นงานทำบุญวันเกิดหรือทำบุญอายุ มักนิยมใช้พระประจำวันเกิดของเจ้าของงาน.

๗. ตั้งภาชนะน้ำมนต์ ภาชนะที่สำหรับใส่น้ำทำน้ำมนต์ มักนิยมใช้ครอบสำริด ถ้าหาไม่ได้จะเป็นครอบทองเหลือง ทองแดงก็ได้ ถ้าไม่มีครอบ ใช้บาตรหรือขันก็ได้ ตามโบราณท่านนิยมใช้บาตรดิน แต่มาในบัดนี้บาตรดินหายาก แม้บาตรเหล็กก็ใช้กัน มีข้อจำกัดอยู่ว่า อย่าใช้เครื่องทองหรือเงินใส่น้ำสำหรับให้พระทำน้ำมนต์ เพราะเป็นของอนามาส พระจับต้องอาบัติ แต่ถ้านำมาใส่น้ำสำหรับผสมน้ำมนต์ไม่ห้าม เพราะไม่ได้เกี่ยวกับพระจะจับต้อง ถ้าต้องการน้ำมาก เช่นในการตัดจุกหรือมงคลสมรส ควรใช้บาตรหรือหม้อน้ำมนต์ตั้งเพิ่มไว้อีก น้ำอย่าให้พร่องมากนัก ให้เต็มแต่ไม่ถึงล้น สิ่งต่าง ๆ ที่จะใส่ในหม้อน้ำมนต์ ตามในพระราชพิธีไม่นิยมใช้ จึงไม่กล่าวในที่นี้.

๘. สิ่งต่าง ๆ ที่จะต้องเตรียมไว้ใช้ในพิธีมงคล

นอกจากน้ำมนต์

ก. งานมงคล โกนผมไฟ ตัดจุก ควรเตรียมสังข์ โถปริก ใส่กระแจะ กรรไกร กรรบิด (มีดโกน) มงคล บางแห่งก็มีหญ้าแพรก ใบบัวหลวงหรือใบบอน สำหรับรองผมที่ตัดหรือโกนแล้วด้วย.

ข. งานมงคลสมรส ควรเตรียมสังข์ มงคลคู่.

ค. งานขึ้นบ้านใหม่ ควรเตรียมโถปริกใส่กระแจะสำหรับเจิมประตูบ้าน ทรายใส่ภาชนะเช่นบาตรไว้ เสร็จแล้วจักได้ใช้โรยรอบ ๆ บ้าน ซึ่งถือกันว่าเป็นมงคลและป้องกันภัยอันตราย.

สิ่งเหล่านี้ ควรหาเตรียมไว้ และจัดโต๊ะไว้สำหรับตั้งโต๊ะหนึ่ง จะตั้งด้านขวาหรือด้านซ้ายของเครื่องบูชาตามแต่จะเหมาะ แล้วนำสิ่งที่เตรียมไว้นั้นใส่ภาชนะรวมตั้งบนโต๊ะนั้น ส่วนครอบสำหรับทำน้ำมนต์ เมื่อพระเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว พึงนำไปตั้งไว้ที่ตรงหน้าพระที่ท่านจักเป็นผู้หยดเทียน.

เทียนสำหรับทำน้ำมนต์ ควรใช้ขี้ผึ้งแท้ มักนิยม

ขนาดหนัก ๑ บาท หรือจะหย่อนบ้างเกินบ้างก็ไม่สู้จำกัดตายตัวนัก ติดประจำไว้ที่ภาชนะน้ำมนต์.

เครื่องประน้ำมนต์ ควรใช้หญ้าคามัดเป็นกำ แล้วตัดปลาย ตัดราก กะยาวประมาณ ๑ ศอก เพราะถือกันว่าเป็นหญ้ามงคล พระพุทธเจ้าเมื่อจะได้ตรัสรู้ก็ประทับนั่งบนมัดหญ้าคา ซึ่งเรียกกันว่ารัตนบัลลังก์ ในศาสนาพราหมณ์ ก็ถือว่าเป็นหญ้ามงคล เพราะเป็นหญ้าที่รองหม้อน้ำอมฤต ไม่ควรใช้อย่างอื่น เช่น ใบมะยม เพราะใบมะยมมักถือกันว่าสำหรับประพรมไล่ผี ไม่ใช่มงคล.

ถ้าเป็นงานมงคลทำบุญอายุ มักนิยมต่าง ๆ กัน มีพิธีโหรหรือพราหมณ์ด้วยบ้าง ไม่มีโหรหรือพราหมณ์ แต่มีเครื่องบูชาเกี่ยวอยู่บ้าง เฉพาะที่ไม่มีโหรหรือพราหมณ์ ต้องเตรียมดังนี้

ถ้ามีการอาบน้ำ ต้องเตรียมสังข์สำหรับหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ด้วย และเทียนมงคล ใช้ขี้ผึ้งแท้หนัก ๙ บาท ไส้ใช้เกินอายุของเจ้าของ ๑ เส้น พื้นมีความ

ยาวรอบศีรษะเจ้าของ เทียนมงคลนี้ใช้แทนเทียนชัย ฯ ถ้ามีเทียนชัย ฯ ด้วย เทียนมงคลให้เปลี่ยนใช้ไส้ ๓๒ เส้น ส่วนเทียนชัย ฯ ใช้ขี้ผึ้งแท้หนักเกินอายุของเจ้าของ ๑ บาท ไส้เกินอายุของเจ้าของ ๑ เส้น ให้มีความสูงเท่าตัวเจ้าของ เทียนชัย ฯ เวลาจุดแล้วต้องระวังอย่าให้ดับในระหว่าง ต้องจุดให้หมดเล่ม ถ้าดับในระหว่าง มักถือกันว่าเป็นลางไม่ดี จึงต้องระวังให้มาก โดยมากมักจะหาตู้เทียน แล้วจุดตั้งไว้ในตู้.

เวลาจุด เมื่อพระเริ่มเจริญพระพุทธมนต์ถึงบทว่า **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ** ฯ จึงลงมือจุดเทียนชัย ฯ และเทียนมงคล ถ้าฤกษ์จุดเทียนชัย ฯ มี พึงจุดเทียนชัย ฯ ตามฤกษ์ ส่วนเทียนมงคลจุดดังกล่าวแล้ว.

ถ้าทำตามปกติธรรมดา ก็จัดอย่างมงคลทั่ว ๆ ไป ที่นำมากล่าวไว้ ก็เพื่อให้ทราบเป็นเค้าเรื่องเท่านั้น.

การทำบุญอายุ มีกำหนดวันดังนี้ คือ ถ้าเกิดในวันไหน ให้เจริญพระพุทธมนต์ในวันนั้น เช่นเกิดวันที่ ๕ พึงเจริญพระพุทธมนต์ในวันที่ ๕ เลี้ยงพระ

ในวันที่ ๖ ถ้าทำงานวันเดียว ก็เลี้ยงพระในวันที่ ๕ นั้น เพราะท่านถือวันเจริญพระพุทธมนต์เป็นวันสำคัญ.

อนึ่ง ในพิธีทำบุญอายุตามที่นิยมมักมีพิธีทักขิณา-นุปทานหรือเปตพลีเสียก่อน คือทำก่อนจากเจริญพระพุทธมนต์ ในวันเดียวกัน ก่อนเวลากันก็ได้ หรือทำเสียก่อนวันหนึ่งก็ได้ เป็นพิธีบำเพ็ญกุศลอุทิศให้บุรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว มีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลแล้วกรวดน้ำอุทิศผล จะทำมากหรือน้อย ก็แล้วแต่กำลัง.

๙. วงด้ายสายสิญจน์ สายสิญจน์ ต้องใช้ด้ายดิบจับเป็น ๓ หรือ ๙ เส้น ตามความนิยมมักเป็น ๙ เส้น ใช้ด้ายอย่างอื่น เช่น ด้ายกลุ่ม ด้ายฟอก เป็นต้น ไม่ควร ในงานมงคลทั่วไป นิยมใช้วงทั่วบ้าน ตั้งต้นแต่พระพุทธรูปที่เครื่องบูชา แล้วเวียนไปทางขวาเป็นทักขิณาวัตต์ แล้วกลับมาบรรจบที่พระพุทธรูป พันไว้ที่พระหัตถ์หรือที่ฐานข้างบนของพระพุทธรูป อย่าพันกับองค์พระ จักแลดูเป็นมัดพระพุทธรูป จาก

พระพุทธรูปก็วงเครื่องต่าง ๆ ที่นำมาประกอบพิธีซึ่งตั้งไว้บนโต๊ะนั้น วงเวียนขวาเช่นเดียวกัน แต่จงกำหนดดูว่า จะให้สายสิญจน์ลงทางไหน จึงจะไม่กีดกับกิจการที่จะทำในลำดับต่อไป วงเสร็จแล้วหาภาชนะรองกลุ่มสายสิญจน์ไว้ ส่วนหม้อทำน้ำมนต์รอไว้ให้พระวงก็ได้.

สายสิญจน์ เมื่อวงแล้วต้องระวังให้มาก ห้ามการข้ามกราย จะยกสิ่งของข้ามหรือเอื้อมมือข้ามไม่ได้ทั้งสิ้น ห้ามทั้งพระและคฤหัสถ์ ถ้ามีความจำเป็น เช่นจะหยิบยกสิ่งของ ก็พึงยกสายสิญจน์ขึ้นก่อนแล้วลอดไปข้างล่าง.

ถ้าเป็นมงคลโกนผมไฟหรือตัดจุก นิยมวงที่เด็กด้วย ในเวลาฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ และเวลาตัดโกน ตามแบบเก่า ที่ทำกันตามชนบท มักวงไว้กับตัวเด็ก ถ้าเป็นเด็กหญิง เมื่อวงแล้วก็ไปพันไว้กับวัตถุอื่นแล้วจึงเอากลุ่มด้ายสายสิญจน์ถวายพระ วงอย่างนี้ไม่เหมาะ เพราะบางคราว ผู้ที่ไม่รู้ก็มักหยิบ

สิ่งของข้ามไปบ้าง เอื้อมมือข้ามไปบ้าง ไม่สมควร สู้วงไว้ให้สูงพอเดินไม่ถูกศีรษะไม่ได้ ไม่ต้องไประวัง แม้เด็กจะเป็นหญิง ก็ไม่มีทางขัดข้องอะไรกับพระ.

กิจการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนี้ ต้องเตรียมจัดไว้ให้เสร็จก่อนเวลาที่พระสงฆ์จะมาถึง.

๑๐. **ต้อนรับพระสงฆ์** เมื่อใกล้จะถึงกำหนดเวลาที่พระจะมา ควรจัดหรือส่งผู้ใดผู้หนึ่งให้เตรียมคอยต้อนรับพระ และเตรียมน้ำไว้สำหรับล้างเท้าพระ เพราะพระเมื่อเวลาเข้าบ้านเดินไปด้วยเท้าเปล่าไม่สวมรองเท้า เพราะมีพระพุทธบัญญัติห้ามไว้ว่า "เรา (ภิกษุ) ไม่เป็นไข้ จักไม่สวมรองเท้าเข้าไปในบ้าน" ถ้าภิกษุรูปใดผ่าผืน ปรับเป็นอาบัติทุกกฏ เมื่อเป็นเช่นนี้ เดินไปด้วยเท้า ๆ ย่อมเปื้อน.

เมื่อพระถึงแล้ว พึงออกไปนิมนต์ อย่าต้องให้พระไปเงอะงะเก้อเขิน เพราะไม่พบเจ้าของหรือผู้นิมนต์ แล้วล้างเท้าเช็ดเท้าที่เปียกให้ และพาไปยังที่พัก ถ้าไม่ได้จัดที่พักไว้ส่วนหนึ่งต่างหาก พึงนิมนต์ให้เข้า

นั่งตามที่ ครั้นนั่งเรียบร้อยแล้ว พึงประเคนสิ่งของที่ได้จัดเตรียมไว้ต้อนรับ ครั้นประเคนแล้วประณมมือไหว้ หรือกราบตามสมควร.

การประเคน ในตอนนี้จะเป็นใครก็ได้ จะเป็นชายหรือหญิงไม่ห้าม แต่ต้องทำให้ถูกลักษณะของการประเคน.

ลักษณะของการประเคน การประเคนนั้นท่านวางหลักไว้ดังนี้

๑. ของนั้นไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป เป็นของยกคนเดียวได้.

๒. ผู้ประเคนเข้าอยู่ในหัตถบาส (คือห่างจากผู้รับประมาณหนึ่งศอกในระหว่าง).

๓. น้อมให้ด้วยกาย หรือของเนื่องด้วยกาย.

ผู้ประเคน ต้องเข้าไปอยู่ในที่ใกล้ในระยะดังกล่าวนั้น แล้วยกสิ่งของให้พ้นขึ้นจากพื้น แล้วน้อมถวาย สิ่งของที่ต้องประเคน คือสิ่งที่จะพึงบริโภค เช่น อาหาร น้ำร้อน หมากพลูบุหรี่ เป็นต้น ถ้าไม่ได้ใช้บริโภค

เช่นกระโถนไม่ต้องประเคน เมื่อประเคนแล้วอย่าไปจับเลื่อนของท่านอีก ถ้าไปจับเลื่อนของท่านต้องประเคนใหม่ ผู้หญิงประเคน ถ้าได้หัตถบาสและถูกลักษณะแล้ว ผู้ชายไม่ต้องประเคนซ้ำก็ได้ ที่ต้องประเคนซ้ำ ก็เฉพาะที่ยังทำไม่ถูกระเบียบ.

๑๑. เริ่มพิธี เมื่อพระมาประชุมพร้อมแล้ว พึงเริ่มพิธีมีจุดเทียนเป็นต้นต่อไป.

การจุดเทียนธูป เป็นหน้าที่ของเจ้าของงานโดยตรง ไม่ควรให้ผู้อื่นจุดแทน ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ให้คู่บ่าวสาวแบ่งกันจุด ควรเตรียมเทียนเล็ก ๆ ปักเชิงไว้ ๑ เล่ม เรียกว่าเทียนชนวน สำหรับจุดขึ้นก่อน แล้วนำเทียนชนวนไปจุดที่เทียนเครื่องบูชา หรือเทียนน้ำมนต์.

๑๒. คำบูชาพระ เบื้องต้นจุดเทียนชนวนแล้ว ก่อนที่จะจุดเทียนที่บูชา ควรกราบพระพุทธรูปเสียก่อน แล้วใช้เทียนชนวนจุดเทียนบนที่บูชา ให้จุดเล่มด้านขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดเล่มด้านซ้าย ต่อไป

จุดธูป เทียนน้ำมันต์ยังไม่ต้องจุด เมื่อจุดเทียนธูปที่เครื่องบูชาเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าประณมมือตั้งใจบูชา (นึกในใจ) ด้วยคำว่า

อิเมหิ สกฺกาเรหิ พุทฺธํ อภิปูชยามิ[๑]

อิเมหิ สกฺกาเรหิ ธมฺมํ อภิปูชยามิ[๑]

อิเมหิ สกฺกาเรหิ สงฺฆํ อภิปูชยามิ[๑].

แล้วกราบ ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ นึกใจในว่า พุทฺธํ วนฺทามิ ครั้งที่ ๒ ว่า ธมฺมํ วนฺทามิ ครั้งที่ ๓ ว่า สงฺฆํ วนฺทามิ. หรือครั้งที่ ๑ นึกในใจว่า อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา, พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ. ครั้งที่ ๒ ว่า สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, ธมฺมํ นมสฺสามิ. ครั้งที่ ๓ ว่า สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ, สงฺฆํ นมามิ. อย่างใดอย่างหนึ่งตามความพอใจ.

ทุก ๆ ครั้งที่กราบพระ ควรปฏิบัติดังที่กล่าวมานี้.

เมื่อบูชาและกราบเสร็จแล้ว พึงถวายกลุ่มด้าย

---

๑. คำว่า อภิปูชยามิ ท่านใช้เป็น ปูเชมิ ก็มี ก็ใช้ได้. ข้างหน้า เหมือนกัน.

สายสิญจน์ หรือถวายเมื่อตอนจุดเทียนแล้วก็ได้ หรือให้ใคร ๆ ถวายก็ได้ เสร็จแล้วเริ่มอาราธนาศีลต่อไป.

๑๓. **อาราธนาศีล** ศีลที่นิยมในพิธีต่าง ๆ คือ ศีล ๕ เจ้าของงานอาราธนาเองหรือจะให้ใครอาราธนา จะเป็นชายหรือหญิงได้ทั้งสิ้น พึงนั่งคุกเข่ากราบ ๓ ครั้ง แล้วประณมมืออาราธนาด้วยเปล่งวาจาที่ดังพอได้ยินว่า

มยํ ภนฺเต ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม ๓ หน หรือจะเติม **ทุติยมฺปิ ฯ ตติยมฺปิ ฯ** ด้วยก็ได้.

อีกอย่างหนึ่งว่า **มยํ ภนฺเต** วิสุํ วิสุํ **รกฺขณตฺถาย ติสรเณน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม. ทุติยมฺปิ ฯ ตติยมฺปิ ฯ** ดังนี้ ก็ได้ แล้วพึงตั้งใจรับศีลต่อไป (แบบนี้นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป แม้ในพระราชพิธีก็ใช้อย่างนี้).

การรับศีล ไม่ควรทำแต่พอสักว่าเป็นพิธีเท่านั้น ควรตั้งใจรับ คิดงดเว้นตามข้อที่ห้ามทุก ๆ สิกขาบทไป เช่นนี้จึงจะเป็นบุญกุศล และเป็นมงคลแก่ตนเองด้วย ท่านที่ยังจำศีล ๕ ไม่ได้ หรือยังไม่เข้าใจว่า

ท่านห้ามอะไรบ้าง ก็ควรศึกษาท่องจำให้ขึ้นใจ ทั้งให้เข้าใจในเนื้อความของท่านด้วย พระท่านว่านำ ผู้รับว่าตามเป็นบท ๆ ไปดังนี้:–

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๓ จบ

(ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้อรหันต์ ตรัสรู้ชอบเองพระองค์นั้น)

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ.

(ข้าพระเจ้า ถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ.

(ข้าพระเจ้า ถึงพระธรรมเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

(ข้าพระเจ้า ถึงพระสงฆเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

ทุติยมฺปิ ฯ แม้ในวาระที่ ๒ ฯ

ตติยมฺปิ ฯ แม้ในวาระที่ ๓ ฯ

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.

(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากฆ่าสัตว์)

อทินฺนาทานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.
(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการแห่งขโมย)

กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.
(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากประพฤติล่วงประเวณีในทางกาม)

มุสาวาทา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.
(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากพูดเท็จ)

สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ.
(ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท)

เมื่อพระให้ศีลและรับศีลจบแล้ว พึงกราบ ๓ ครั้ง.

อนึ่ง พึงทราบว่า ในงานพิธีที่มีการสวดมนต์แล้วมีเทศน์ติดต่อกันไป ตอนสวดมนต์ไม่ต้องขอศีลรับศีล ไปขอและรับตอนเทศน์ ในตอนสวดมนต์พึงอาราธนาพระปริตต์ ถ้าสวดมนต์แล้วไม่มีเทศน์ติดต่อกัน พึง

ขอศีลและรับศีลดังกล่าวแล้ว.

๑๔. อาราธนาพระปริตต์ ในพิธีที่ไม่มีเทศน์ติดต่อ เมื่อรับศีลเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าประณมมือ อาราธนาพระปริตต์ด้วยคำว่า

วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพทุกฺขวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ.
วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพภยวินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ.
วิปตฺติปฏิพาหาย สพฺพสมฺปตฺติสิทฺธิยา
สพฺพโรควินาสาย ปริตฺตํ พฺรูถ มงฺคลํ.

อาราธนาจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง แล้วพึงนั่งราบตั้งใจฟังพระสวดมนต์ต่อไป.

วิธีอาราธนาศีลและอาราธนาพระปริตต์ที่กล่าวมานี้เป็นสถานที่ที่จัดให้พระและแขกนั่งกับพื้น ถ้าจัดให้พระนั่งบนอาสน์สงฆ์ แขกนั่งบนเก้าอี้ มีนิยมการยืนอาราธนา คือให้ผู้กล่าวอาราธนา ยืนค่อนทางท้ายแถวของพระสงฆ์ ผินหน้าไปทางหัวแถวพระสงฆ์ แล้ว

ประณมมือกล่าวคำอาราธนา จบแล้วไม่ต้องกราบ ถอยหลังออกมาพอสมควรแล้ว เดินกลับมานั่งตามที่ แม้อาราธนาธรรมดังจะกล่าวในข้างหน้า ก็พึงปฏิบัติเช่นเดียวกัน.

๑๕. จุดเทียนน้ำมนต์ การจุดเทียนน้ำมนต์ ตามที่นิยมกันส่วนมาก ตลอดจนในทางราชการ จุดในตอนที่พระสวดถึงมงคลคาถา ตอนขึ้น อเสวนา ฯ พึงจุดเทียนชนวน แล้วไปจุดเทียนสำหรับหยดน้ำมนต์ที่ปักติดไว้กับภาชนะที่น้ำมนต์นั้น จุดเสร็จแล้วยกประเคน มอบถวายพระที่ท่านจะพึงหยดทำน้ำมนต์นั้น ประเคนแล้วไหว้หรือกราบครั้งหนึ่ง.

การจุดเทียนน้ำมนต์ ในสมัยก่อนท่านนิยมจุดตอนพระสงฆ์สวดรัตนปริตต์ ขึ้นบทว่า ยงฺกิญฺจิ วิตฺตํ ฯ แม้ในทางราชการก็นิยมเช่นนี้ แต่บัดนี้ได้เปลี่ยนมาเป็นมงคลคาถาบทว่า อเสวนา ฯ

การจุดเทียนทำน้ำมนต์ เป็นหน้าที่ของเจ้าของงานโดยตรง ไม่ควรให้ผู้อื่นจุด เพราะฉะนั้น ท่าน

ผู้เป็นเจ้าของงาน พึงนั่งตั้งใจฟังสวดมนต์ไปจนกว่าจะถึงเวลาจุดเทียนน้ำมนต์ ไม่ควรไปสาละวนอยู่กับเรื่องอื่น เมื่อจุดเทียนเสร็จแล้ว จำเป็นจะลุกไปจากที่นั้นบ้างก็ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องเที่ยวตามในเวลาจุดเทียนทำน้ำมนต์.

เมื่อพระสวดมนต์จวนจบ ถึงบทส่งเทวดา คือ ทุกฺขปฺปตฺตา ฯ พึงให้จัดเตรียมน้ำร้อนหรือน้ำดื่มไว้ พอพระสวดจบ นำเข้าไปถวายไม่ต้องให้พระนั่งคอย.

เมื่อพระกลับ พึงไปส่งหรือให้ใครไปส่ง เพียงประตูบ้านก็พอ เพื่อแสดงความคารวะ เทียบอย่างส่งแขกผู้มีเกียรติที่มาหา หรือมาในงาน.

๑๖. **พิธีในวันเลี้ยงพระ** วันรุ่งขึ้น พึงตระเตรียมต้อนรับพระที่จะมาฉันอย่างตอนสวดมนต์นั้น พระพร้อมแล้ว เริ่มจุดเทียนและอาราธนาศีล รับศีลดังวันก่อน แต่ไม่ต้องอาราธนาพระปริตต์ เมื่อพระสวดพิธีถวายพรพระจบบทสังฆคุณ คือ สุปฏิปนฺโน ฯ แล้ว ถ้ามีการตักบาตร ก็ให้ตักตอนนี้ ถ้าเป็นงาน

มงคลสมรส ท่านนิยมให้คู่บ่าวสาวตักบาตรร่วมกัน เสร็จแล้วลงมือเตรียมจัดเลื่อนสำรับอาหารมาประจำไว้ตรงตามหน้าพระ บาตรหรือชามข้าวตั้งใน สำรับคาวหวานตั้งเรียงคู่กันไว้นอกออกมา คาวอยู่เหนือหวานอยู่ใต้ ถ้าสถานที่คับแคบ สำรับหวานยังไม่เรียงตั้งไว้ก็ได้ แต่นำมาเตรียมไว้ในที่ใกล้ ๆ เพื่อสะดวกแก่การหยิบ เมื่อพระถวายพรพระจบแล้วพึงประเคน.

๑๗. **หน้าที่ประเคนพระ** การประเคนพระ ในตอนนี้ เจ้าของงานควรประเคนเอง หรือเห็นว่ามากนักตนประเคนสัก ๑ องค์ หรือ ๒ องค์ แล้วมอบให้ผู้อื่นประเคนก็ได้ ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ควรจัดให้คู่บ่าวสาวประเคนร่วมกัน การประเคนต้องให้ถูกลักษณะดังกล่าวแล้วในข้อ ๑๐ ให้เริ่มประเคนรูปที่นั่งต้นแถวก่อน แล้วต่อไปตามลำดับ พึงประเคนบาตรหรือชามข้าวก่อนแล้วจึงอาหาร เสร็จแล้วกราบครั้ง ๑ หรือ

๓ ครั้งตามควร ถ้าประเคนมากรูป รูปต้น ๆ เพียงประณมมือไหว้ก็พอ ถึงสุดท้ายจึงกราบ.

ที่กล่าวมานี้เป็นการเลี้ยงพระด้วยสำรับเฉพาะองค์ ถ้าจะเลี้ยงเป็นหมู่ที่เรียกว่าจัดเป็นโต๊ะ ถ้าจะให้พระลุกไปฉันในที่อีกแห่งหนึ่ง พึงจัดเตรียมไว้ให้เสร็จก่อน เมื่อพระนั่งเข้าที่แล้วจึงประเคน ถ้าจัดให้ฉันเบื้องหน้าที่สวดมนต์นั้น พอพระสวดถวายพรพระตอนจบสังฆคุณแล้ว พึงเริ่มลงมือเตรียมเก็บที่น้ำร้อน น้ำดื่มอย่าทิ้งไว้ให้เกะกะ แล้วปูผ้าลง ด้านในให้ชิดแถวพระเพื่อสะดวกแก่พระซึ่งไม่ต้องเลื่อนลุกทุกรูปไป และพระที่จะลุกไปนั่งในที่ใหม่นั้น ระวังอย่าให้ต้องไปนั่งร่วมอยู่อาสนะเดียวกันกับคฤหัสถ์ เพราะถ้าผู้หญิงขึ้นนั่งร่วมบนอาสนะนั้น พระก็จักต้องอาบัติ แม้มีแต่ชายด้วยกัน ก็เป็นการขาดคารวะ จึงควรจัดหาอาสนะไว้ให้พระนั่งเสียส่วนหนึ่ง.

๑๘. **วิธีจัดโต๊ะเลี้ยงหมู่** เมื่อได้จัดปูผ้าเสร็จแล้วให้วางจานข้าวตรงหน้าที่พระนั่ง ช้อนวางขวา

ซ่อมวางซ้าย ชิดกับจานข้าวพอสมควร ถ้ามีมีดด้วยก็ให้วางมีดไว้ด้านขวา น้ำตั้งขวาของพระ จานแบ่งชามแบ่ง มีช้อนใส่ไว้ในชาม ๑ คัน ช้อนนี้เรียกกันว่าช้อนกลาง หรือช้อนสำหรับตักแบ่ง ซ้อนกันตั้งไว้ด้านซ้ายของพระ เวลานำของเข้าประเคน พึงเข้าทางซ้ายของพระ.

เรื่องการจัดเลี้ยงพระแบบเลี้ยงโต๊ะ หรือฉันเป็นหมู่ สิ่งที่จำต้องให้มี ขาดไม่ได้ คือ ช้อนกลาง ชามแบ่งจานแบ่ง ต้องมีให้ครบพระ หรือช้อนรวมกันไว้หลาย ๆ คัน ใส่จานหรือชามตั้งไว้กลางวงก็ได้ ช้อนกลางควรใช้ช้อนกระเบื้อง ที่เรียกกันว่าช้อนถ้วยจัดอย่างนี้ทั้งคาวและหวาน ทั้งนี้ เพื่อให้ความสะดวกแก่พระ เพราะมีพระวินัยบัญญัติห้ามพระภิกษุฉันร่วมภาชนะเดียวกัน ถ้าผ่าผืนคงต้องอาบัติ ถ้ามีชามแบ่งช้อนกลางไว้ ท่านผู้ใดต้องการอย่างไหน ใช้ช้อนกลางตักมาใส่ชามของตนบริโภค เช่นนี้พ้นจากความเป็นผู้ฉันภาชนะเดียวกัน.

เลี้ยงโต๊ะ ที่มีนิยมการใช้ชามแบ่งช้อนกลางนี้มีนิยมในที่ทั่วไป ไม่ใช่เพียงฝ่ายพระ ท่านที่ผ่านการเลี้ยงโต๊ะมาแล้วย่อมทราบดี พึงเห็นเช่นโต๊ะจีนเขาก็มีถ้วยแบ่งช้อนกลาง ยิ่งเป็นโต๊ะฝรั่งยิ่งถือมากเขาจัดไว้เสร็จ ผู้บริโภคไม่ต้องเรียกร้อง.

ประเพณีการเลี้ยงพระแบบโบราณ นิยมจัดเฉพาะองค์ นั่งเรียงแถวฉัน ดูงามดี ครั้นต่อมาในบัดนี้การเลี้ยงแบบเลี้ยงโต๊ะ นิยมกันในฝ่ายคฤหัสถ์มากขึ้นท่านผู้ที่เห็นว่าสะดวก เพราะไม่เปลืองถ้วยชาม ก็เลยจำมาจัดเลี้ยงพระบ้าง แต่เมื่อจำของเขามาใช้ ก็จำมาไม่หมดคงเอาแต่ที่ง่าย ที่สะดวก สำหรับพระที่ฉันแม้รู้ว่าผิด แต่เกรงใจเจ้าของงาน ก็ต้องทนต้องอาบัติไป ผู้ที่ไม่สนใจ ก็ทำตาม ๆ กันไป ถ้าเป็นไปอย่างนี้ไม่กี่มากน้อย พระวินัยบัญญัติข้อไหนไม่สะดวก ก็คงต้องถูกละเลยไปอีก ผลสุดท้าย พระพุทธศาสนาจะเป็นอย่างไร น่าคิด.

อนึ่ง การจัดโต๊ะ ควรมีผ้าปู จะเป็นเฉพาะโต๊ะ

หรือยาวไปก็ตาม แต่ไม่ควรให้ขาด อย่าเอาอาหารไปตั้งกับพื้น แล้วให้พระนั่งล้อมวงฉัน ดูไม่งดงาม จักแสดงให้เห็นว่า พระไม่ใช่เป็นผู้มีเกียรติอะไร คงเหมือน ๆ กับชาวบ้านคฤหัสถ์นั่นเอง แม้คฤหัสถ์ชาวบ้านเอง เขาเลี้ยงกันเขาก็ต้องมีผ้าปู ถ้าจะบอกว่าหาไม่ได้ก็ไม่ถูก เพราะสิ่งอื่นยังหาได้.

การเลี้ยงพระแบบจัดโต๊ะ เมื่อจัดให้ถูกเรื่องแล้วไม่ใช่เป็นของสะดวกนัก จะว่าไม่เปลืองถ้วยชามก็ดูกระไรอยู่ เห็นว่าสู้การเลี้ยงเป็นองค์ ๆ ไม่ได้ แลดูงามตา.

๑๙. บูชาข้าวพระพุทธ ที่พระพุทธซึ่งเรียกว่าข้าวพระ (ถ้ามี) ให้จัดเตรียมมาตั้งไว้ที่หน้าเครื่องบูชาหรือเอกเทศส่วนหนึ่ง ในบริเวณนั้น ควรจะมีโต๊ะสำหรับตั้ง ถ้าไม่มีโต๊ะพึงใช้ผ้าขาวปูเสียก่อน แล้วจึงตั้งหรือวาง อย่าไปตั้งหรือวางไว้กับพื้น เพราะเป็นพุทธบูชา จักเป็นการไม่เคารพคารวะ เมื่อตั้งเสร็จแล้ว เจ้า

ของพึงทำการบูชาด้วยตั้งใจนึกดังนี้ อิมํ สูปพฺยญฺ-ชนสมฺปนฺนํ สาลีนํ โภชนํ อุทกญฺจ วรํ พุทฺธสฺส ปูเชมิ บางแห่งก็มีคำว่า อุกาส นำหน้า คือ อุกาส อิมํ ฯ ต่อไปเหมือนกัน แปลว่า ข้าพเจ้าขอบูชาเครื่องบริโภคแห่งข้าวสาลี อันถึงพร้อมด้วยแกงและกับและน้ำ อันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า. เมื่อจำคำที่กล่าวนี้ไม่ได้ ก็พึงนึกบูชาตามสมควร จุดประสงค์ก็เพียงให้ตั้งใจระลึกนึกบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บูชาแล้วกราบ ๓ ครั้ง เมื่อเลิกพึงกล่าวคำอำลาว่า เสสํ มงฺคลํ ยาจามิ ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลืออันเป็นมงคล.

ในเรื่องบูชาข้าวพระนี้ ยังมีผู้นิยมกันอยู่ แม้ในพระราชพิธีก็ยังมีอยู่บ้าง นับว่าเป็นประเพณีเก่า จึงนำมากล่าวไว้ตามที่ได้พบเห็น ได้ยินได้ฟัง.

ถ้าเป็นงานเกี่ยวด้วยศพ คือมีศพตั้งอยู่ มักจัดเครื่องเซ่นไปตั้งไว้ที่หน้าศพ หรือบริเวณที่ตั้งศพนั้นด้วย.

---

๑. แบบเก่าเป็น อุทกํ วรํ.

เมื่อเวลาพระฉัน ควรจัดให้มีผู้ปฏิบัติพระประจำอยู่ในที่นั้นด้วย แต่อย่าให้ผู้ที่กำลังเมาสุราเข้าไปนั่งปฏิบัติ จักทำให้เป็นที่รำคาญของพระ.

อนึ่ง เมื่อเวลายกอาหารหรือประเคนพระ อย่าคาบบุหรี่หรือทัดหู ถือกันว่าเสียจรรยาดูไม่งาม ทั้งป้องกันขี้บุหรี่ตกลงในอาหารหรือในภาชนะนั้นด้วย.

๒๐. ถวายไทยธรรม ถ้ามีเครื่องไทยธรรมถวายพระ ควรจัดเตรียมไว้ก่อน จัดตั้งไว้บนโต๊ะหรือจัดตั้งรวมไว้ส่วนหนึ่งตามที่เห็นสมควร เมื่อพระฉันเสร็จกลับเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว พึงยกตั้งเรียงไว้ตรงหน้าพระทุก ๆ รูป หรือจะจัดผู้อื่นให้คอยจัดส่งให้เป็นที่ ๆ ในเวลาประเคนก็ได้ การประเคนเครื่องไทยธรรม โดยตรงเป็นหน้าที่ของเจ้าของงาน ถ้าเจ้าของประเคนองค์หนึ่งหรือสององค์แล้ว จะมอบให้ผู้อื่นซึ่งเป็นผู้นับถือใกล้ชิดกันประเคนต่อไปก็ได้.

ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ต้องให้คู่บ่าวสาวประเคน

ร่วมกัน คือในวัตถุสิ่งของที่หนึ่ง ให้จับร่วมกันแล้ว ประเคน จะประเคนทั้งหมดหรืออย่างไร ก็แล้วแต่จะเห็นสมควร ถ้าว่าตามเรื่องของงานแล้ว ต้องประเคนเองทั้งหมด.

๒๑. กรวดน้ำ การกรวดน้ำ เป็นการอุทิศแผ่ส่วนบุญกุศลที่ตนได้บำเพ็ญ ส่งไปให้แก่บุรพชนตลอดจนสรรพสัตว์บ้าง เป็นการอธิษฐานใจในสิ่งประสงค์ให้สำเร็จตามความปรารถนาบ้าง เป็นต้น.

การกรวดน้ำ ได้นิยมทำเมื่อถวายทานเสร็จแล้ว พระสงฆ์เริ่มอนุโมทนา เครื่องสำหรับกรวดน้ำต้องจัดหาเตรียมไว้ก่อน ตามที่นิยมใช้กัน เช่น เต้า ขวดจอก ถ้วยแก้วหรือถ้วย มีที่สำหรับรองรับน้ำกรวด หาน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์บรรจุไว้ ตั้งเตรียมไว้ที่ตรงหน้าของตน เมื่อพระเริ่มกล่าวอนุโมทนาขึ้นว่า **ยถา ฯ** พึงหยิบที่น้ำที่เตรียมไว้นั้นเทลงในที่รอง พร้อมด้วยตั้งใจนึก.

คาถาสำหรับกรวดน้ำที่ท่านยกไว้เป็นบาลี มีต่าง ๆ

กัน จักนำมาเรียงไว้ในที่นี้สัก ๒ ประการ ตามแต่ผู้ต้องการจะเลือกใช้ ดังต่อไปนี้

ปตฺติทานคาถา

ปุญฺญสฺสิทานิ กตสฺส ยานญฺญานิ กตานิ เม
เตสญฺจ ภาคิโน โหนฺตุ สตฺตานนฺตาปฺปมาณกา
เย ปิยา คุณวนฺตา จ มยฺหํ มาตาปิตาทโย
ทิฏฺฐา เม จาปฺยทิฏฺฐา วา อญฺเญ มชฺฌตฺตเวริโน
สตฺตา ติฏฺฐนฺติ โลกสฺมึ เตภุมฺมา จตุโยนิกา
ปญฺเจกจตุโวการา สํสรนฺตา ภวาภเว
ญาตํ เย ปตฺติทานมฺเม อนุโมทนฺตุ เต สยํ
เย จิมํ นปฺปชานนฺติ เทวา เตสํ นิเวทยุํ
มยา ทินฺนาน ปุญฺญานํ อนุโมทนเหตุนา
สพฺเพ สตฺตา สทา โหนฺตุ อเวรา สุขชีวิโน
เขมปฺปทญฺจ ปปฺโปนฺตุ เตสาสา สิชฺฌตํ สุภา.

คำแปล

สัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สุดไม่มีประมาณ จงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญที่เราทำแล้ว ณ กาลบัดนี้ก็ดี แห่งบุญทั้ง

หลายอื่นที่เราทำแล้วก็ดี สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดเป็นที่รักก็ดี เป็นผู้มีคุณคือมารดาบิดาของเราเป็นต้นก็ดี สัตว์ทั้งหลายที่เราเห็นแล้วก็ดี ที่เราไม่เห็นก็ดี สัตว์เหล่าอื่นที่เป็นผู้มัธยัสถ์ปานกลางและเป็นผู้มีเวรของเราก็ดี สัตว์ทั้งหลายนั้น จงมีส่วนบุญที่เราอุทิศให้เถิด สัตว์ทั้งหลายตั้งดำรงอยู่ในโลก ผู้เป็นไปในภูมิ ๓ เป็นไปในกำเนิด ๔ และมีขันธ์ ๕ ขันธ์ ๑ ขันธ์ ๔ ก็ดี ซึ่งท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่ ส่วนบุญที่เราอุทิศให้ สัตว์เหล่าใดได้รู้แล้ว สัตว์เหล่านั้นจงอนุโมทนาเองเทอญ ก็สัตว์เหล่าใดไม่รู้ส่วนบุญที่เราอุทิศให้นี้ ขอเทพยเจ้าจงบอกให้สัตว์เหล่านั้นรู้แล้วอนุโมทนา เพราะเหตุ คือ อนุโมทนาบุญที่เราให้แล้ว ขอสัตว์ทุกหมู่เหล่า จงไม่มีเวรดำรงชีพอยู่โดยสุขทุกเมื่อเทอญ อนึ่ง ขอสัตว์เหล่านั้น จงได้บรรลุถึงบทอันเกษม คือ นิพพานเถิด ขอความปรารถนาที่ดีงามของสัตว์ทั้งปวงนั้น จงสำเร็จดังใจหวังเทอญ.

อีกบทหนึ่ง

"ยงฺกิญฺจิ กุสลํ กมฺมํ กตฺตพฺพํ กิริยํ มม
กาเยน วาจามนสา ติทเส สุคตํ กตํ,
เย สตฺตา สญฺญิโน อตฺถิ เย จ สตฺตา อสญฺญิโน
กตํ ปุญฺญผลํ มยฺหํ สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุ เต,
เย ตํ กตํ สุวิทิตํ ทินฺนํ ปุญฺญผลํ มยา
เย จ ตตฺถ น ชานนฺติ เทวา คนฺตฺวา นิเวทยุํ,
สพฺเพ โลกมฺหิ เย สตฺตา ชีวนฺตาหารเหตุกา
มนุญฺญํ โภชนํ สพฺเพ ลภนฺตุ มม เจตสา."

คำแปล

ความว่า กิริยา คือ กุศลกรรมอันใดอันหนึ่ง อันข้าพเจ้าพึงทำด้วยกาย วาจา ใจ, กิริยา คือ กุศลกรรมนั้น ซึ่งเป็นเหตุอำนวยให้ถึงสุคติ ในดาวดึงสเทวโลก อันข้าพเจ้าได้ทำแล้ว ขอเหล่าสัตว์ที่มีสัญญาและหาสัญญามิได้ทั้งหมด จงเป็นผู้มีส่วนเสวยผลแห่งบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้ว. ขอเหล่าสัตว์ที่ทราบดีแล้วว่า ข้าพเจ้าทำบุญ จงเสวยผลแห่งบุญซึ่ง

ข้าพเจ้าให้แล้ว. บรรดาสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใด ที่ยังไม่ทราบบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้วนั้น ขอเทพยเจ้าทั้งหลายช่วยไปแจ้งแก่สัตว์เหล่านั้น (ว่าบุคคลชื่อโน้นทำบุญอย่างนี้ได้ให้ส่วนบุญแก่ท่านทั้งหลาย). เพราะความคิด (คือบุญฤทธิ์) ของข้าพเจ้า ขอเหล่าสัตว์ในโลกนี้ที่อาศัยอาหารเป็นอยู่ทั้งหมด จงได้อาหารที่ยังใจให้เบิกบาน เทอญ.

ผู้ที่ว่าเป็นภาษาบาลีไม่ได้ พึงตั้งใจอธิษฐานอุทิศแผ่ส่วนบุญกุศล และตั้งความปรารถนาตามสมควร.

การเทน้ำเมื่อเวลากรวดน้ำ ห้ามเอามือรอน้ำ เพราะไม่ต้องการให้มีอะไรมาเป็นเครื่องกีดขวาง ให้เทลงไปตรง ๆ เมื่อพระนำว่า ยถา ฯ จบ พระสงฆ์รับ สพฺพี ฯ พึงเทน้ำให้หมด อย่าเหลือไว้ในภาชนะที่กรวด แล้วพึงวางขวด นั่งประณมมือรับพรที่พระสวดจนกว่าจะจบ เมื่อจบแล้วพึงกราบลง ส่วนน้ำที่กรวดแล้วนั้น ให้นำไปเทในที่แจ้ง อย่าเทลงในที่ไม่สมควร เช่นใน

กระโถนหรือใต้ถุนบ้าน เพราะถือว่าเป็นน้ำอุทิศผล และบริสุทธิ์ เป็นของสูง.

ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ต้องให้คู่บ่าวสาวร่วมกันจับภาชนะเดียวกันเทน้ำกรวด เพราะทำบุญร่วมกัน ปรารถนาความสุขความเจริญร่วมกัน.

กรวดน้ำเป็นหน้าที่ของเจ้าของ คนอื่นกรวดแทนไม่ได้ เพราะเจ้าของ เป็นเจ้าของบุญกุศลโดยตรง เมื่อจะให้แก่ใคร เจ้าของก็ต้องให้เอง.

๒๒. ประน้ำมนต์ เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาจบแล้ว พึงนำที่น้ำมนต์พร้อมด้วยเครื่องประพรมที่เตรียมไว้นั้น ถวายพระรูปที่เป็นหัวหน้าให้ท่านประน้ำมนต์ให้เพื่อความสิริมงคล เจ้าของควรเข้ารับก่อน ถ้ามงคลสมรส ให้คู่บ่าวสาวรับก่อน แล้วจึงผู้อื่นรวมกันเป็นหมู่ ๆ ไป เสร็จแล้วนำให้ท่านประพรมตามบ้านเรือน.

ถ้าเป็นการขึ้นบ้านใหม่ ก็นำเครื่องเจิมที่เตรียมไว้

ถวายให้ท่านเจิมตามประตูบ้าน. ทราย ถวายรูปที่ ๒ ให้โปรยวงรอบบ้าน เสร็จพิธีแล้ว ส่งพระกลับ ดังกล่าวแล้วในตอนต้น.

ตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นการทำงาน ๒ วัน คือ สวดมนต์วันหนึ่ง เลี้ยงพระวันหนึ่ง ในบัดนี้ ถ้าเป็นงานขนาดกลางหรือเล็กน้อย มักนิยมทำวันเดียว จะเลี้ยงเช้าหรือเพล ก็เป็นไปตามความต้องการของ เจ้าของงาน งานวันเดียว บางแห่งสวดมนต์แล้วฉัน บางแห่งฉันแล้วสวดมนต์ ไม่สู้แน่ แต่ทางที่สะดวก ควรเป็นสวดมนต์ก่อนฉันดีกว่า ไม่ขัดกับเวลาที่จะ เลี้ยงแขกที่มาในงาน ถ้าฉันแล้วจึงสวดมนต์ เจ้า ของมักไม่สู้จะได้ฟังสวดมนต์นัก เพราะพระฉัน แล้วไหนจะต้องเริ่มพิธีสวดมนต์ ไหนจะต้องกังวล ในเรื่องเลี้ยงแขก ถ้าช้าเวลาก็จะสายจะบ่าย ไม่ สะดวกด้วยประการทั้งปวง.

ถ้าเป็นการทำงานวันเดียว ก็พึงจัดอนุโลมตาม ที่กล่าวไว้แล้วนั้นเถิด.

๒๓. พิธีเกี่ยวด้วยงานศพ พิธีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนั้น โดยมากเกี่ยวด้วยพิธีการมงคล แม้จะกล่าวถึงเรื่องเกี่ยวแก่การศพไว้บ้างก็เป็นส่วนน้อย ในที่นี้จักได้ประมวลการปฏิบัติที่เกี่ยวด้วยงานศพโดยเฉพาะเพื่อให้ทราบบ้างตามสมควร.

การทำศพตามประเพณีไทยมีหลายอย่าง ตั้งต้นแต่ทำบุญ ๗ วัน, ๕๐ วัน, ๑๐๐ วัน, เผา, ทำบุญอัฐิ, บรรจุอัฐิ.

พิธีบำเพ็ญกุศล ก็จัดทำเป็นไปตามฐานะของเจ้าของ เมื่อมรณะแล้วนำศพไปวัด ไม่พักบำเพ็ญกุศลที่บ้านก็มี ตั้งไว้บำเพ็ญกุศลที่บ้านก็มี.

กล่าวเฉพาะที่ตั้งบำเพ็ญกุศลที่บ้าน เบื้องต้นพึงกำหนดจัดสถานที่ตั้งศพ จัดเครื่องสักการะศพตามสมควร จัดตั้งที่สักการบูชาพระอีกแห่งหนึ่ง จัดที่สำหรับพระสวดอภิธรรม.

๒๔. สิ่งที่ต้องเตรียมในงานศพ เครื่องสำหรับ

ใช้ในการนี้ นอกจากเครื่องสักการบูชาศพหรือเครื่องบูชาพระแล้ว ต้องเตรียม

๑) ผ้าภูษาโยง ถ้าศพเป็นชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ต้องเตรียม ผ้าขาวกว้างประมาณ ๑๐ หรือ ๑๒ นิ้ว ยาวพอกับแถวพระสงฆ์อีก ๑ ผืน

๒) เครื่องทองน้อย ๑-๒ ที่.

๓) ตู้พระอภิธรรม.

๔) เครื่องกะบะมุกด์.

ผ้าภูษาโยง เป็นผ้าสำหรับลาดให้พระจับในเวลาสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ต้นผ้าผูกไว้กับศพ ตามที่นิยมกัน ใช้ด้ายสายสิญจน์ผูกจากศพออกมาถึงปากหีบศพข้างนอก แล้วผูกผ้าภูษาโยงไว้ ถ้าผ้าภูษาโยงสั้น ใช้แถบหรืออีกอย่างหนึ่งเรียกว่าริบบิ้นชนิดเงินหรือทองก็ได้ ผูกกับด้ายสายสิญจน์เสียก่อน แล้วให้แถบห้อยลงมาตรงหน้าศพ แล้วพับหรือม้วนวางไว้บนที่รองรับ ส่วนผ้าภูษาโยงให้พับวางไว้ทางเหนือแถวพระสงฆ์นั่ง ผ้าขาวม้วนวางไว้ในที่ใกล้กับผ้าภูษาโยง.

เครื่องทองน้อยมี ๕ ชิ้น เชิงปั๋กธูป ๑ ปั๋กเทียน ๑ กรวยสำหรับใส่ดอกไม้ ๓ รวมตั้งไว้ในกะบะหรือพาน ตั้งให้ธูปเทียนอยู่คู่กัน ธูปอยู่ด้านซ้าย เทียนอยู่ด้านขวาของผู้บูชา แล้วนำไปตั้งไว้ที่หน้าศพ สำหรับจุดบูชาศพ มีข้อที่พึงสังเกตไว้ คือเมื่อเราบูชาศพ ให้ตั้งหันธูปเทียนมาทางด้านตัวของเรา ถ้าให้ศพบูชา เช่นเมื่อเวลาพระเทศน์พึงตั้งหันธูปเทียนเข้าทางศพ ระวังอย่าให้สับสน.

เครื่องทองน้อย บางท่านมักจะเรียกว่าเครื่อง ๕ เพราะเห็นว่ามี ๕ ชิ้น แต่เครื่อง ๕ ที่แท้จริง ดูจะมีอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากเครื่องทองน้อย มี ๘ ชิ้น คือกรวยดอกไม้ ๕ เชิงเทียน ๒ กระถางธูป ๑ ใส่พานรวมกันเช่นเดียวกับเครื่องทองน้อย. นี้เรียกว่าเครื่อง ๕ ที่เคยเห็นเป็นเครื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีทรงใช้ เมื่อเวลาทรงธรรม เรียกว่าเครื่องทรงธรรม นอกจากนี้จะใช้ในคราวไหนบ้างไม่ทราบ และผู้อื่นก็ไม่ได้ใช้ ใช้เครื่อง

ทองน้อยเป็นพื้น.

ตู้พระอภิธรรม ถ้าจะจัดที่พระสวด ณ ที่ใด พึงตั้ง ณ ที่นั้น เบื้องหน้าของพระสวด.

เครื่องกะบะ หรือที่เรียกกันว่า เครื่องกะบะมุกด์ มี ๙ ชิ้นบ้าง ๑๐ ชิ้นบ้าง บางท่านอธิบายว่า ๙ ชิ้น ใช้เกี่ยวด้วยงานศพ คือมีกรวยสำหรับดอกไม้ ๔ กรวย เชิงปักเทียน ๔ เชิงปักธูป ๑. ๑๐ ชิ้นใช้สำหรับเกี่ยวด้วยงานมงคล คือ เพิ่มกรวยดอกไม้อีก ๑ จึงรวมเป็น ๑๐ แต่ที่ใช้กันอยู่ ดูไม่สู้จะได้คำนึงกันนัก. ตั้งในกะบะเรียงเป็น ๒ แถว ดอกไม้อยู่แถว ๑ ธูปเทียนอยู่แถว ๑ ใช้เทียน ๔ ธูป ๑ ธูปตั้งไว้กลางแถว จัดเสร็จแล้วตั้งไว้ด้านหน้าตู้พระอภิธรรม หันแถวธูปเทียนมาทางด้านนอก เพื่อจุดบูชาในเวลาพระสวดอภิธรรม.

เครื่องทองน้อยและเครื่องกะบะ นิยมใช้กันอยู่โดยมากในชั้นสูง ชั้นสามัญโดยทั่วไป ใครมีหรือหาได้ก็ใช้ ถ้าไม่มีก็มักใช้ธูปเทียนบูชากันตามธรรมดา.

๒๕. ศพลงหีบ ตามที่นิยมกัน เมื่อนำศพบรรจุหีบเสร็จ ยกขึ้นตั้งเสร็จแล้ว ต้องมีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล ตามแต่จะมากหรือน้อย ไม่นิยมพระว่า ต้องจำนวนเท่าไร ควรนิมนต์พระเตรียมไว้ เมื่อพระเข้าที่พร้อมแล้ว จุดธูปเทียนที่เครื่องทองน้อย แล้วกราบศพลาดผ้าภูษาโยง แล้วนำแถบต่อกับผ้าภูษาโยง ถ้าเป็นศพตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปพึงลาดผ้าขาวรองก่อน แล้วจึงลาดผ้าภูษาโยงไว้บน ครั้นแล้วจึงนำผ้าที่จะสดับปกรณ์หรือบังสุกุลทอด คือวางไว้บนผ้าภูษาโยงตรงตามหน้าพระ พระกระทำกิจเสร็จเตรียมกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล.

อนึ่ง พึงทราบในเรื่องผ้าภูษาโยง เมื่อทอดออกแล้ว ห้ามข้ามกราย หรือแม้ที่ห้อยลงจากหีบ ก็ห้ามข้ามกรายเป็นอันขาด ถือกันว่าเสียมรรยาทอย่างยิ่ง ควรระวังให้มาก แม้ใช้สิ่งของเช่นพานดอกไม้เป็นต้นทับไว้ก็ไม่ควร.

๒๖. วิธีทอดผ้า ให้นำผ้าไปทอดวางขวางลงบน

ผ้าภูษาโยงไม่ต้องประเคน ทอดผ้าลงแล้ว พึงกราบทางพระครั้งหนึ่ง แล้วพึงหันหน้าไปทางศพกราบศพอีกครั้งหนึ่ง หรือทอดหลายองค์ องค์ต้น ๆ เป็นเพียงยกมือประณมไหว้ เสร็จแล้วจึงกราบพระและกราบศพ พึงทำดังนี้ทุก ๆ ครั้งที่ทอดผ้า.

การสดับปกรณ์หรือบังสุกุลทุก ๆ ครั้ง ถ้าไม่เกินกำลัง ควรจัดให้มีผ้าสำหรับทอดตามสมควร.

พิธีที่กล่าวนี้ เรียกกันว่าชักผ้าปากหีบ แต่ไม่ได้นำไปทอดที่ปากหีบ คงทอดผ้าสดับปกรณ์หรือบังสุกุลอย่างธรรมดานั่นเอง ไม่มีอาราธนาศีล รับศีล และไม่มีมาติกา แต่บางแห่ง เจ้าของต้องการให้มาติกาด้วยก็มี แต่พิธีของหลวงไม่มีมาติกา.

ตอนกลางคืน เมื่อพระที่จะสวดอภิธรรมมาและเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของงานพึงจุดเทียนธูปที่เครื่องกะบะก่อนแล้วกราบพระ และจุดที่เครื่องทองน้อยเสร็จแล้วกราบศพ ส่วนที่เครื่องบูชาพระพุทธรูปนั้น ไม่ต้องจุดก็ได้ เมื่อจุดเสร็จแล้ว ให้อาราธนาศีล

รับศีล ครั้นแล้วพระเริ่มสวดต่อไป.

เมื่อพระสวดจบแล้ว (หมายถึงตอนเลิก) พึงจัดการสดับปกรณ์หรือบังสุกุล และพระอนุโมทนาก็กรวดน้ำ ตามนัยดังกล่าวแล้วในพิธีปากหีบ.

๒๗. ทำบุญ ๗ วัน เรียกสัตตมวาร การทำบุญ ๗ วัน มีนิยมทำกันอยู่ทั่วไป ก็แลการนับวันนั้น มีนิยมกำหนดดังนี้ ถ้าตายวันไหน ให้ถือเอาวันนั้นเป็นวันสำคัญ คือเป็นวันอุทิศผล เช่นตายวันอาทิตย์ ถ้าจะทำงานเป็น ๒ วัน พึงสวดมนต์ในวันเสาร์ เลี้ยงพระวันอาทิตย์ เพราะการบริจาคทานเสร็จสิ้นในวันอาทิตย์ แล้วจึงอุทิศผลให้ ถ้าทำเป็นวันเดียว คือสวดมนต์วันนั้นฉันวันนั้น ต้องทำในวันอาทิตย์ ถ้าจะทำในวันเสาร์ไม่ควร เพราะการอุทิศผลนั้น นิยมกันว่า ล่วงไปแล้ว ๗ วันจากวันที่ตาย จึงได้ถือเอาวันที่ ๘ เป็นวันอุทิศผล.

พิธีทำ ก็ต้องแล้วแต่ฐานะของเจ้าของ จะทำมากหรือน้อยสุดแต่กำลัง จักนำมากล่าวไว้ในที่นี้ให้เต็ม

ตามที่นิยมทำกัน คือ วันต้นมีสวดมนต์ เทศน์ พร้อมด้วยพระสวดรับเทศน์ ๔ รูป และมีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ กลางคืนพระสวดอภิธรรม รุ่งขึ้นเลี้ยงพระ เสร็จแล้ว มีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ.

พิธีที่เกี่ยวด้วยเรื่องพระ พึงจัดโดยนัยดังกล่าวแล้วในตอนต้น ต่างแต่เพียงไม่ต้องใช้ด้ายสายสิญจน์และตั้งที่น้ำมนต์ ส่วนจำนวนพระมักนิยมเป็นคี่ เช่น ๕, ๗, ๙, ถ้าเป็นคู่ก็เป็น ๑๐ ที่เป็น ๙ มีน้อย ถ้าเลย ๗ แล้วมักจะเป็น ๑๐ เกินกว่า ๑๐ ก็ยังนึกไม่ได้ว่าจะมีที่ไหนบ้าง นอกจากของหลวง.

เมื่อพระมาพร้อม และเข้าประจำที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของพึงจุดเทียนธูปที่เครื่องบูชาพระพุทธรูปก่อน แลวจุดที่เครื่องสักการะศพที่เครื่องทองน้อยสำหรับบูชาศพเสร็จแล้ว พึงอาราธนาพระปริตต์ (ถ้าไม่มีเทศน์ต่อท้ายสวดมนต์ พึงอาราธนาศีลก่อน) เมื่อพระสวดมนต์จบ ถวายน้ำดื่มพอสมควรแล้ว พึงให้

คลี่ผ้าภูษาโยง ทำพิธีให้พระสงฆ์ที่สวดมนต์ สดับ-ปกรณ์หรือบังสุกุล ตอนนี้ไม่ต้องกรวดน้ำเพราะไม่มีอนุโมทนา เสร็จแล้วส่งพระสงฆ์กลับ.

อนึ่ง ในสมัยก่อนทั้งในงานมงคล ทั้งในงานศพ ก่อนพระสวดมนต์จะกลับ ท่านนิยมถวายหมากพลูซอง หรือธูปเทียน หรือทั้งหมากพลูธูปเทียนก่อน เรียกหมากพลูท้ายสวดมนต์ หรือธูปเทียนท้ายสวดมนต์ หรือเรียกรวมว่า เครื่องท้ายสวดมนต์ ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายว่า เสร็จแล้วกลับได้ เช่นเมื่อสวดมนต์จบแล้ว จะทำอะไรหรือสนทนาอะไร ก็ทำหรือสนทนาไป พอถวายเครื่องท้ายสวดมนต์ตลอดแถวแล้วเลิกสนทนา พระลากลับ เครื่องดังกล่าวนี้ ได้มาเลิกเมื่อสมัยงดการรับประทานหมาก และจวบกับสมัยธูปเทียนแพงมากจึงเลิกไป แต่ในบางแห่งก็ยังมี.

เมื่อพระสวดมนต์กลับแล้ว พึงเตรียมจัดตั้งธรรมาสน์ไว้ในที่อันสมควร และมีเทียนดหนังสือปักเชิงเทียนไว้ ๑ เล่ม ควรเป็นเทียนขนาดค่อนข้างใหญ่

จัดวางไว้บนโต๊ะ ทางด้านซ้ายหรือขวาของธรรมาสน์ พึงพิจารณาดูตามควร คือไม่ให้กีดขวางต่อกิจการที่จะพึงทำ และอย่าตั้งให้ใกล้พระเทศน์นัก จะร้อน จัดที่สำหรับพระสวดรับเทศน์ ๔ รูป ไว้ในลำดับแห่งอาสนะของพระเทศน์ คือแถวเดียวกันกับอาสนะของพระเทศน์นั่ง ในเมื่อยังไม่ได้ขึ้นธรรมาสน์ ตั้งโต๊ะเครื่องกะบะไว้เบื้องหน้า ตู้พระอภิธรรมไม่ต้องมีก็ได้ เว้นไว้แต่จะจัดที่พระสวดรับเทศน์กับพระสวดอภิธรรมอยู่แห่งเดียวกัน.

๒๘. **อาราธนาธรรม** เมื่อพระมาและนั่งเข้าที่นั่งตามที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของพึงจุดเทียนดูหนังสือเทศน์ก่อน เมื่อพระขึ้นธรรมาสน์แล้วพึงอาราธนาศีล รับศีลเสร็จแล้ว พึงอาราธนาธรรมด้วยคำว่า

พฺรหฺมา จ โลกาธิปตี สหมฺปติ
กตฺอญฺชลี อนฺธิวรํ อยาจถ
สนฺตีธสตฺตาปฺปรชกฺขชาติกา
เทเสตุ ธมฺมํ อนุกมฺปิมํ ปชํ.

เมื่ออาราธนาธรรมเสร็จแล้ว พึงจุดเทียนธูปที่เครื่องทองน้อยหน้าศพ เพื่อให้ศพฟังธรรม บางทีก็จุดเมื่อตอนจะรับศีล คือหลังจากจุดเทียนดูหนังสือ.

ตามที่นิยมกันในชั้นสูง ท่านเจ้าของงานมักมีเครื่องทองน้อยอีกที่หนึ่ง สำหรับจุดเมื่อเวลาฟังธรรม สามัญเรียกว่าเครื่องฟังเทศน์ ถ้ามีผู้ใหญ่ชั้นสูงอยู่ในที่นั้นด้วย ควรจัดให้อีกที่หนึ่ง โดยสามัญทั่ว ๆ ไป มักไม่สู้จะได้มีกัน ใช้ธูปเทียนธรรมดา.

พอเวลาเทศน์จบ พึงจุดธูปเทียนเครื่องกะบะ ซึ่งตั้งไว้ที่เบื้องหน้าพระสวดรับเทศน์ จุดเสร็จแล้วพึงบูชาและกราบ เมื่อพระสวดจบแล้ว ถวายน้ำร้อนหรือเครื่องดื่มตามสมควร ส่วนพระเทศน์ ควรจัดถวายน้ำเมื่อลงจากธรรมาสน์ เสร็จแล้วลาดผ้าภูษาโยงทอดผ้าให้พระเทศน์และพระสวดรับเทศน์ สดับปกรณ์หรือบังสุกุล เสร็จแล้วเก็บผ้าภูษาโยง แล้วจัดถวายเครื่องไทยธรรม แต่บางครั้งก็จัดถวายไทยธรรมก่อนแล้วจึงจัดสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ตามแต่สะดวก.

เมื่อเสร็จแล้ว เตรียมที่กรวดน้ำไว้ เมื่อพระกล่าวคำว่า ยถา ฯ พึงเทน้ำกรวด ปฏิบัติโดยนัยดังกล่าวแล้ว ในเรื่องการกรวดน้ำข้างต้น.

เมื่อพระเทศน์และพระสวดรับเทศน์กลับแล้ว พึงจัดสถานที่สำหรับพระสดับปกรณ์หรือบังสุกุล พระมาพร้อมแล้วพึงนิมนต์เข้านั่งประจำตามที่ พระสงฆ์เริ่มสวดมาติกา พอสวดไปถึงบทปัฏฐานมาติกา คือ เหตุปจฺจโย ฯ พึงให้คลี่ผ้าภูษาโยงลาดมาตลอดแถวพระสงฆ์ พอพระสงฆ์สวดจบ จึงทอดผ้าให้พระสดับปกรณ์หรือบังสุกุล เสร็จแล้วเตรียมกรวดน้ำ ในเมื่อพระสงฆ์กล่าวคำว่า ยถา ฯ มีนัยดังกล่าวแล้ว เสร็จแล้วส่งพระสงฆ์กลับ ครั้นแล้วจึงจัดให้พระสวดอภิธรรมต่อไปจนกว่าจะจบ ปฏิบัติตามดังที่ได้กล่าวแล้วในเรื่องสวดอภิธรรม เสร็จพิธีในวันต้น.

รุ่งขึ้นวันเลี้ยงพระ กิจต่าง ๆ ที่เนื่องในพิธีเช่นธูปเทียน เครื่องบูชาเป็นต้น ต้องเตรียมไว้ให้เสร็จก่อนเมื่อพระมาและเข้าที่พร้อมแล้ว พึงจุดเทียนธูปเครื่อง

บูชาพระ แล้วจุดเทียนธูปที่เครื่องทองน้อยที่บูชาศพ เสร็จแล้วอาราธนาศีล, พระถวายพรพระ จบแล้วเลี้ยงพระถวายไทยธรรมพระสงฆ์ (สำหรับพระสงฆ์สวดมนต์ไม่ต้องมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลอีก) เสร็จแล้วกรวดน้ำ เมื่อพระฉันกลับแล้ว ถ้ามีการสดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อท้ายอีก ก็จัดดังกล่าวในวันก่อน นับว่าเสร็จพิธี.

พึงทราบว่า ที่ได้มีพิธีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลมากครั้งเช่นนี้ ก็เฉพาะท่านที่ต้องการพระสดับปกรณ์หรือบังสุกุลมาก เพื่อจะแบ่งไม่ให้คับคั่งในเวลาเดียว หรือจะตัดเสียเลยก็ได้ หรือแม้เทศน์ สวดรับเทศน์จะไม่มีก็ได้ ถ้ามีกำลังพอก็ควรจะมี ถ้าจะทำเป็นงานวันเดียว ก็จัดอนุโลมตามนี้ การสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ควรจัดทำเมื่อเวลาพระฉันเสร็จแล้ว ก่อนจะอนุโมทนา.

๒๙. ทำบุญ ๕๐ วันและ ๑๐๐ วัน ทำบุญ ๕๐ วัน เรียกว่า **ปัญญาสมวาร** ๑๐๐ วัน เรียกว่า **สตมวาร**

มีพิธีจัดทำอย่างเดียวกันกับทำบุญ ๗ วัน.

๓๐. **เผา** บำเพ็ญกุศลในการเผา มักทำเป็น ๒ ตอน คือที่บ้านตอนหนึ่ง กับที่วัดตอนหนึ่ง.

บำเพ็ญกุศลที่บ้าน มีพิธีดังกล่าวแล้วในเรื่องทำบุญ ๗ วัน ก่อนจะเชิญศพไปวัด ควรมีพระสงฆ์สักกี่รูปก็ได้ สดับปกรณ์หรือบังสุกลก่อนแล้วจึงเคลื่อนศพ.

การนำศพไปวัด มีกระบวนตามศพ ให้มีพระนำศพ ๑ รูป อ่านพระอภิธรรมนำไปข้างหน้า พระที่จะนำศพ ควรเป็นพระที่เกี่ยวข้องเคารพนับถือใกล้ชิดของผู้ตาย นำไปถึงวัดแล้ว นำเวียนเชิงตะกอน ๓ รอบ เวียนซ้าย ครบแล้วเชิญศพขึ้นสู่เชิงตะกอนแล้วบำเพ็ญกุศลอีกตามสมควร ถ้าประสงค์จะไปตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัด ก็นำไปยังสถานที่ตั้ง ยังไม่ต้องนำไปสู่เชิงตะกอน.

ถ้าเชิญศพไปดังที่เรียกกันว่าลักศพ คือไปโดยไม่มีกระบวน ไม่ต้องมีพระนำศพด้วยก็ได้.

การบำเพ็ญกุศล ตามที่นิยมกัน มีเทศน์ พระสวดรับเทศน์ สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ มีวิธีปฏิบัติงานดังกล่าวแล้ว นี้กล่าวเฉพาะที่ได้จัดการบำเพ็ญกุศลที่บ้านมาเสร็จแล้ว.

ถ้าจะไปจัดการบำเพ็ญกุศลที่วัดทั้งหมด ก่อนแต่จะเคลื่อนศพไปวัด ก็ควรมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลก่อน.

พิธีจัดบำเพ็ญกุศล พึงปฏิบัติโดยลักษณะเทียบเคียงตามนัยที่กล่าวแล้ว ในเรื่องการบำเพ็ญกุศลที่บ้าน คือมีสวดมนต์ เทศน์ เลี้ยงพระ สดับปกรณ์ หรือบังสุกุล เป็นต้น.

เมื่อจัดการบำเพ็ญกุศลเสร็จแล้ว ใกล้ถึงเวลาเผา พึงเชิญศพไปสู่เชิงตะกอนมีพระนำ ๑ องค์ก็ได้ ไม่ควรมากองค์ ตามแบบของหลวงมี ๑ องค์เท่านั้น บางท่านว่า ศพถึงวัดแล้วไม่ต้องมีพระนำก็ได้ เมื่อนำศพไป บรรดาญาติมิตรผู้น้อย พึงเดินตามหลังศพให้มีระเบียบ ผู้ใหญ่กว่าศพไม่ควรตามศพ แม้เดิน

หน้าศพก็ไม่นิยม นอกจากพระหรือผู้นำกระบวนเท่านั้น เวลานำศพเดินไป ผู้ที่นั่งอยู่บนเก้าอี้พึงลุกยืน ผู้นั่งกับพื้นไม่ต้องลุกขึ้นยืน เพียงนั่งตัวตรงแสดงคารวะก็พอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพในศพนั้น.

พึงเตรียมผ้าไว้สำหรับทอดปากหีบ จะเป็นไตรจีวรหรือสบงก็ได้ ก่อนที่จะประชุมเพลิง เจ้าของหรือผู้ใกล้ชิด หรือผู้มีเกียรติพึงนำผ้าไปทอดไว้ปากหีบ แล้วนิมนต์พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลคราวละรูป อย่าให้หลายรูปนัก จักเปลืองเวลา ทำให้เสียเวลาของแขกที่มาในงาน.

ตามที่นิยม เบื้องต้นให้เจ้าของและลูกหลานหรือญาติทอด และเหลือไว้ท้าย ๑ ที่.

ใครที่เป็นผู้ใหญ่ในงาน ควรเชิญผู้นั้นเป็นผู้จุดเพลิงเผา ก่อนที่จะจุดเพลิง พึงมอบผ้าที่เหลือไว้นั้นให้ทอดก่อน ส่วนพระสงฆ์ที่จะชักผ้าต้องเตรียมนิมนต์มาไว้ในที่ใกล้ ๆ เพื่อให้ทันกัน พระสงฆ์ชักผ้าเสร็จ

แล้วจึงจุดเพลิง แล้วผู้อื่นก็ขึ้นต่อ ๆ กันไป ให้เป็นระเบียบ อย่าแย่งชิงกันขึ้น เรียงขึ้นเป็นฝ่าย ๆ แลงามดี เช่น ฝ่ายชายก็พวกหนึ่ง ฝ่ายหญิงก็พวกหนึ่ง ฝ่ายไหนจะขึ้นก่อนหรือหลัง แล้วแต่หัวหน้า คือผู้จุดเพลิงคนแรก หรือจัดให้ขึ้นลงคนละข้างได้ก็เรียบร้อยดี ไม่เปลืองเวลามาก.

ในเวลาประชุมเพลิง ควรจัดให้มีพระสวดอภิธรรม ๔ รูป ที่เรียกว่าสวดหน้าไฟ.

๓๑. **เก็บอัฐิ** มีนิยมทำกันอยู่ ๒ อย่าง คือทำ ๓ หาบ ๑ ทำอย่างสามัญ ๑

เครื่อง ๓ หาบ ต้องเตรียมคาน ๑ สาแหรกคู่ ๑ สำรับหรือปิ่นโตคาวหวาน ๑ อั้งโล่หรือเชิงกราน ๑ หม้อใส่ข้าวสารและเครื่องครัวแห้ง ๑ คานและสาแหรกพันผ้าขาว เชิงกรานและหม้อทาขาว และผ้าไตรเตรียมอย่างละ ๓ ชุด จัดนิมนต์พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล ๓ องค์ และเตรียมเครื่องใส่อัฐิและอังคารด้วย.

วันเก็บอัฐิ เวลาเช้าพึงนำเครื่องที่เตรียมไว้ไปสู่ที่เชิงตะกอน และนำเครื่องที่เตรียมไว้นั้นไปจัดตั้งเป็นแถว ๓ ชุด คือ ๑. ไตร ๒. สำรับวางในสาแหรกสำหรับหาบ ส่วนหม้อ เชิงกรานถือตามไป ถ้าใช้ปิ่นโตแทนสำรับ ให้จัดเชิงกรานและหม้อวางในสาแหรก จัดบุตรหลานให้หาบและถือ เดินเรียงเป็นกระบวนตามลำดับ เวียนเชิงตะกอน ๓ รอบ เวลาเดินให้ร้องกู่ "วู้ ๆ" ครบแล้ววาง ให้เจ้าหน้าที่ทำการแปรรูป เสร็จแล้วจุดเทียนธูปบูชา แล้วนำผ้าขึ้นทอดครั้งละ ๑ ที่ ให้พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล จนครบ ๓ รูปแล้ว เลือกเก็บอัฐิตามต้องการส่วนที่เหลือรวมบรรจุในภาชนะเก็บไว้ จัดที่ถวายอาหารพระสงฆ์ จะให้ฉันในที่นั้นหรือให้กลับไปฉันที่กุฏิ ตามแต่สะดวก และมอบเครื่องหาบถวายไปแต่ไม่ต้องประเคน (หมายถึงอาหารแห้ง) เสร็จแล้วพระสงฆ์อนุโมทนา กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล เสร็จการ

ถ้าทำการเก็บอัฐิอย่างสามัญ ก็เพียงให้เจ้าหน้าที่

แปรรูปแล้วทอดผ้า สดับปกรณ์หรือบังสุกุลเท่านั้น.

๓๒. **ทำบุญอัฐิ** พึงประกอบพิธีอนุโลมตามทำบุญ ๗ วันนั้นแต่มีข้อควรทราบ คือ ให้จัดที่บูชาอัฐิแห่งหนึ่งต่างหาก จากที่บูชาพระพุทธรูป อย่าตั้งในที่บูชาเดียวกันกับพระพุทธรูป ทั้งไม่ต้องตั้งน้ำมนต์วงด้ายสายสิญจน์ เพราะถือว่าอัฐินั้นเป็นมงคลอยู่แล้ว.

๓๓. **บรรจุอัฐิ** อัฐิและอังคาร ซึ่งเป็นส่วนที่เหลือ นิยมบรรจุไว้ในที่สมควร เช่น เจดีย์หรือถาวรวัตถุอื่น ๆ เป็นต้น ก่อนแต่บรรจุนิยมบำเพ็ญกุศลก่อน โดยมากมักถวายอาหารบิณฑบาตพระสงฆ์ตามสมควรแล้วสดับปกรณ์หรือบังสุกุล หรือจะมีเทศน์ด้วยก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลเสร็จแล้วนำบรรจุเป็นเสร็จการ.

พิธีต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ เมื่อมีความประสงค์จะทำได้อย่างไร ก็จงเลือกตัดทอนทำตามความต้องการและปฏิบัติจัดงานไปตามหลักนี้ เพื่อจะได้เป็นระเบียบเรียบร้อย การงานไม่สับสน.

๓๔. ถวายสังฆทาน ถ้ามีความประสงค์จะนิมนต์พระรับสังฆทาน พึงไปขอสงฆ์จากพระภัตตุทเทสก์ ซึ่งทางวัดได้จัดตั้งไว้ โดยไม่เจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง ตามแต่ท่านจะจัดให้ เช่นนี้จึงจะจัดว่าเป็นการสงฆ์โดยถูกต้อง ถ้าไปเลือกนิมนต์เฉพาะรูปตามที่ตนต้องการ ชื่อว่าไม่ถูกลักษณะแห่งสังฆทาน เป็นปาฏิปุคคลิกทาน.

การถวายสังฆทาน มีทำกันอยู่ ๒ อย่าง คือ เพื่อความสิริมงคลอย่างหนึ่ง เพื่ออุทิศผลให้ผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างหนึ่ง.

เบื้องต้นพึงเตรียมนิมนต์พระ และจัดตั้งที่บูชาพระพุทธรูป ที่รับพระสงฆ์ ตามเยี่ยงพิธีบำเพ็ญกุศลดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น และจัดเตรียมอาหารและเครื่องต่าง ๆ ที่จะถวายนั้นไว้ให้พร้อมเสร็จ พอถึงเวลาพระมานั่งพร้อมแล้ว พึงจุดเทียนธูปบูชาพระพุทธรูป กราบพระพุทธรูปเสร็จแล้ว พึงหันหน้าไปทางด้านพระสงฆ์กราบ ๓ ครั้งแล้วอาราธนาศีล รับศีลเสร็จแล้ว ให้

ยกเครื่องที่จะถวายสังฆทานนั้นวางเรียงไว้ตรงหน้าพระสงฆ์ หรือจะนำมาตั้งเรียงไว้ก่อนแล้ว จึงอาราธนาศีล รับศีลก็ได้ แล้วกราบ ๓ ครั้ง นั่งยกมือประณมเปล่งวาจานำกล่าวคำถวาย ดังต่อไปนี้

๓๕. ถวายเพื่อความสุขความเจริญ: ตั้งนโม ๓ **จบแล้วว่า**

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ.

๓๖. ถวายเพื่ออุทิศ: ตั้งนโม ๓ จบแล้วว่า

อิมานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ

สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากญฺเจว มาตาปิตุอาทีนญฺจ ญาตกานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อยถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของขาพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น (ที่ละโลกนี้ไปแล้ว) ด้วย ตลอดกาลนาน เทอญ.

จบแล้วกราบ แต่นั้นพึงนำสิ่งของประเคนพระเฉพาะสิ่งที่ควรประเคน ถ้าเป็นอาหารชนิดที่อยู่ได้นานยังไม่สุกหรือสุกแล้ว เช่น ข้าวสาร ขนมแห้ง ปลาเนื้อเป็นต้น ไม่ควรประเคน ครั้นประเคนเสร็จแล้วพึงเตรียมกรวดน้ำ มีประการดังกล่าวแล้วในเรื่องกรวดน้ำตอนต้น พระอนุโมทนาเสร็จแล้วกราบ เสร็จพิธี.

คำถวายทาน

คำถวายมตกภัตร (ภัตรเพื่อผู้ตาย)

ว่านโม ๓ หน ทุกบท

อิมานิ มยํ ภนฺเต มตกภตฺตานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ มตกภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ มตกานญฺเจว อมฺหากญฺจ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายมตกภัตร (ภัตรเพื่อผู้ตาย) กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับมตก-ภัตร (ภัตรเพื่อผู้ตาย) กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลายด้วย แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วยสิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายสลากภัตร

เอตานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ อสุกฏฺฐาเน ฐปิตานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ เอตานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลาย อันตั้งไว้ ณ ที่โนนนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายแด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์ จงรับซึ่งภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านั้น ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายข้าวสาร

อิมานิ มยํ ภนฺเต ตณฺฑุลานิ สปริวารานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ ตณฺฑุลานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายข้าวสารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์ จงรับข้าวสาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายน้ำผึ้งน้ำมัน

สรโทนามายํ ภนฺเต กาโล { สมฺปตฺโต / อาสนฺโน } ยตฺถ ตถาคโต อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ สารทิกาพาเธน อาพาธิกานํ ภิกฺขูนํ ปญฺจ เภสชฺชานิ อนุญฺญาสิ สปฺปึ นวนีตํ เตลํ มธุํ ผาณิตํ มยนฺทานิ ตกฺกาล-สทิสํ อิมํ กาลํ สมฺปตฺตา ตสฺส ภควโต ปญฺญตฺ-ตานุคตํ ทานํ ทาตุกามา เตสุ ปริยาปนฺนํ มธุํ จ เตลํ จ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ มธุํ จ เตลํ จ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

บัดนี้สรทกาล, ถึงแล้ว / ใกล้แล้ว } ในกาลใดเล่า พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย แก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้อาพาธด้วยโรคเกิดในสรทกาล บัดนี้ข้าพเจ้าทั้งหลายมาถึงกาลเช่นนั้นแล้ว ปรารถนาจะถวายทาน ตามพระพุทธานุญาตของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น จึงถวายน้ำผึ้งกับน้ำมันนับในเภสัช ๕ อย่างนั้นแด่พระสงฆ์ สาธุ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับมธุทาน, เตลทาน ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มยํ ภนฺเต วสฺสิกสาฏิกจีวรานิ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ วสฺสิกสาฏิกจีวรานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากญฺเจว

มาตาปิตุอาทีนญฺจ ญาตกานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายเหล่านี้ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายแด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้ากฐิน

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ กฐินทุสฺสํ ปฏิคฺคณฺหาตุ ปฏิคฺคเหตฺวา จ อิมินา ทุสฺเสน กฐินํ อตฺถรตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐิน

กับทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกราน ด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มยํ ภนฺเต จีวรานิ สปริวาราน สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ เอตานิ จีวรานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรทั้งหลายเหล่านั้น กับทั้งของที่เป็นบริวาร แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับจีวรทั้งหลายเหล่านั้น กับทั้งของที่เป็นบริวาร ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายเสนาสนะ

ยคฺเฆ ภนฺเต สงฺโฆ ชานาตุ. มยํ สงฺฆสฺส

ผาสุวิหารํ อากงฺขมานา วิหารทาเน อานิสํสํ สมฺปสฺสมานา อตฺตโน ธนํ ปริจฺจชิตฺวา อิมํ เสนาสนํ การาเปตฺวา สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ เสนาสนํ ปฏิคฺคณฺหาตุ, ปฏิคฺคเหตฺวา จ ยถาสุขํ ปริภุญฺชตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ขอพระสงฆ์จงทราบ ข้าพเจ้าหวังจะให้พระสงฆ์อยู่ผาสุก และเห็นอานิสงส์ในการสร้างที่อยู่ถวายเป็นทาน ได้บริจาคทรัพย์ของตนให้สร้างเสนาสนะหลังนี้เสร็จแล้ว ขอมอบถวายแด่พระสงฆ์ สาธุ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับเสนาสนะหลังนี้ แล้วบริโภคตามสบาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายเสนาสนะ พร้อมด้วยบริวาร

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ เสนาสนํ อมฺเหหิ การาปิตํ อาคตานาคตสฺส สงฺฆสฺส โอโณชยาม. สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ เสนาสนํ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ

ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ที่อยู่กับทั้งบริขารเครื่องใช้สอยในเสนาสนะนี้ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้สร้างประดิษฐานเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายที่อยู่ กับทั้งบริขารเครื่องใช้สอยในเสนาสนะนี้ แด่พระสงฆ์จาตุทิศซึ่งมาแล้วและยังมิได้มา สาธุ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับที่อยู่กับทั้งบริขารเครื่องใช้สอยในเสนาสนะนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลายเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำปวารณาสงฆ์ในพรรษา

สงฺฆํ ภนฺเต ปวาเรมิ อิมํ เตมาสํ จตูหิ ปจฺจเยหิ ยทา สงฺโฆ เตสุ ยงฺกิญฺจิ อิจฺฉติ ตทา สงฺโฆ เม อาโรเจตุ ยถาสติ ยถาพลํ อาเนตฺวา ทาตพฺพํ สาธุ เม ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ ปวารณํ ปฏิคฺคณฺหาตุ มยฺหํ เจว มาตาปิตุอาทีนํ จ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอปวารณากะพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ ตลอดไตรมาสนี้ พระสงฆ์ ย่อมปรารถนาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในปัจจัย ๔ ทั้งหลายนั้นเมื่อใด ขอพระสงฆ์จงบอกแก่ข้าพเจ้าเมื่อนั้น ข้าพเจ้าจะนำมาถวายตามสติกำลัง ขอพระสงฆ์จงรับปวารณาอันนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย และแก่ญาติทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย สิ้นกาลนาน เทอญ.

สรุปข้อที่ควรจำและควรรู้

---

๑. พระบูชาประจำวันเกิด.

๑) วันอาทิตย์ พระถวายเนตร

๒) วันจันทร์ พระห้ามสมุทร

๓) วันอังคาร พระไสยาหรือพระคันธารราฐ

๔) วันพุธ พระอุ้มบาตร

๕) วันพฤหัสบดี พระสมาธิ

๖) วันศุกร พระรำพึง

๗) วันเสาร์ พระนาคปรก.

๒. จุดเทียนธูปบูชาพระเสร็จแล้ว ควรกราบ ๓ ครั้ง ประเคนเสร็จแล้วก็ดี พระสวดจบแล้วก็ดี กราบ ๑ ครั้ง หรือ ๓ ครั้งตามสมควร.

๓. ทอดผ้าสดับปกรณ์หรือบังสุกุลแล้ว ต้องกราบพระครั้ง ๑ กราบศพหรืออัฐิอีกครั้ง ๑.

๔. การกราบตามที่นิยม กราบพระคุกเข่ากราบ

ให้ประกอบด้วยองค์ ๕ ซึ่งเรียกว่าเบญจางคประดิษฐ์ คือต้องให้หน้าผาก ๑ ฝ่ามือทั้ง ๒ เข่าทั้ง ๒ จดพื้น: พึงนั่งคุกเข่าหมอบลง ทอดฝ่ามือแบที่พื้น แหวกช่องให้ห่างสักหน่อย พึงก้มศีรษะลงตรงนั้น ให้หน้าผากจดพื้น.

ถ้ากราบคฤหัสถ์ นิยมนั่งพับเพียบ ขาบนยืดนิดหน่อย น้อมตัวหมอบลง วางกระพุ่มมือไว้กับพื้นไม่ต้องแบมือ ข้อศอกข้างหนึ่งวางลงระหว่างแห่งเข่าทั้ง ๒ ข้างหนึ่งวางลงด้านนอกเข่า หน้าผากจดบนกระพุ่มมือ ครั้งเดียว นิยมใช้ทั้งชายและหญิง นั่งพับเพียบกราบแบบนี้ มักใช้นั่งขาขวาทับบนเท้าซ้ายนิดหน่อย.

๕. สายสิญจน์ ผ้าภูษาโยง เมื่อขึงหรือลาดแล้วจงอย่าข้ามเป็นอันขาด.

๖. ไม่ควรใช้เชือกหรือป่าน ตลอดจนด้ายกลุ่มด้ายหลอดแทนสายสิญจน์หรือผ้าภูษาโยง ถ้าผ้าภูษาโยงไม่มี แม้ใช้ด้ายสายสิญจน์ก็ควร.

จับด้ายสายสิญจน์ ตามที่ทราบ จับเที่ยวแรก ๓ เส้น ท่านให้บริกรรมว่า อิ. สฺวา. สุ. จนกว่าจะจับพอ เที่ยวที่สอง ๙ เส้น ให้บริกรรมว่า อ. สํ. วิ. สุ. โล. ปุ. ส. พุ. ภ.

จับมงคล ท่านให้บริกรรมด้วยมงคลจักรวาลน้อย คือ **สพฺพพุทฺธา ฯ**

๗. ไม่ควรนำสุรามาเลี้ยงในที่เฉพาะหน้าพระ ชื่อว่าขาดคารวะ เสียจรรยา ไม่เป็นจรรยาที่ดี.

๘. ไม่ว่าในเวลาไหน ๆ ไม่ควรนำสุรามาเลี้ยงกันในวัด เพราะวัดเป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญกุศลบำเพ็ญความดี ไม่ใช่สถานที่ทำความชั่ว ผู้ละเมิดชื่อว่า เสียจรรยาที่ดี เป็นผู้หน้าด้านไม่มีความอาย ไร้ศีลธรรม.

พระอาการวัตตาสูตร

และ

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

เมื่อพระสารีบุตร มีความปริวิตกในจิตด้วยความกรุณาประชุมชนเกิดมาภายหลัง จักให้ปฏิบัติในธรรมนั้น ๆ เพื่อป้องกันรักษาตนให้พ้นทุกข์ภัยในอุบายอย่างนี้ จึงกระพุ่มหัตถ์ถวายบังคมสมเด็จพระบรมศาสดาแล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า บุคคลทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่งผู้มีปัญญายังหนาด้วยโมหอวิชชา หารู้จักพุทธการกธรรมคือบารมีแห่งพระพุทธเจ้านั้นไม่ เพราะความที่แห่งตนเป็นคนอันธพาล จะพึงกระทำบาปกรรมทั้งปวง เป็นเหตุนำตนให้ถึงซึ่งนิรยกทุกข์กายัสสะ เภทา เบื้องหน้าแต่จุติจิตไปบังเกิดในนรกอเวจี ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ธรรมอันหนึ่งอันใดเล่าจะลึกสุขุม ที่สามารถเพื่อจะห้ามเสียได้ มิให้สัตว์ทั้งหลายนั้นตกไปในนรกอเวจี จะมีอยู่บ้างหรือพระพุทธเจ้าข้า.

ดูก่อนสารีบุตร ในราตรีอันใด ตถาคตได้ตรัสรู้ซึ่งพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ ควงไม้อัสสัตถพฤกษ์โพธิมณฑลก็ในราตรีนั้นแล ตถาคตระลึกอาการวัตตาสูตรนี้ อันมีคุณานุภาพเป็นที่รักษาต่อต้านภัย และเป็นที่เร้นซ่อนอันตรายต่าง ๆ เป็นคติที่ไปในเบื้องหน้าแห่งสัตวโลก กับทั้งเทวโลกมารโลก พรหมโลกและหมู่สัตว์ เป็นไปกับด้วยสมณพราหมณ์สมมติเทวดาและมนุษย์ สามารถห้ามเสียซึ่งบาปธรรมทั้งปวง

เพราะตถาคตมาระลึกตามอยู่ซึ่งธรรมทั้งหลาย อันเป็นธรรมดาแห่งสัตว์ให้ถึงความสิ้นทุกข์และภัยทั้งปวง ในสงสารอย่างนี้กำหนดเพียงไร แต่นิพพานธาตุ ซึ่งเป็นอนุปาทิเสสะ มีกัมมัชรูปและวิบากขันธ์ อันกรรมและกิเลสเข้าถือเอาเหลืออยู่ไม่มีเชื้อสิ้นเชิงในระหว่างแห่งกาลนั้น.

กายกรรมแห่งตถาคตพุทธเจ้าทั้งปวง มีญาณเครื่องรู้เป็นประธาน ปราศจากโทษคือโมหะ แม้ถึงวจีกรรมและมโนกรรมแห่งตถาคตพุทธเจ้า ก็เป็นไปแล้วด้วยญาณเหมือนอย่างนั้น และกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม แห่งตถาคตพุทธเจ้า ที่เป็นส่วนอดีต ส่วนปัจจุบัน และอนาคตกาล ก็เป็นญาณทัสสนะเครื่องเห็นด้วยญาณ อันโทษทั้งหลาย มีความเพ่งเฉพาะต่อสิ่งของ ๆ ผู้อื่นมีอภิชฌาเป็นต้น ไม่กำจัดได้แล้ว เป็นกรรมผ่องแผ้วในไตรทวาร ด้วยประการฉะนี้.

ดูก่อนสารีบุตร อาการวัตตาสูตรนี้ ชนทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ได้กล่าวอยู่เป็นอัตราแล้ว บาปกรรมทั้งปวงก็ไม่ได้ช่องที่จะหยั่งลงไปในสันดาน แม้ผู้นั้นจะกล่าวอยู่สักครั้งหนึ่งก็ดี จะคุ้มครองรักษาผู้นั้นพ้นภัยอันตรายทั้งปวง ยกไว้แต่ภัยอันตรายที่บังเกิดขึ้นแล้วแต่ผลวิบากแห่งอกุศลกรรมเท่านั้น.

อนึ่ง ผู้ใดอุตส่าห์ตั้งจิตไม่คิดท้อถอย สดับฟังอาการ-

วัตตาสูตรนี้ก็ดี ได้เล่าเรียนบอกกล่าวก็ดี ได้เขียนเองก็ดี ให้ผู้อื่นเขียนก็ดี หรือจำทรงได้สักการบูชานับถือก็ดี ได้ระลึกเนือง ๆ โดยเคารพก็ดี จะปรารถนาสิ่งใด ๆ ก็จะสำเร็จแก่บุคคลผู้นั้น อันพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ๒๘ พระองค์ ที่ล่วงไปแล้วก็ดี อันพระตถาคตเจ้าบัดนี้ก็ดี มิได้สละละว่างให้ห่างเลยสักองค์เดียว.

สาธุ.

พระอาการวัตตาสูตร

อิติปิ โส ภควา อรหํ
อิติปิ โส ภควา สมฺมาสมฺพุทฺโธ
อิติปิ โส ภควา วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สุคโต
อิติปิ โส ภควา โลกวิทู
อิติปิ โส ภควา อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ
อิติปิ โส ภควา สตฺถา เทวมนุสฺสานํ
อิติปิ โส ภควา พุทฺโธ
อิติปิ โส ภควา ภควาติ.

อรหาทิคุณวคฺโค ปจโม

อิติปิ โส ภควา อภินีหารปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อุฬารชฺฌาสยปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปณิธานปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา มหากรุณาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปโยคปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ยุติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ชุติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา คพฺภโอกฺกนฺติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา คพฺภฐิติปารมิสมฺปนฺโน.

อภินีหารวคฺโค ทุติโย

อิติปิ โส ภควา คพฺภวุฏฺฐานปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา คพฺภมลวิรหิตปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อุตฺตมชาติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา คติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อภิรูปปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สุวณฺณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา มหาสิริปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อาโรหปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปริณาหปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สุนิฏฺฐปารมิสมฺปนฺโน.

คพฺภวุฏฺฐานวคฺโค ตติโย

อิติปี โส ภควา อภิสมฺโพธิปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา สีลขนฺธปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา สมาธิขนฺธปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา ปญฺญาขนฺธปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา ทวตฺตึสมหาปุริสลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน.

อภิสมฺโพธิวคฺโค จตุตฺโถ

อิติปี โส ภควา มหาปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา ปุถุปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา หาสปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา ชวนปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา ติกฺขปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา ปญฺจจกฺขุปารมิสมฺปนฺโน
อิติปี โส ภควา อฏฺฐารสพุทฺธกรปารมิสมฺปนฺโน.

มหาปญฺญาวคฺโค ปญฺจโม

อิติปิ โส ภควา ทานปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สีลปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา เนกฺขมฺมปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา วิริยปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ขนฺติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สจฺจปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อธิฏฺฐานปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา เมตฺตาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อุเปกฺขาปารมิสมฺปนฺโน.

ปารมิวคฺโค ฉฏฺโฐ

อิติปิ โส ภควา ทสปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ทสอุปปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ทสปรมตฺถปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สมตึสปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ตํตํฌานฌานงฺคปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อภิญฺญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา สติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สมาธิปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา วิมุตฺติปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา วิมุตฺติญาณทสฺสนปารมิสมฺปนฺโน.

ทสปารมิวคฺโค สตฺตโม

อิติปิ โส ภควา วิชฺชาจรณวิปสฺสนาวิชฺชาปารมิ-สมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา มโนมยิทฺธิวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อิทฺธิวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ทิพฺพโสตวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปรจิตฺตวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ทิพฺพจกฺขุวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา จรณวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา วิชฺชาจรณธมฺมวิชฺชาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อนุปุพฺพวิหารปารมิสมฺปนฺโน.

วิชฺชาวคฺโค อฏฺฐโม

อิติปิ โส ภควา ปริญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปหานปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สจฺฉิกิริยาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ภาวนาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปริญฺญาปหานสจฺฉิกิริยาภาวนาปารมิ-สมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา จตุธมฺมสจฺจปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปฏิสมฺภิทาญาณปารมิสมฺปนฺโน.

ปริญฺญาณวคฺโค นวโม

อิติปิ โส ภควา โพธิปกฺขิยธมฺมปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สติปฏฺฐานปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สมฺมปฺปธานปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อิทฺธิปาทปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อินฺทริยปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา พลปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา โพชฺฌงฺคปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อฏฺฐงฺคิกมคฺคปญฺญาปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา มหาปุริสสจฺฉิกิริยาปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา อนาวรณวิโมกฺขปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อรหตฺตผลวิมุตฺติปารมิสมฺปนฺโน.

โพธิปกฺขิยวคฺโค ทสโม

อิติปิ โส ภควา ทสพลญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ฐานาฐานญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา วิปากญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สพฺพตฺถคามินีปฏิปทาญาณปารมิ-
สมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา นานาธาตุญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สตฺตานํนานาธิมุตฺติกญาณปารมิ-
สมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อินฺทฺริยปโรปริยตฺติญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา นิโรธวุฏฺฐานญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา จุตูปปาตญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อาสวกฺขยญาณปารมิสมฺปนฺโน.

ทสพลญาณวคฺโค เอกาทสโม

อิติปิ โส ภควา
โกฏิสหสฺสานํ ปโกฏิสหสฺสานํ หตฺถีนํ พลธรปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา
ปุริสโกฏิทสสหสฺสานํ พลธรปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปญฺจจกฺขุญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ยมกญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สีลคุณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา คุณปารมิสมาปตฺติปารมิสมฺปนฺโน.

กายพลวคฺโค ทฺวาทสโม

อิติปิ โส ภควา ถามพลปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ถามพลญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิโส ภควา พลปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา พลญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปุริสปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อตุลฺยปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อุสฺสาหปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา คเวสิญาณปารมิสมฺปนฺโน.

ถามพลวคฺโค เตรสโม

อิติปิ โส ภควา จริยาปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา จริยาญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา โลกตฺถจริยาปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา โลกตฺถจริยาญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ญาตตฺถจริยาปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ญาตตฺถจริยาญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา พุทฺธจริยาปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา พุทฺจริยาญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ติวิธจริยาปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ปารมิอุปปารมิปรมตฺถปารมิสมฺปนฺโน.

จริยาวคฺโค จตุทฺทสโม

อิติปิ โส ภควา

ปจฺจุปาทานกฺขนฺเธสุ อนิจฺจลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา

ปจฺจุปาทานกฺขนฺเธสุ ทุกฺขลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา

ปจฺจุปาทานกฺขนฺเธสุ อนตฺตลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา อายตเนสุ ติลกฺขณญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา

อฏฺฐารสธาตูสุ ติลกฺขณญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ปริณามลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน.

ลกฺขณวคฺโค ปณฺณรสโม

อิติปิ โส ภควา คตฏฺฐานปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา คตฏฺฐานญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา วุสิตปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา วุสิตญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา สิกฺขาปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา สิกฺขาญาณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา สํวรปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สํวรญาณปารมิสมฺปนฺโน.

คตฏฺฐานวคฺโค โสฬสโม

อิติปิ โส ภควา พุทฺธปเวณิปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา พุทฺธปเวณิญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ยมกปาฏิหาริยปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ยมกปาฏิหาริยญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา จตุพฺรหฺมวิหารปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อนาวรณญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อปริยนฺตญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สพฺพญฺญุตญาณปารมิสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา จตุวีสติโกฏิสตวชิรญาณปารมิสมฺปนฺโน.

ปเวณิวคฺโค สตฺตรสโม

จบพระอาการวัตตาสูตรเท่านี้.

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

อิติปิ โส ภควา อรหํ วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา สมฺมาสมฺพุทฺโธ วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา สุคโต วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา โลกวิทู วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา อนุตฺตโร วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา ปุริสทมฺมสารถิ วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา สตฺถา เทวมนุสฺสานํ วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา พุทฺโธ วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา ภควา วต โส ภควา
อิติปิ โส ภควา อรหนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ
อิติปิ โส ภควา อรหนฺตํ สิรสา นมามิ
อิติปิ โส ภควา สมฺมาสมฺพุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
อิติปิ โส ภควา สมฺมาสมฺพุทฺธํ สิรสา นมามิ
อิติปิ โส ภควา วิชฺชาจรณสมฺปนฺนํ สรณํ คจฺฉามิ
อิติปิ โส ภควา วิชฺชาจรณสมฺปนฺนํ สิรสา นมามิ

อิติปิ โส ภควา สุคตํ สรณํ คจฺฉามิ

อิติปิ โส ภควา สุคตํ สิรสา นมามิ

อิติปิ โส ภควา โลกวิทุํ สรณํ คจฺฉามิ

อิติปิ โส ภควา โลกวิทุํ สิรสา นมามิ

อิติปิ โส ภควา อนุตฺตรํ สรณํ คจฺฉามิ

อิติปิ โส ภควา อนุตฺตรํ สิรสา นมามิ

อิติปิ โส ภควา ปุริสทมฺมสารถึ สรณํ คจฺฉามิ

อิติปิ โส ภควา ปุริสทมฺสารถึ สิรสา นมามิ

อิติปิ โสฺ ภควา สตฺถารํ เทวมนุสฺสานํ สรณํ คจฺฉามิ

อิติปิ โส ภควา สตฺถารํ เทวมนุสฺสานํ สิรสา นมามิ

อิติปิ โส ภควา พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ พุทฺธํ สิรสา นมามิ

อิติปิ โส ภควา.

อิติปิ โส ภควา รูปกฺขนฺเธ อนิจฺจลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา เวทนากฺขนฺเธ อนิจฺจลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา สญฺญากฺขนฺเธ อนิจฺจลกฺขณปารมิสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา สงฺขารกฺขนฺเธ อนิจฺจลกฺขณปารมิ-สมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา วิญฺญาณกฺขนฺเธ อนิจฺจลกฺขณปารมิ-สมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ปฐวีจกฺกวาฬจาตุมหาราชิกา-ตาวตึสาธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา อาโปจกฺกวาฬจาตุมหาราชิกาตาวตึสา-ธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา เตโชจกฺกวาฬจาตุมหาราชิกาตาวตึสา-ธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา วาโยจกฺกวาฬจาตุมหาราชิกาตาวตึสา-ธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา อากาสาจกฺกวาฬจาตุมหาราชิกาตาวตึสา-ธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ยามาธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา ตุสิตาธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา นิมฺมานรตีธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา กามาวจรธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา รูปาวจรธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน.

อิติปิ โส ภควา ปฐมฌานธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ทุติยฌานธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ตติยฌานธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา จตุตฺถฌานธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา ปญฺจมฌานธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อากาสานญฺจายตนเนวสญฺญานาสญฺญายตนอรูปาวจรธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา วิญฺญาณญฺจายตนเนวสญฺญานาสญฺญายตนอรูปาวจรธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อากิญฺจญฺญายตนเนวสญฺญานาสญฺญายตนอรูปาวจรธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน.

อิติปิ โส ภควา โสตาปตฺติมคฺคธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สกิทาคามิมคฺคธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อนาคามิมคฺคธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อรหตฺตมคฺคธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน.

อิติปิ โส ภควา โสตาปตฺติผลธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา สกิทาคามิผลธาตุสมฺมาธิฌาณสมฺปนฺโน

อิติปิ โส ภควา อนาคามิผลธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน
อิติปิ โส ภควา อรหตฺตผลธาตุสมฺมาธิญาณสมฺปนฺโน.

กุสลาธมฺมา อิติปิ โส ภควา
อ ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ชมฺพูปญฺจอิสฺสโร กุสลาธมฺมา นโม พุทฺธาย
นโม ธมฺมาย นโม สงฺฆาย ปญฺจพุทฺธานมามิหํ
อา ปา ม จุ ป ที ม สงฺ องฺ ขุ
สงฺ วิ ธา ปุ ก ย ป อุ ป ส ช สุ เห
ปา สา ย โส โส ส ส อ อ อ อ นิ
เต ช สุ เน ม ภู จ นา วิ เว
อ สงฺ วิ สุ โล ปุ ส พุ ภ
อิ สฺวา สุ สุ สฺวา อิ
กุสลา ธมฺมา จิตฺติวิอตฺถิ.

อิติปิ โส ภควา อรหํ อ อา ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
สา โพธิปญฺจอิสฺสโร ธมฺมา
กุสลาธมฺมา นนฺทวิวงฺโก อิติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ

สุคลาโน ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
จาตุมหาราชิกาอิสฺสโร กุสลาธมฺมา
อิติ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน อุอุ
ยาว ตาวตึสาอิสฺสโร กุสลาธมฺมา
นนฺทปญฺจสุคโต โลกวิทู มหาเอโอ
ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ยามาอิสฺสโร กุสลาธมฺมา พฺรหฺมา
สทฺทปญฺจสตฺตสตฺตาปารมิอนุตฺตโร ย ม ก ข
ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ตุสิตาอิสฺสโร กุสลาธมฺมา ปุ ย ป ก
ปุริสทมฺมสารถิ ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
นิมฺมานรติอิสฺสโร กุสลาธมฺมา เหตุโปว
สตฺถา เทวมนุสฺสานํ ตถา ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ปรนิมฺมิตอิสฺสโร กุสลาธมฺมา สงฺขารกฺขนฺโธ
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา รูปกฺขนฺโธ
พุทฺธ ป ผ ยาวชีวํ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
พฺรหฺมาอิสฺสโร กุสลาธมฺมา นจฺจิปจฺจยาวินปญฺจ
ภควตา ยาวนิพฺพานํ สรณํ คจฺฉามิ
นโม พุทฺธสฺส นโม ธมฺมสฺส นโม สงฺฆสฺส

พุทฺธิลาโรกลากรกนา เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ
โหตุ หุลู หุลู หุลู สฺวาหาย.

นโม พุทฺธสฺส นโม ธมฺมสฺส นโม สงฺฆสฺส
วิตฺติ วิตฺติ วิตฺติ มิตฺติ มิตฺติ
จิตฺติ จิตฺติ วตฺติ วตฺติ
ยมสุ สุวตฺถิ โหตุ หุลู หุลู หุลู สฺวาหาย.

อินฺทสาวํ มหาอินฺทสาวํ
พฺรหฺมสาวํ มหาพฺรหฺมสาวํ
จกฺกวตฺติสาวํ มหาจกฺกวตฺติสาวํ
เทวสาวํ มหาเทวสาวํ
อิสีสาวํ มหาอิสีสาวํ
มุนีสาวํ มหามุนีสาวํ
สปฺปุริสสาวํ มหาสปฺปุริสสาวํ
พุทฺธสาวํ ปจฺเจกพุทฺธสาวํ
อรหตฺตสาวํ สพฺพสิทฺธิวิชฺชาธรานํสาวํ สพฺพโลกาอิริยานํสาวํ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ.

สาวํ คุณํ วิชฺชาพลํ เตชํ วิริยํ
สิทฺธิกมฺมํ ธมฺมํ สจฺจํ นิพฺพานํ โมกฺขํ
คุยฺหกํ ฐานสีลํ ปญฺญานิกฺขํ ปุญฺญํ

ภคฺยํ ตปฺปํ ยสํ สุขํ สิริรูปํ จตุวีสติเทสนํ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ
หุลู หุลู หุลู สฺวาหาย.

นโม พุทฺธสฺส
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา
รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ
สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ
นโม อิติปิ โส ภควา.

นโม พุทฺธสฺส
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา
รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ
สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ
นโม สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม.

นโม ธมฺมสฺส
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา
รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ
สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ
นโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ.

นโม สงฺฆสฺส
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา
รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ
สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ
นโม สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ วาหปริตฺตํ.

นโมพุทฺธาย ม อ อุ
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา
ยาวตสฺส หาโยโมน อุ อ ม
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา อุ อ ม
อาวนฺทา นโมพุทฺธาย น อ ก
ทินิสรณ อารป ขุธํ อ ม อุ
ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา ฯ

จบยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

คาถาชินปญฺชร

ฉบับปรับปรุงแก้ไขใหม่ ซึ่งสมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร ได้ปรับปรุงแก้บางแห่งตามฉบับลังกา แล้วให้พิมพ์ขึ้นเมื่อ พ. ศ. ๒๕๑๘ เป็นฉบับไทยอีกฉบับหนึ่งที่นิยมสวดกันแพร่หลายอยู่ในบัดนี้.

---

๑. ชยาสนคตา[๑] พุทฺธา[๒] เชตฺวา[๓] มารํ สวาหินึ[๔]
จตุสจฺจามตรสํ[๕] เย ปิวึสุ นราสภา
๒. ตณฺหงฺกราทโย พุทฺธา อฏฺฐวีสติ นายกา
สพฺเพ ปติฏฺฐิตา มยฺหํ มตฺถเก เต มุนิสฺสรา
๓. สิเร ปติฏฺฐิโต พุทฺโธ[๖] ธมฺโม จ มม โลจเน
สงฺโฆ ปติฏฺฐิโต มยฺหํ อุเร สพฺพคุณากโร

---

๑. วัดระฆัง เป็น ชยาสนาคตา; ฉบับพม่า เป็น ชยาสนาคตา บ้าง, ชยาสนฺนาคตา บ้าง.
๒. ลังกา เป็น วีรา
๓. พม่าบางฉบับ เป็น ชิตฺวา
๔. วัดระฆัง, พม่า เป็น สวาหนํ
๕. วัดระฆัง เป็น จตุสจฺจาสภํ รสํ; พม่าบางฉบับเป็น จตุสจฺจมตรสํ.
๖. ลังกา เป็น สิเร ปติฏฺฐิตา พุทฺธา;
พม่า เป็น สีเส ปติฏฺฐิโต โนสิ พุทฺโธ ธมฺโม ทฺวิโลจเน.
วัดระฆัง เป็น สีเส ปติฏฺฐิโต มยฺหํ พุทฺโธ ธมฺโม ทฺวิโลจเน.

๔. หทเย เม อนุรุทฺโธ[๗] สารีปุตฺโต จ ทกฺขิเณ
โกณฺฑญฺโญ ปีฏฺฐิภาคสฺมึ[๘] โมคฺคลฺลาโนสิ[๙] วามเก

๕. ทกฺขิเณ สวเน มยฺหํ อาสุํ[๑๐] อานนฺทราหุลา[๑๑]
กสฺสโป จ มหานาโม อุโภสุํ[๑๒] วามโสตเก

๖. เกสนฺเต[๑๓] ปีฏฺฐิภาคสฺมึ สุริโยว ปภงฺกโร
นิสินฺโน สิริสมฺปนฺโน โสภิโต มุนิปุงฺคโว

๗. กุมารกสฺสโป เถโร[๑๔] มเหสี จิตฺตวาทโก[๑๕]
โส มยฺหํ วทเน นิจฺจํ ปติฏฺฐาสิ[๑๖] คุณากโร

๘. ปุณฺโณ องฺคุลิมาโล จ อุปาลี นนฺทสีวลี
เถรา ปญฺจ อิเม ชาตา[๑๗] นลาเฏ[๑๘] ติลกา มม

---

๗. ลังกา เป็น หทเย อนุรุทฺโธ จ
๘. พม่าบางฉบับ เป็น ปจฺฉา ภาคสฺมึ
๙. พม่า, วัดระฆัง เป็น โมคฺคลฺลาโน จ
๑๐. ลังกา เป็น อาหุํ
๑๑. วัดระฆัง เป็น อานนฺทราหุโล
๑๒. วัดระฆัง เป็น อุภาสุํ
๑๓. วัดระฆัง เป็น เกสโต
๑๔. ลังกา, พม่า เป็น กุมารกสฺสโป นาม
๑๕. พม่า เป็น จิตฺรวาจโก
๑๖. พม่า เป็น ปติฏฺฐาสิ
๑๗. พม่า เป็น อิเม ปญฺจ มหาเถรา นลาเฏ ติลกา วิย.
๑๘. ลังกา เป็น ลลาเฏ

๙. เสสาสีติ มหาเถรา วิชิตา ชินสาวกา[๑๙]
ชลนฺตา สีลเตเชน องฺคมงฺเคสุ[๒๐] สณฺฐิตา
๑๐. รตนํ ปุรโต อาสิ ทกฺขิเณ เมตฺตสุตฺตกํ
ธชคฺคํ ปจฺฉโต อาสิ วาเม องฺคุลิมาลกํ
๑๑. ขนฺธโมรปริตฺตญฺจ อาฏานาฏิยสุตฺตกํ
อากาสจฺฉทนํ[๒๑] อาสิ เสสา ปาการสณฺฐิตา[๒๒]
๑๒. ชินาณาพลสํยุตฺเต[๒๓] ธมฺมปาการลงฺกเต[๒๔]
วสโต เม จตุกิจฺเจน[๒๕] สทา[๒๖] สมฺพุทฺธปญฺชเร[๒๗]
๑๓. วาตปิตฺตาทิสญฺชาตา[๒๘] พาหิรชฺฌตฺตุปทฺทวา
อเสสา วินยํ[๒๙] ยนฺตุ อนนฺตชินเตชสา[๓๐]

---

๑๙. พม่า เป็น เตหิ เสสา มหาเถรา ชิตวนฺโต ชิโนรสา; ไทยบางฉบับ เพิ่มมาอีกบรรทัดหนึ่งว่า เอเตสีติ มหาเถรา ชิตวนฺโต ชิโนรสา.
๒๐. พม่า เป็น อคฺคมงฺเคสุ
๒๑. พม่า, วัดระฆัง เป็น อากาเส ฉทนํ
๒๒. วัดระฆัง เป็น ปาการสณฺฐิตา; พม่า เป็น ปาการลงฺกตา.
๒๓. พม่า เป็น ชินานํ พลสํยุตฺเต; วัดระฆัง เป็น ชินา นานาวรสํยุตฺตา.
๒๔. วัดระฆัง เป็น สตฺตปฺปาการลงฺกตา
๒๕. พม่า เป็น อกิจฺเฉน; วัดระฆัง เป็น สกิจฺเจน.
๒๖. พม่า เป็น สมฺมาสมฺพุทฺธปญฺชเร
๒๗. วัดระฆัง บรรทัดนี้อยู่ต่อท้ายคาถาที่ ๑๓
๒๘. วัดระฆัง เป็น วาตมิตฺตาทิสญฺชาตา; บางฉบับเป็น วาลมิคฺคาทิสญฺชาตา.
๒๙. พม่า เป็น วินาสํ
๓๐. พม่า, ลังกา เป็น อนนฺตคุณเตชสา

๑๔. ชินปญฺชรมชฺฌฏฺฐิ[๓๑] วิหรนฺตํ มหีตเล
สทา ปาเลนฺตุ มํ สพฺเพ เต มหาปุริสาสภา[๓๒]

อิจฺเจวมจฺจนฺตกโต สุรกฺโข[๓๓]
ชินานุภาเวน ชิตุปทฺทโว[๓๔]
ธมฺมานุภาเวน ชิตาริสงฺโฆ[๓๕]
สงฺฆานุภาเวน ชิตนฺตราโย
สทฺธมฺมานุภาวปาลิโต จรามิ ชินปญฺชเร.

---

๓๑. พม่า, วัดระฆัง เป็น ชินปญฺชรมชฺฌมฺหิ
๓๒. เนื้อความที่ใกล้เคียงกับฉบับพม่าจบเพียงคาถานี้
๓๓. วัดระฆัง เป็น อิจฺเจวมนฺโต สุคุตฺโต สุรกฺโข
๓๔. เนื้อความที่ใกล้เคียงกับฉบับลังกาจบเพียงคาถานี้
๓๕. ลังกา เป็น หตาริสงฺโฆ

คำแปล คาถาชินบัญชร

ฉบับปรับปรุงแก้ไขใหม่ ซึ่งสมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร ได้ปรับปรุงแก้บางแห่งตามฉบับลังกา แล้วให้พิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นฉบับไทยอีกฉบับหนึ่งที่นิยมสวดกันแพร่หลายอยู่ในบัดนี้.

---

๑. พระพุทธะทั้งหลายทรงชนะมาร พร้อมทั้งเสนาพาหนะเสด็จสู่พระที่นั่งแห่งชัยชนะแล้ว พระพุทธะเหล่าใดเล่า ทรงเป็นผู้ประเสริฐแห่งนรชน ทรงดื่มอมตรสแห่งสัจจะทั้ง ๔ แล้ว.

๒. พระพุทธะทั้งหลาย ๒๘ พระองค์ มีพระตัณหังกรเป็นต้น ทรงเป็นพระนายกผู้นำโลก พระมุเนศวรจอมมุนีทุกพระองค์นั้น ทรงสถิตประทับบนกระหม่อมแห่งข้าพระเจ้า.

๓. พระพุทธะทั้งหลาย ทรงสถิตประทับบนศีรษะ พระธรรม สถิตประทับที่ดวงตาของข้าพระเจ้า พระสงฆ์ ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งคุณทั้งปวง สถิตประทับที่อุระของข้าพระเจ้า.

๔. พระอนุรุทธะ ประทับที่หทัย พระสารีบุตร ประทับที่เบื้องขวา พระโกณฑัญญะ ประทับที่เบื้องหลัง พระโมคคัลลานะ ประทับที่เบื้องซ้าย.

๕. พระอานนท์และพระราหุล ประทับที่หูเบื้องขวาของข้าพระเจ้า พระกัสสปะและพระมหานามทั้ง ๒ ประทับที่หูเบื้องซ้าย.

๖. พระโสภิตผู้เป็นมุนีที่แกล้วกล้า ถึงพร้อมด้วยสิริเหมือนอย่างดวงอาทิตย์ส่องแสงสว่าง ประทับที่สุดผมส่วนเบื้องหลัง.

๗. พระเถระผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ผู้มีวาทะอันวิจิตรชื่อพระกุมารกัสสปะ ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งคุณนั้น ประทับที่ปากของข้าพระเจ้าเป็นนิตย์.

๘. พระเถระ ๕ พระองค์เหล่านี้ คือ พระปุณณะ พระอังคุลิมาละ พระอุบาลี พระนันทะ พระสีวลี เกิดเหมือนอย่างดิลก (รอยเจิม) ที่หน้าผากของข้าพระเจ้า.

๙. พระมหาเถระทั้งหลาย ๘๐ ที่เหลือจากนี้ ผู้ชนะ ผู้เป็นสาวก ของพระพุทธะผู้ทรงชนะ[๑] รุ่งเรืองอยู่ด้วยเดชแห่งศีลสถิตอยู่ที่อังคาพยพทั้งหลาย.

๑๐. พระรตนสูตรประจุอยู่เบื้องหน้า พระเมตตสูตรประจุอยู่เบื้องขวา พระธชัคคสูตรประจุอยู่เบื้องหลัง พระ

---

๑. ต่อจากนี้ฉบับไทยบางฉบับมีอีก ๑ บรรทัด แปลว่า พระมหาเถระทั้ง ๘๐ เหล่านี้ ผู้มีความชนะ เป็นโอรสพระพุทธชินะ.

อังคุลิมาลสูตรประจุอยู่เบื้องซ้าย.

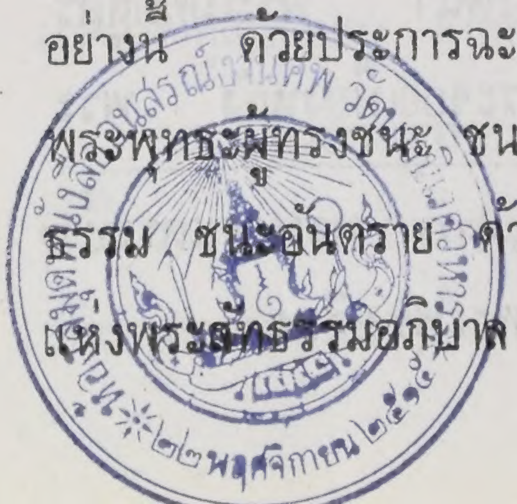
๑๑. พระขันธปริตร พระโมรปริตร และพระอาฏานาฏิยสูตร เป็นเหมือนอย่างฟ้าครอบ พระสูตรปริตรทั้งหลายที่เหลือ กำหนดหมายเป็นปราการ.

๑๒. เมื่อข้าพระเจ้าอาศัยอยู่ด้วยกิจทั้ง ๔ อย่าง ในบัญชรแห่งพระสัมพุทธะ ประกอบด้วยลานเขตแห่งอาณาอำนาจแห่งพระพุทธะผู้ทรงชนะ ประดับด้วยปราการคือพระธรรมทุกเมื่อ.

๑๓. ขออุปัทวะ (เครื่องขัดข้อง) ทั้งภายนอก ทั้งภายในทั้งหลาย ที่เกิดจากลมและน้ำดีเป็นต้น จงถึงความสิ้นไปไม่มีเหลือ ด้วยเดชแห่งพระชินะผู้ไม่มีที่สุด.

๑๔. ขอพระมหาบุรุษผู้เลิศกล้า ทั้งหลายทั้งปวงนั้น โปรดอภิบาลข้าพระเจ้า ผู้สถิตในท่ามกลางแห่งพระชินบัญชรอยู่บนพื้นแผ่นดินทุกเมื่อ.

ข้าพระเจ้ามีความรักษาดี โดยทำให้ครบถ้วนทุกทางอย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้ ขอจงชนะอุปัทวะ ด้วยอานุภาพพระพุทธะผู้ทรงชนะ ชนะข้าศึกขัดข้อง ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรม ชนะอันตราย ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ อันอานุภาพแห่งพระสัทธรรมอภิบาล ประพฤติอยู่ในพระชินบัญชร เทอญ.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร.๒๘๑๗๗๙๐